



YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

**FEN VE SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

**Şeyyad Hamza'nın Yusuf ve Zeliha Adlı
Eserinde Gerundiumlar Üzerine
Bir İnceleme**

Uluslararası
Uluslararası Ulus Gerçek

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Lefkoşa - 2002



YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

**FEN VE SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

**Şeyyad Hamza'nın Yusuf ve Zeliha Adlı
Eserinde Gerundiumlar Üzerine
Bir İnceleme**

Uluslararası

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı Yrd. Doç. Dr. Esra Karabacak

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Lefkoşa - 2002

Uluslararası: Seyyad Hamza'nın Yusuf ve Zeliha
Adlı Eserinde Gerundiumlar Üzerine
Bir İnceleme

Fen ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Fahrettin Mehmedov

Tez, 27 / 06 / 2002 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy
Birliği ile Kabul Edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Bülent Yorulmaz, Yakın Doğu Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı ve
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Esra Karabacak, Tez Danışmanı, Yakın Doğu Üniversitesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim
Üyesi

Prof. Dr. İgor Kormuşin, Yakın Doğu Üniversitesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
1. GİRİŞ
1. 1. Şeyyad Hamza	1
1. 2. Yusuf ve Zeliha	3
1. 3. Eserin Dili	3
2. Şeyyad Hamza'nın <i>Yusuf ve Zeliha</i> adlı mesnevisinde gerundiumlar üzerine bir inceleme.....	6
3. <i>Yusuf ve Zeliha</i> 'da belirlenen gerundium ekli kelimelerin listesi	51
BİBLİYOGRAFYA	77
SONUÇ.....	78
Metin
ÖZGEÇMİŞ

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Şeyyad Hamza'nın *Yusuf ve Zeliha* adlı mesnevisindeki gerundium eklerinin kullanım özellikleri incelenmiştir. Bu çalışmada ilk önce gerundium eklerinin Türkiye Türkçesindeki biçimleri ele alınmış ve kullanım özellikleri incelenmiştir.

Tezin giriş bölümünde mesnevinin yazarı Şeyyad Hamza hakkında kısa bilgi verildikten sonra *Yusuf ve Zeliha* adlı eserle ilgili olarak da kısaca bilgi aktarılmıştır.

Eserde yer alan gerundium ekleri bir bir taranmış ve kullanım özellikleri tespit edilmiştir. Tespit edilen her gerundium ekinin tarihi gelişimi incelenmiştir. Bu amaçla her gerundium ekinin Eski Anadolu Türkçesinin yanı sıra, Eski Türkçe ve Doğu Türkçesindeki kullanım özellikleri de incelenmiştir.

Çalışma için Dehri Dilçin'in yayınladığı *Şeyyad Hamza Yusuf ve Zeliha* (İstanbul, 1946, Türk Dil Kurumu) adlı eser kullanılmıştır. Gerundium ekli kelimelerin geçtiği yerlerin sayfa ve satır numaraları verilerek Türkiye Türkçesine çevirileri yapılmıştır. Böylelikle eserde yer alan her gerundium ekli kelimenin fonksiyonları ve farklı kullanımları detaylı bir şekilde ele alınmış ve incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda eserde geçen bütün gerundium ekli kelimeler aldıkları eklere göre bir dizin halinde verilmiştir.

Bu tezin hazırlanması sırasında değerli katkı ve yardımlarını esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Esra Karabacak'a teşekkür ederim.

Uluslararası
Türk Dili ve Edebiyatı
Dergisi
Yıl: 2015 Sayı: 1
Ulusal Gerçek

GİRİŞ

1. ŞEYYAD HAMZA:

Şeyyad Hamza'yı edebiyat dünyasına tanıtan onun hakkında ilk bilgileri veren Prof. Fuat Köprülü'dür:¹

Şeyyad Hamza, Anadolu'da 13. yüzyılın siyasi ve içtimaî buhranları arasında Kalender, Abdal, Haydarî, Babaîgibi muhtelif isimler altında her tarafa sokulan Bâtinî mezhebli babalardan biridir. Şeyyadlar şehirden şehire, kasabadan kasabaya gezen bir nevî serseri dervişlerdir ki, gerek şekil ve kıyafet, gerek itikatları itibariyle Kalenderler, Haydariler, Babailер gibi Batînî zümrelerinden sayılırdı. Bu asırın son yarısında yaşayan Şeyyad Hamza Acem sûfîlerinin ve Ahmed Fakîh gibi Türk şâirlerinin daha ziyâde şehir halkı arasında yayılmış klâsik şiirlerine olduğu kadar, Yesevî i yolunda olanların köylüler ve göçebeler arasında yayılmış olan avâmî mahiyetteki ilâhilerine, hikmetlerine de tamamen aşina idi. Bundan dolayı serseriyyâne hayatının kendisini sevkettiği mühtelif muhitler için her iki tarzda eserler yazdı. Konuları itibarıyla ahlâkî-sûfiyâne mahiyette propaganda eserlerinden ibaret olan bu eserlerde diğer bu cins eserler gibi sanat gayesi asla hedef alınmamaktadır. Esasen kendisi de edebî kaideleri iyi bilmeyip sadece Hak'tan gelen ilhamları kayd ve zabit ettiğini, söylemektedir ki, klasik edebî ilimlere tamamiyle yabancı olduğu hakkındaki bu ifade şüphesiz hakikate uygun olmamakla beraber, sanat gayesine tamamen yabancı olduğunu anlatabilir. Onun hece vezniyle yazdığı bazı küçük parçalar nazım tekniği itibarıyle tabii daha düzgün ve güzeldir; lakin aruz ile yazdığı parçalarda, bu sanat melekesinin fakirliği derhal göze çarpmakta, devamlı zihaf ve imaleler kulağa pek çırkin gelmektedir. Böyle olmakla beraber bütün kusurun yalnız şaire değil, aruz ile henüz kafî derecede uyuşamamış olan bu yabancı kaliba daimâ zorlukla tatbik edilebilen Türkçenin o zamanki iptidailîğine aid olduğunu da unutmamalıyız. Şeyyad Hamza'nın ilkin Körösi Csoma-Archivum

¹ Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1983, 320-321.

(1.3.1922)da neşrettiğimiz Fenâ-yı Dünyaya aid bir manzumesinde vezin, nazım şekli, mevzu, eda bakımından Ahmed Fakîh'in tesiri gayet bellidir. Hatta o kadar ki, bu küçük manzumenin adeta Çarhnâmeye –yâlnız kafîyece farklı- bir nazire olduğu bile tahmin edilebilir. Birkaç parça müstesna olmak üzere eserlerinin büyük bir kısmı bugün ortada bulunmayan Şeyyad Hamza şüphesiz –mesela Yunus Emre gibi – büyük bir şair olmamakla beraber, isimleri ekseriyetle unutulmuş diğer birçok selefleri ve çağdaşları ile birlikte Yunus'un manevi şahsiyetinin teşekkülünde tesirlidirler. Ahmed Fakîh ile beraber Türkçe sâfîlik edebiyatının gelişmesinde herhalde büyük bir yeri olan Şeyyad Hamza'nın eserleri ve hatırası, bu şiir tarzı Yunus Emre ve takipçileri ile millî zevke tamamen uyarak çok kudretli temsilciler yetiştirdikten sonra, yavaş yavaş râğbetten düşmüştür, nihayet 16. yüzyıldan itibaren halk arasında unutulup gitmiştir.²

Şair Şeyyad Hamza'nın, Anadolu'da şehir şehir, köy köy dolaşlığını, gittiği her yerde halka tasavvufla ilgili şiirler söyleyip tasavvuf yollarını tanıtan, gezici şairlerden biri olduğu sanılmaktadır. Daha çok Sivrihisar, Akşehir bölgelerinde yaşadığı tahmin edilmektedir. Şeyyad Hamza'nın Aslı Hâtun adında bir kızı olduğu biliniyor. Bunu Akşehir'de bulunan Nasreddin Hoca Mezarlığı'nda Aslı Hâtun Binti Şeyyad Hamza diye okunabilen Selçukî sülüsü ile yazılmış, eski bir mezâr taşının varlığından çıkartabiliyoruz.³

Şeyyad Hamza şiirlerinde hem hece hem de aruz veznini kullanmıştır. Yazdığı şiirlerden onun islami ilimleri iyi bilen bu kültürü hazmetmiş mutasavvîf bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Yazdığı kaside, gazel ve mesnevilerde onun ne denli mutasavvîf bir şair olduğu görülmektedir.

Şeyyad Hamza'nın bugüne kadar, dörtlük, mesnevî, kaside ve gazel şekilleriyle söylemiş çeşitli şiirleri bulunmuş ve yayımlanmıştır. Şeyyad Hamza'nın *Dâstân-ı Sultan Mahmûd* adlı 79 beyitlik bir mesnevisi de bulunmuştur. Prof. Sadreddin Buluç tarafından yayınlanan bu mesnevî Sultan Mahmud Gaznevî ile fakir bir dervîş

² M. Fuad Köprülü, *Turk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1986, 262-263.

³ Nihat Sami Banarlı, age. 320-321

arasındaki konuşmayı konu etmiştir. Eser asıl sultanlık, insanın kendi nefsine hakim olmasıdır, düşüncesi üzerine kurulmuştur.⁴

2. YUSUF VE ZELİHA:

Yusuf ve Zeliha Şeyyad Hamza'nın en önemli eseridir. Aruzun *Fa'i lâ tün Fa'i lâ tün Fâ'i lün* vezniyle yazılmıştır. Eserin konusu Kur'an'dan alınmıştır. Eser kaleme alınırken Kur'an tefsirlerinde yer alan açıklamalardan da yararlanmıştır. Böylelikle Şeyyad Hamza eserde konuyu kendi duygusu ve düşünceleriyle işleyerek yalın ve içten bir dile oldukça canlı bir şekilde nakletmeyi başarmıştır. Eserin 103 sayfadan oluşan hierî 952'de 'Abd al-Rahîm b. Kasîm b. Hasan tarafından yazılmış olan nüshası Dehri Dilçin tarafından yayınlanmıştır.⁵

Eser, Eski Anadolu Türkçesi'nin ses ve şekil özelliklerini geniş ölçüde yansıtması nedeniyle dil tarihi açısından da önemlidir.⁶

Yazarın konusunu Kur'an-ı Kerimden almakla beraber -İncil gibi diğer kutsal kitaplarda da bulunmaktadır- Türkçede daha önce yazılan Yusuf kıssalarından, bu arada, Ortaasya şâiri Ali'nin *Kissa-i Yusuf*'undan yararlandığı da düşünülmektedir. Bu kıssanın Müslüman Türkler tarafından çok sevildiği ve başka başka şairler tarafından defalarca yazıldığı da bilinmektedir.⁷

3. Eserin Dili

Şeyyad Hamza'nın yazdığı *Yusuf ve Zeliha*, Eski Anadolu Türkçesinin pek çok özelliğini taşıması bakımından önemlidir. Eserin yazıldığı dönem Batı Türkçesinin başlangıç dönemidir. Bu dönemde Türkçede bazı ses değişimlerinin gerçekleştiği görülmektedir.

⁴ Sadreddin Buluç, *Türkiyat Mecmuası*, 15.(1969): 247-264.

⁵ Dehri Dilçin, *Şeyyad Hamza Yusuf ve Zeliha*, İstanbul, 1946.

⁶ Islam Ansiklopedisi, 497-499

⁷ Nihat Sami Banarlı, age, 321 - 322.

Bu dönemde Eski Türkçe devresinde mevcut olan -g ve -g'lerin düşüğü görülmektedir:⁸

arıg > aru

bılıg > bilü

kapıg > kapu

sarıg > saru

Eski Anadolu Türkçesinde -g / -g konsanantlarının Eski Türkçedeki şekillerini korumayarak düşükleri görülmektedir. Bu durum partisip eki olan -gan için de geçerlidir.

alan

çekenlerүү

dutanı

-g düşerken bazı kelimelerde kendinden önceki vokali yuvarlaklaştırmıştır:

arig > aru

kapıg > kapu

sarıg > saru

Konsanant Değişmelerine Örnekler:

-k / -h değişikliği

Türkçede kelime başında h konsanatı bulunmaz. Türkiye Türkçesinde h ile başlayan kelimeler Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde k sesini korumaktaydı.

kangi > hangi

kaçan > haçan

kani > hani

k ,h değişikliği yalnızca kelime başında değil hecelerde de görülmektedir.

Uyku > uyhu

koku > kohu

⁸ Faruk K. Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul, 1977, 28-29

çok > çoh

-b / -v değişmesi

Eski Türkçe kelime başındaki bler Eski Anadolu Türkçesinde v olmuştur.

bar: var

bir-: ver-

bar-: var-

SEYYAD HAMZA'NIN YUSUF VE ZELİHA ADLI ESERİNDE GERUNDİUMLAR (ZARF FİİLLER) ÜZERİNE BİR İNCELEME

Gerundiumlar:

Gerundiumlar hareket ifade eden fiilden türemiş şekillerdir. Bunlar ne fiil çekimleri gibi şekle, zamana ve şahsa bağlanmış bir hareket ne de partisipler gibi nesne ifade ederler. Gerundiumlar şahsa ve zamana bağlanmadan hareket durumu karşılayan kelimelerdir. Hal ve durum karşılayan kelimelere genel olarak zarf adı verildigine göre gerundiumlar fiilllerin zarf şekilleridir. Bu nedenle gerundiumları *gerundium* olarak adlandırılabiliriz.⁹

Gerundiumlar hareket ifade ettikleri için anlam bakımından partisiplerden çok farklı olarak isim değil, fiil olan kelimelerdir. Isim gibi kullanılmaz, isim çekim ve işletme eklerini alamazlar. Fiillerin zarf şekilleri olarak daima çekimsiz kullanılan kelimelerdir.

Her ikisi de evvel zamanlardan süzüle süzüle, hırpalana hırpalana şimdiki zamana ulaşmışlardı.¹⁰

*Hasan yağmurcuk kuşu da dedikleri gurruk kuşlarını seyrederken mavi bir düş içine giriyor, maviler yayılarak, içi maviye kesilerek, bir esriklik içinde çoğalyordu düşleriyle.*¹¹

*Babamı gördükçe tuhaftıyorlar.*¹²

Türkçede gerundiumlar partisiplerle birlikte cümleye geniş bir ifade zenginliği ve sadelik verirler. Asıl hareketin yardımcı hareketlerini ifade eden kelimeler olarak

⁹ Muharrem Ergin, *Turk Dil Bilgisi*, İstanbul, 1985, 326

¹⁰ Ayşe Kulin, *Foto Şahâ Resimleri*, İstanbul, 1998, 10

¹¹ Yaşar Kemal, *Yılanı Oldurseler*, İstanbul, 1976, 9.

¹² Duygu Asena, *Kadının Adı Yok*, İstanbul, 1994, 7

gerundiumlar Türkçeyi bir kaç hareketi basit bir cümle ile karşılayan, böylece cümle kalabalığından uzak bulunan bir dil haline sokarlar.

Onlarsa, nicedir annelerini sadece nefes alıp veren, yemek yiyen ve uyuyan bir makine zannediyorlardı¹³.

Onlara göre anneleri sadece nefes alırdu.

Onlara göre anneleri sadece nefes verirdi.

Onlara göre anneleri sadece yemek yerdii.

Onlara göre anneleri sadece uyurdu.

Onlar annelerini böyle bir makine zannediyorlardı.

Yukardaki örnekte görüldüğü gibi gerundiumlar ve partisiplerin kullanımıyla bir çok cümle tek bir cümleye dönüştürülüp yalın bir anlatıma ulaşılır.

Gerundiumlar ya tek başlarına zarf şeklinde kullanılırlar (gelerek, gidip, yazmadan...) ya da yardımcı fiillerin önüne gelerek birleşik fiil yaparlar (alı ver-, koşa dur-, düşe yaz- örneklerinde al-ı, düş-e, koş-a gibi). Birleşik fiillerde de aslında kendilerinden sonra gelen fiili nitelikte ve zarf görevinde kullanılmaktadırlar. Fakat yardımcı fiil asıl anlamı taşımadığı için zarflıkları kaybolmuş ve asıl fiilin yardımcı fiile bağlanmak için girdiği şekil mahiyetini almışlardır: ¹⁴

Bize ne yapabilirler ki?¹⁵

Yüzü kırış kırıştı, yanında bitiverdi.¹⁶

Zarifti, narindi ve alabildigine mahzundu.¹⁷

¹³ Ayşe Kulin, age, 15.

¹⁴ Muharrem Ergin,age, 327

¹⁵ Duygu Asena, age, 11.

¹⁶ Yaşar Kemal, age, 34.

¹⁷ Ayşe Kulin, age, 14

Gerundiumlar fiil kök ve gövdelerine gerundium ekleri getirmek suretiyle yapılrıllar. Gerundium ekleri şunlardır:

-A, -I, -Ip, -ArAk, -InçA, -All, -mAdAn, -UbAn, -UbAnl, -UbAnln, -gAç -ken

Gerundiumlar fiilin zarf işleyişine girmek üzere aldığı özel şekillerdir. Bunlar tümüyle zamana bağlı degildirler. Bu yönden isim fiillere benzer, sıfat fiillerden ayrırlar. Başlıca altı anlam bölümüne ayrırlar:¹⁸

1. Ulama gerundiumları: -Ip, -ArAk
2. Hal gerundiumları: -A, -ArAk, -ken
3. Karşılama gerundiumları: -mAdAn, -mAkslzln
4. Zaman gerundiumları: -InçA, -DlkçA, -dlğlndA, -All,
5. Sebep gerundiumları : -mAkla, -dlğlndAn, -cAğlndAn
6. Karşılaştırma gerundiumları: -dlğl gibi, -dlğl kadar, -AcAğl gibi , -AcAğl kadar

-A

Türkçe'de eskiden beri kullanılan bu ek bugün gerundium tekrarlarında görülen bir ektir. Türkiye Türkçesinde bu ekle yapılan gerundiumlar tek başına kullanılmazlar. Ancak tekrar şeklinde kullanılarak zarf vazifesi görürler.¹⁹

*Nasıl çığlık attı, nasıl korktu, bağıra bağıra kaçtı.*²⁰

*Ben, dünyada her şeyden çok sevdiği torunu, onu yeterince sevememiş, yaşayamamış, anlayamamış olmanın verdiği eziklikler, pişmanlıklarla, artık çok geç olduğunu bile bile, abartılı bir ihtimamlı bu son yürüyüşe nezaret ediyordum.*²¹

Mustafa:

"Şimdi sen güle güle, istedigin yere yere git Esme," dedi.²²

¹⁸ Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, Ankara, 1990, 428.

¹⁹ Muharrem Ergin, age, 327.

²⁰ Duygu Asena, age, 17.

²¹ Ayşe Kulin, age, 19

Eskiden bu gerundiumlar tek olarak da kullanılmaktaydı. Ancak Eski Anadolu Türkçesi döneminden sonra bu kullanış ortadan kaikmiş ve yalnızca tekrarlı şekli kalmıştır.*Koş-a* (git-), *çek-e* (götür-)... Türkiye Türkçesinde *çık-a gel-* gibi çok nadir örneklerde bu gerundiumun tek olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu kullanımda zarf değil birleşik fiil durumu, ya da birleşik fiil etkisi vardır. Yine Türkiye Türkçesinde tek olarak kullanılan *di-y-e* gerundiumu zarftan çok edat kullanımına dönüşmüştür.²³

*"Hiçbir yere gitmem", diye sözünü kesti anneanne.*²⁴

*Ben anlamam bu lafları, ama sana yüz kere söyledimdi. erkeksiz hayat zordur diye.*²⁵

*Biraz sonra gözlerini açıyor, bizi görünce, "ne oldu, bitti mi, oldu mu?" diye soruyor.*²⁶

Bu gerundiumun Türkiye Türkçesinde tek başına kullanımını saatler ve dakikalar için kullanılan *kal-a* ve *geç-e* kelimelerinde görmekteyiz.

Sınav dokuzu beş geçe başlıdı.

Bomba ikiye çeyrek kala patlamış.

Eski Türkçede daha çok *-I* gerundium ekinin kullanıldığı *-A* gerundium ekinin yaygın bir kullanıma sahip olmadığı görülmektedir.²⁷

aç-a, bas-a, bat-a, yad-a, kas-a, kaz-a, un-a, tu-a, uk-a...

Doğu Türkçesinde de kullanılan bir gerundium ekidir: *aç-a, ak-a, ayt-a (~ayt-u), bak-a, bar-a (~bar-u), büt-a, kör-a, ör-a...* Ayrıca nadir olmakla birlikte A, -I gerundium eklerinin olumsuzluk ekiyle kullanıldıkları da görülmektedir.²⁸

²² Yaşar Kemal, age. 44.

²³ Muhammed Ergin, age. 327.

²⁴ Ayşe Kulin, age. 14.

²⁵ Ayşe Kulin, age. 15.

²⁶ Duygu Asena, age. 33.

²⁷ A. Von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, Ankara, 1988, 85.

²⁸ Mehmet Akalın, *Tarihi Türk Şiveleri*, Ankara, 1988, 196-197

<i>sözlayımas</i>	söyleyemez (Rab 26r:1)
<i>korumas biz</i>	göremeyiz (NF 21:14)
<i>kılumas män</i>	kılamam (Rab 170r:12) -

Çağatay Türkçesinde *-A* gerundiumu son sesi ünlü olan fiile *-y* şeklinde getirilir, olumsuzu *-m̄ay* ile yapılır: *ala, okuy, kilmayı...* Kullanılışı Doğu Türkçesinde olduğu gibidir.²⁹

<i>āfiāb oltura</i>	güneş battığında (B 115v:2)
<i>taj ata yavuşup idi</i>	tan atmaya yakındı. (B Ilm. 250:10)

Genellikle tekrar şeklinde kullanılır³⁰:

Kaygını çıkā çıkā karıp tur Bābur Babur acını çeke çeke yaşıldı. (BS 311:15)

Yine Çağatay Türkçesinde *-A* gerundium ekinin birleşik fiillerle kullanıldığı görülmektedir³¹:

<i>tilbä köylüjni žabt äyläy almadıŋ</i>	deli gönlümü zabit edemezin (N Mab. 88:10)
<i>buna karşılık kuş sala bardı</i>	kuş ile ava gitti. (Z 9r:8)
<i>bir karn bola bardı kim</i>	bir nesil meydana geldi ki (N Küll. 681v:19)

gark bola yazdı boğula yazdı. (B Ilm. 310:11)

Eski Anadolu Türkçesinde *-A* gerundium ekinin sık olmamakla birlikte tekrarlı kullanımı görülmektedir³²:

<i>iltälär çäk-ä çäk-ä</i>	çeke çeke götürürler. (ŞH II 1)
<i>ev-ä ev-ä vardi</i>	acele acele (ivedilikle) vardi. (KD § 26)
<i>yat-a yat-a yanumuz agridi</i>	yata yata yanınız ağrıdı. (DK 21:18-19)

²⁹ Mehmet Akalın, age. 235.

³⁰ Mehmet Akalın, age. 235.

³¹ Mehmet Akalın, age. 235.

³² Mehmet Akalın, age. 267

Yine Eski Anadolu Türkçesinde -A gerundium ekinin birleşik fiillerle kullanıldığı da görülmektedir³³:

bu hâli gör-ä dur-ur-di bu durumu görmekteydi. (KD § 27.1)

şam'lar yan-a dur-ur mumlar yanmaktadır. (KB 599:9)

nasibindän artugin ye-y-ä bilmaz nasibinden fazlasını yiyecek. (DK 3:16)

-A gerundium ekinin almiş kelimelerin Yusuf ve Zeliha'da belirlediğimiz kullanım özellikleri şunlardır:

1. -A gerundium ekinin tekrarsız kullanımı:

Türkçe'de eskiden beri kullanılan bu ek, Türkiye Türkçesinde gerundium tekrarlarında görülen bir ektir. Eserde bu ekin tek olarak oldukça sık bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

esite = eşit-e *Eşite düşünü sana kahya* 5 / 20 Düşünü iştip sana kötülük etsin.

gele = gel-e *Göresin Yusuf yüzün anda gele* 13 / 20 Oraya gelince Yusuf'un yüzünü göresin.

ala = al-a *Kulu idi diler kim ala gide* 24 / 10 Kuluydu ve onu alıp gitmeyi diledi.

ede = et-e *Kaçmış ol kul dediler feryad ede* 25 / 2 Feryad ederek o kul kaçmış dediler.

göre = gör-e *Hayran oldu esridi anı göre* 56 / 18 Onu görünce hayran olup kendilerinden geçtiler.

uç'a = uç-a *Havadan kuşlar gelir uç'a iner* 60 / 13 Havadan uçarak kuşlar gelir iner.

³³ Mehmet Akalın, age. 268

öpe = öp-e Ağır hil'at giydirdi elin öpe 70 / 4 Elini öperek
değerli kaftanlar giydirdi.

deye = de- y e Nebiniz acep Muhammed mi deye 73/18 Nebiniz acaba
Muhammed mi? diyerek...

güle = gül-e Sen oturgıl bu arada hoş güle 99 / 2 Sen bu arada
Hoşça gülerek otur.

deye = de- y e Sakla diynin bekle iymanın deye 141/12 Dinini
imanını koru diyerek...

Bu kullanım özelliğinin Türkiye Türkçesinde *diye*, *geçe*, *kala* kelimelerinde devam ettiğini bunların dışında tekrarlı kullanımlara dönüştüğünü yukarıda örneklerle açıklamıştık.

Hikmet Bey, elbiselerinden olsa gerek, bir an nerede olduğunu ve kiminle konuştuğunu unutarak, "Mersi madam," diye paketi alıp sakin hareketlerle açmıştı.³⁴

2. -A gerundium ekinin tekrarlı kullanımları

Türkiye Türkçesinde bu ekle yapılan gerundiumlar tek olarak kullanılmazlar. Ancak tekrar şeklinde kullanılarak zarf vazifesi görürler. Eskiden bu gerundiumlar tek olarak da kullanılmaktaydı. Ancak Eski Anadolu Türkçesi döneminden sonra bu kullanış ortadan kalkmış ve yalnızca tekrarlı şekli kalmıştır. Eserde bu ekin tek olarak kullanımı yanında tekrarlı kullanımı da tespit edilmiştir.

döne döne = dön-e dön-e Tevbe kilur ol işe döne döne 52 / 10 O işe, döne
döne tövbe eder.

³⁴ Ahmet Altan, *İşyan Günlerinde Aşk*, İstanbul, 2001, 27.

döne döne = dön-e dön-e
için döne döne ağladım.

Anın için ağladım döne döne

94/18 Onun

Yukarıda da belirttiğimiz gibi -A gerundium ekinin tekrarlı kullanımları Türkiye Türkçesinde oldukça yaygındır:

*Babası orada durmuş kasıklarını tutatutatona güliyordu.*³⁵

*Koşa koşa mutfağa gitti, buz dolabının kapısını açtı...*³⁶

*Hep kocalarını beklemeye ve bekleye bekleye solmaya, ihtiyarlamaya mahkum edilmişlerdi.*³⁷

3. -A gerundium eki yardımcı fiillerle kurulmuş birleşik fiillere getirilmiştir:

Metinde belirlenen iki örnekte -A gerundium eki kıl- yardımcı fiili üzerine gelerek birleşik fiillerle kullanılmıştır:

tapu kila = tapu kıl-a Daşra çıktılar kamu tapu kila 113 / 4
Hepsi onu selamlıyarak dışarı çıktı.

zari kila = zari kıl-a Geldik üş biz ağlayu zari kila 113 / 14
İşte biz ağlayıp inleyerek buraya geldik.

-I

Türkçede eskiden beri kullanılan bu ek Türkiye Türkçesinde yalnızca birleşik fiillerde görülmektedir: al-i ver-, sor-u ver-, gör-ü ver-, bil-i ver... Birleşik fiillerde de daha çok -A kullanılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesindeki *utan-i*, *ağla-y-u*, *iste-y-ü*.

³⁵ Yaşar Kemal, age. 98.

³⁶ Duygu Asena, age. 91.

³⁷ Ayşe Külin, age. 77.

sevin-u sevin-ü, ağla-y-u ağla-y-u gibi kullanımlar ağızlarda geniş ölçüde yaşamaktadır. Ancak bu kullanımlar yazı dilinde yoktur. Yazı dilinde yalnızca birleşik fiillerde varlığını sürdürmektedir³⁸:

*Söyleyiver de arabayı hazırlasınlar, gidip bir eve bakayım.*³⁹

*Belinin tam orta yerine, koskocaman bir kureğin demir kısmını, yatay olarak, en keskin yerile indirivermişler.*⁴⁰

*Dilara Hanım bir konuşmanın sonunda, en son cümleyi söylemeden susuvermiş gibi geliyordu ona.*⁴¹

-I gerundiumunun dikkati çeken bir özelliği de eskiden ünlü uyumu dışında kalmış olmasıdır. Eskiden düz ünlülü fiillere de ekin yuvarlak şekilleri getirilmiş, böylece -u, -ü daha çok kullanılmıştır: *de-y-ü, iste-y-ü, ağla-y-u, işid-ü...* Fakat -i, -ı şekli de başlangıçtan beri Türkçede görülmektedir.⁴²

Eski Türkçede kullanılan gerundium eklerinden birisi de -I ekidir. Ekin Eski Türkçedeki kullanım özellikleri şunlardır:⁴³

a) Yüklem belirleyicisi olur, esas fiile bağlanır:

<i>utr-u tut-</i>	karşı tutmak
<i>bækür-ü tokı</i>	çekiçle vırmak
<i>kötür-ü ilt-</i>	kaçirmak

b) Tasvirî fiilin önündeki esas fiil olarak:

<i>kut-u tart-</i>	yavaş yavaş susuzluktan zayıflamak
--------------------	------------------------------------

c) Bir çok son çekim edatı, -I ekli gerundiumdur:

<i>ıg tap-a</i>	hastalığa karşı
-----------------	-----------------

³⁸ Muharrem Ergin, age, 328.

³⁹ Ahmet Altan, age, 66.

⁴⁰ Duygu Asena, age, 160.

⁴¹ Ahmet Altan, age, 107.

⁴² Muharrem Ergin, age, 328.

⁴³ A. Von Gabain, age, 85.

d) Çok nadir olarak, vasıflık, yani isim olarak da görülür:

<i>tol-u suwlug patir</i>	dolu su kasesi (HtG 110r21)
<i>tägirmilä-yü + ki yagi</i>	(etrafı) çevirmiş düşman (TTI 58)
<i>tüz-ü</i>	hep, bütün

e) Bazen -I gerundiumu -gAll anlamı verir:

<i>kor-ü kamıçsız</i>	doymaksızın bakmaya(TTH 81)
<i>kıl-u käl-</i>	yapmaya gelmek

-I gerundium ekinin Doğu Türkçesinde yuvarlak ünlülü olarak ve "y" ile (-u, -ü, -yu, -yü) kullanıldığı görülmektedir. -yU şekli ünlüyle biten kök ve gövdelere geldiğinde karşımıza çıkmaktadır: *bil-ü, bir-ü, bol-u, çul-gaş-u, keç-ü, kir-ü, örgrün-ü, käl-ü, ijrä-yü, istä-yü, izdä-yü, ündä-yü, yarlıka-yu, yigla-yu...*⁴⁴

<i>ol sewnü erdi</i>	sevinerek girdi (HŞ 51v:15)
<i>Hasan Hüseyinni istayı bardı</i>	Hasan Hüseyin'i aramaya gitti(NF 172:13)

Ekin birleşik fiillerle kullanıldığı da görülmektedir⁴⁵:

<i>bilü bilmışmä</i>	bilebildiğimce(MM 4:11)
<i>sizlär sabur kılı bilür siz</i>	sizler sabır kılabilirsiniz(NF 76:8)
<i>sözläyümäş</i>	söylediyemez(Rab 26r:1)
<i>maya 'Alini ündäyü berij</i>	Ali'yi bana çağrıverin(NF 139:1)

Çağatay Türkçesinde -I gerundium ekinin kullanılmadığı bu ekin yerine -A gerundium ekinin kullanıldığı görülmektedir⁴⁶:

<i>koya bir</i>	koyu ver (Mab. 53:2)
<i>yağı kaç'a birdi</i>	düşman kaçiverdi.(B 198v:6)

⁴⁴ Mehmet Akalın, age, 197.

⁴⁵ Mehmet Akalın, age, 197.

⁴⁶ Mehmet Akalın, age, 235.

-I gerundium ekini almış kelimelerin *Yusuf* ve *Zeliha*'da belirlediğimiz kullanım özellikleri şunlardır:

Eski Anadolu Türkçesindeki *utan-i*, *ağla-y-u*, *iste-y-u*, *sevin-ü sevin-ü*, *ağla-y-u* *ağla-y-u* gibi kullanımılar ağızlarda geniş ölçüde yaşamaktadır. Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait bu eserde -I ekinin kullanımı oldukça yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır:

söleyü = söyle- y ü *Mâlum eyle ani bize söleyü* 6 / 2
Onu , düşünü, bize söyleyerek malum eyle

gidü = git-ü *Üşbu düzgün düzdüler yolda gidü* 8 / 19
Yolda giderken işte bu yalanı hazırladılar.

çağıru = çağır-ü *Dünya yûğürdü yetüben çağırı* 9 / 7
Dünya, yetiştip onu çağrırmak için yürüdü

deyü = de- y ü *Etti varma ya Yusuf döngil deyü* 9 / 8
Ey Yusuf gitme geri dön diyerek,çağırdı.

ağlayu = ağla- y u *Dünya döndü ağlayı feryad eder* 9 / 12
Dünya ağlayıp feryad ederek döndü.

dağılu = dağıl-ü *Istediler dört yanadan dağılu* 25 / 3
Dört bir yana dağılıp aradılar.

kılı = kıl-ü *Ol oturmuş kabr üzre zarı kılı* 25 / 4
O ağlayarak mezarın üzerine oturmuştu.

inleyü = inle- y ü *Yusuf bir gez ah eyler inleyü* 25 / 11
Yusuf ağlayarak bir kez ah eder.

gürleyü = gürle-yü	<i>Bir kara bulut kopar gök gürleyü</i>	25 / 12
Gök gürleyerek bir kara bulut kopar.		
ısrı = ısrı-u	<i>Barmağın ağızında tutmuş ısrı</i>	52 / 19
Parmağını ısrarak ağızında tutmuş.		
kavlaşı = kavlaş-u	<i>Kavlaşı ikisi saray kapısına</i>	55 / 1
İkisi anlaşarak saray kapısına geldi.		
görü = gör-ü	<i>Kakmadın Zeliha'ya anı görü</i>	55 / 4
Onu görüp Zeliha'yı kırmadan.		
utanu = utan-u	<i>Geldi ol Yusuf katına utanu</i>	69 / 3
O, utanarak Yusuf'un yanına geldi		
tutunu = tutun-u	<i>Tapu kıldı yenin yüzüne tutunu</i>	69 / 4
Yenini yüzüne tutarak önünde saygıyla eğildi.		
tanlayu = tanla- y u	<i>Görklü hil'at giydirin halk tanlayu</i>	70 / 1
Halkı şaşkınlığa düşürecek görkemli kaftanlar giydirin.		
ağırlayu = ağrıla- y u	<i>Getirin anı bana ağırlayu</i>	70 / 2
Onu bana ağırlayarak getirin.		
yanu = yan-u	<i>Dürlü kulları göre oda yanu</i>	72 / 13
Türlü kulları ateşe yanarken görsün		
kaynayu = kayna- y u	<i>Ağlaşırlar tamu içre kaynayu</i>	72 / 14
Cehennemin içinde kaynayarak ağlaşırlar.		
yakılı = yakıl-u	<i>Kömürleyin kamu yanmış yakılı</i>	74 / 22
Hepsi kömür gibi yakılarak yanmış.		

sataş = sataş-u

Gör sana kim gelir karşı sataşu

81 / 2

Gör sana karşı sataşarak ki gelir

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi oldukça yaygın bir kullanıma sahip bu ekin dikkat çeken bir özelliği de eskiden ünlü uyumu dışında kalmış olmasıdır. Düz ünlülü fiillere de ekin yuvarlak şekilleri getirilmiş, böylece -u, -ü daha çok kullanılmıştır.

1. -I gerundium eki kurallı bileşik fiil üzerine gelmiştir:

Eserde oldukça dikkat çekici bir nokta bu gerundium ekinin Türkiye Türkçesindeki kullanımına uygun bir örneğinin bulunmasıdır. Eski Anadolu Türkçesinde ünlü uyumu dışında kullanılan yuvarlak şekilleri görülen ek Türkiye Türkçesinde yalnızca bileşik fiillerde ve ünlü uyumuna uygun şekilde kullanılmaktadır. Eserde tesbit edilen bu örnek ekin Türkiye Türkçesindeki kullanımıyla aynıdır.

sunuveri = sun-u-ver-i

Öptüler ol bitiği sunuveri

119 / 6

O mektubu sunuverirken öptüler.

2. -I gerundium eki olumsuzluk eki üzerine gelmiştir:

Bu gerundium eki eserde fiillerin olumsuz şekilleri üzerine getirilerek de kullanılmıştır.

görünmeyü = görünme- y ü

Uçtular gök yüzüne görünmeyi

67 / 14

Görünmeden gökyüzüne uçtular.

görünmeyü = görünme- y ü

Gitti vardi ol dahi görünmeyü

69 / 12

O dahi görünmeyecek vardi, gitti

komayu = ko-ma- y u

Bu şehir içre hiç kimesne komayu

112 / 12

Bu şehirde yaşayanların hiçbirini sağ bırakmayarak..

unutmayu = unut-ma- y u *Helâk oldun Yusuf'u unutmayu* 115 / 20
 Yusuf'u unutmayarak kendini helek ettin.

utanmayu = utan-ma- y u *Yalan biti yazdınız utanmayu* 123 / 1
 Utanmayarak yalan mektup yazdınız.

korkmayu = kork-ma- y u *Andan sonra hem Tanrı'dan korkmayu* 123 / 2
 Ondan sonra hem Tanrı'dan korkmayarak...

3. Ekin fiil çatı ekleri üzerine de geldiği görülmektedir:

-I gerundium eki çatı ekleri üzerine getirilerek de kullanılmıştır. Hepsi birer fiilden fiil yapım eki olan çatı ekleri gerundium ekleri alabilir.

sevinü = sevin-ü *Kast kıldı yine Yusuf sevinü* 51 / 11
 Yusuf yine sevinerek ona yöneldi.

görünü = görün-ü *Hem yine bir el çıktı görünü* 51 / 12
 Hemen yine bir el görünüp çıktı.

döndürü = döndür-ü *Yoksa surerler kapıdan döndürü* 87 / 12
 Yoksa kapıdan döndürerek sürerler.

korkudu = kork-ut-u *Hamle kılsanız şehr ehlin korkudu* 116 / 14
 Şehirdeki halkı korkutarak saldırınız.

bildirü = bil-dir-ü *Davet eyle halkı sana bildirü* 139 / 8
 peygamberliğini bildirerek halkın inanmaya çağır.

gizlenü = giz-le-n-ü *Delim zaman anda duru gizlenü* 142 / 15
 Uzun zaman gizlenerek orda durur.

Ögsüzlenü = ögsüz-le-n-ü *Oğlanları Yusuf'tan ögsüzlenü* 142 / 16
 Oğulları Yusuf'tan öksüz kalarak...

4. Gerundium ekinin isimden türemiş fiiller üzerine geldiği görülmektedir:

Türkçeye yabancı dillerden geçen isimler yardımcı fiillerle ya da -*la* isimden fiill yapım ekinin yardımıyla filleştirilir. Aşağıdaki örneklerde bu yollarla yapılmış fiillerin gerundium eki aldığı görülmektedir.

vasfeyleyü = vasf eyle- y ü *İçimdeki derdimi vasfeyleyü* 117 / 3
 İçimde taşıdığım derdi, üzüntüyü anlatarak

affeyleyü = af eyle- y ü *Suçumuzu bağışla affeyleyü* 124 / 12
 Bizi affederek suçumuzu bağışla.

fermanlayu = fermanla- y u *Koyar ağızına fermenlayu fermanlayu* 59 / 5
 Onu fermanlayarak ağızına koyar.

acepleyü = aceple- y ü *Bunlar eder düş görmüş acepleyü* 92 / 19
 Bunlar bir düşü şaşırarak görmüştü, der

katarlayu = katarla- y u *Bindi Yusuf deveye katarlayu* 97 / 15
 Yusuf katarlayarak deveye bindi.

-*I* gerundium eki metinde belirlediğimiz bu fonksiyonlarla Türkiye Türkçesinde kullanılmamaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi ek yerini diğer gerundium eklerine bırakmış, kullanımından kalkmıştır.

-Ip

Bu gerundium eki Türkçe'de eskiden beri en geniş ölçüde kullanılan bir ektir: al-ip, başla-y-ip, otur-up, gör-üp gibi zarflarda bu ek vardır.⁴⁷

-Ip ulama gerundiumlarındandır. Yüklemi olduğu yan cümleyi basit bir şekilde temel cümlenin yüklemine bağlar. Bunlar iki kılışın birbiri ardınca veya aynı zamanda gerçekleştiğini gösterirler. Öyle ki bu zaman yakınlığı bazen iki fiilde bir tek kılışın sürekliliği anlatımını yaratır ve gerundium bir çeşit tasvir fiili meydana getirir: *yapıp durmak, apışıp kalmak, sürüp gitmek...* -Ip eki daha çok ulama bağlacı işleyişine denk görünür ve onları karşılar: *bırakıp gitti* (*bıraktı ve gitti*), *kaçıp kurtulduk* (*kaçtık da kurtulduk...*)⁴⁸

*"Hikmet Bey'in konağına vardıklarında, sarayın armasını taşıyan arabayla muhafizleri gören bahçıvan koşarak gelip demir parmaklıklı büyük bahçe kapısını açtı, arabalar bahçe yolundan hızla geçip konağın önünde durdular."*⁴⁹

*"Kadınlar kahvelerini içip öğle uykusuna yattılar"*⁵⁰

*"Giyinip kuşandı."*⁵¹

-Ip gerundium eki durum zarfları da yapmaktadır:⁵²

*"Anası, onu bir aralık kucaklayıp öpmek istedi."*⁵³

*"Beton odaların tavanları, önceleri çok yüksek ve kartonpiyerli iken, giderek alçalıp, sadeleşmiş, odaların boyutları giderek küçülmüşü."*⁵⁴

⁴⁷ Muharrem Ergin, age, 329.

⁴⁸ Tahsin Bangoğlu, age, 429.

⁴⁹ Ahmet Altan, age, 233.

⁵⁰ Ayşe Kulin, age, 27.

⁵¹ Yaşar Kemal, age, 23.

⁵² Tahsin Bangoğlu, age, 429.

⁵³ Yaşar Kemal, age, 25.

⁵⁴ Ayşe Kulin, age, 21.

"Hizmetçi, kanepenin önündeki uzun sehpanın üzerine tepsiyi yerleştirdi
çıktıktan sonra Ragip Bey Dilara Hanım'a baktı."⁵⁵

Eski Türkçede -p gerundiumu, zarf belirleyicisi olarak ele alınabilecek olan bir kelime gurubunu düğümler. Daima başka bir fiil şekline bağlıdır ve bu fiilin şahıs işaretî, çoğunlukla bu gerundiumun de şahıs işaretidir; eylemi, bağlı olduğu fiilden biraz önce vuku bulur:

bo savig işid-ip inçä tip tidi "bu sözü işitip (duyup, dinleyip) şöyle dedi (bu sözü duydu ve şöyle söyledi). Çoğunlukla *inçä* veya *ançulayu ti-p* ile yürütülür ve *ti-p* ile bağlanır.⁵⁶

-p gerundiumu, Eski Türkçede şahıs ve teklik çöklük bakımından bağlı olduğu fiilin fonksiyonlarına sahiptir; iş ve hareketin, kendisinden sonra gelen fiilden önce olup bittiğini gösterir. Rastgele, söylenilmemiş, bir özne değişimi söz konusudur.⁵⁷

ışitip ukar biz (TTIII 64) dinleyip anlarız
yarlılığınnı ışitip... ögütög aküp... uluşında tuğtular (TTIII 163) emrinizi
 işitip... nehri aküp... memleketinde (yeniden) doğdular.

Doğu Türkçesinde -p gerundiumu, ünlü ile biten fiillerde doğrudan doğruya eki alır: *bagla-p*, *ti-p*, *oki-p*. Bağlantı ünlüsü son ses ünsüz ise dudak uyumuna girer: *kaç-ip*, *ög-üp*, son ses dudak ünsüzü ise, yuvarlaklaşmaya sebep olabilir: *çap-up*, *ew-üp*:⁵⁸

Ölip tirilmäk halk turur ölmek ve dirilmek haktır.(NF 230:8)

Ayrıca fiil terkiplerinin ilk parçası olarak: *alip käl-* (alıp gelmek, getirmek), *alip bar-* (alıp varmak, götürmek), *alip kal-* (alıp kalmak, tutmak)...⁵⁹

⁵⁵ Ahmet Altan, age. 41.

⁵⁶ Mehmet Akalın, age. 54.

⁵⁷ A. Von Gabain, age. 84.

⁵⁸ Mehmet Akalın, age. 196.

⁵⁹ Mehmet Akalın, age. 196.

Çağatay Türkçesinde Olumsuz şekli *-m-tp* kullanılmaz onun yerine çoğunlukla *may* şekli kullanılır. *almay*, *kormay*... *-ban* şekli, şiirde Doğu Türkçesinde olduğu gibi vezin zaruretiyle kullanılır. *-p* gerundumu ile yapılan birleşik fiiller:⁶⁰

bar- “varmak, gitmek” (uzaklaşma): *alip bar-* “alıp gitmek”, *kaçıp bar-* “kaçıp gitmek”:

atını okladım, yumalanıp bardi atını okladım, yuvarlanıp gitti(B 104v:14)

bol- “olmak” (olumsuz imkansızlık bildirir):

sozini fılhäl anlap bolmas idi sözünü hemen anlamak imkansızdı.(B 26r:11)

kil- “gelmek” (yaklaşma):

yanıp kil- dönmek (N Quatr. 52:8)

tutup kil- tutup gelmek, getirmek.(H 9r:14)

taşla- “atmak, taşlamak” (eylemin tamamlanıp bittiğini bildirir.):

bağırların söktürüp taşlatur irdi çigerlerini söktürüp attırdı.(N Quatr.

81:10)

tur- “durmak” (eylemin devam ettiğini veya bir anlık olduğunu bildirir):

kuçuşup turdilar kucaklaşıp durdular (B103r:6)

yibär- “göndermek, atmak” (eylemin tamamlanıp bittiğini bildirir.):

bir niçä baş kisip yibärdi bir nice baş kesip attı (B 110 r:8)

yürü- “yürümek” (eylemin devamlı olduğunu bildirir.):

su ornığa çağır içip yürürlar idi su yerine şarap içip dururlardı.(B 134 v:13)

Eski Anadolu Türkçesinde *-p*, *-Up* gerundumu dur- yardımcı fiilinin geniş zamanı ile, yer yer geçmiş zaman ifadesi de olan bir süreklilik ifade eder:⁶¹

cihān cannat ol-up dur-ur dünya cennet olmaktadır.(D 1:18)

⁶⁰ Mehmet Akalın, age, 234.

⁶¹ Mehmet Akalın, age, 268.

<i>hap bir yerde der-ip dur-ur-um</i>	hepsini bir yere toplamaktayım(DK 47:12)
<i>ol-up dur-ur-am</i>	olmaktadır(Kb 485:1)
<i>imān gātūr-üp dur-ur siz</i>	iman getirip durursunuz.(PK § 5 b)

-*lp* gerundium ekini almış kelimelerin *Yusuf* ve *Zeliha* da belirlediğiniz kullanım özellikleri şunlardır:

Oldukça yaygın bir kullanım sahip gerundium ekipidir. Eserde de bu ekin yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir:

varıp = var-ıp Ver salâvat aydayım varıp nider 8 / 12
salavat ver de varıp ne yaptıklarını söyleyeyim

dönüp = dön-üp *Öldirüben dönüp eve varmağa* 9 / 22
Onu öldürüp dönüp eve varmayı ister.

kaçıp = kaç-ıp Kaçıp Yusuf ol birine sığınır 10 / 1
Yusuf kaçıp onlardan birine sığınır.

tutup = tut-up Yusuf yüzün göge tutup ağladı 24 / 12
Yusuf yüzünü göge çevirerek ağladı.

deyip = de- y ip Bunu deyip kamusu düştü yere 29 / 1
Bunları söyleyip hepsi yer düştü.

dileyip = dile- y ip Dileyip kızı alıben gelmeğe 35 / 6
Kızı isteyip, alıp gelmeye.

varıp = var-ıp Haber eydürler varıp Kutayfer'e 37 / 6
Gidip Kutayfer'e haber verirler.

bakıp = bak-ip Bir gez kim bakıp yüzünü gördünüz 57 / 5

Ki bakıp onun yüzünü bir kez gördünüz.

dikip = dik-ip Ağaç dikip anı berdar kıldılar 61 / 12

Ağaç dikip onu darağacına astılar.

görüp = gör-üp Arap eder görüp geldimben garip 65 / 13

Arap der ki; ben bir garip görüp geldim.

ırıp = ir-ip Selamını getirdim yoldan ırıp 65 / 14

Yoldan uzaklaşıp selamını getirdim.

-*lp* gerundium eki Eski Türkçede, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi Türkiye Türkçesinde de yaygın olarak kullanılmaktadır:

*Gün ışayıp da aşağısıńı görünce başı fildır fildır dönmeğe başladı.*⁶²

*Gürkan'ı artık hiç sevmediğim halde, onunla evliliğimi sürdürüp seçkin insanlar arasında, güzel ve güler yüzümle mutlu bir kadın gibi yapsaydım.*⁶³

*Deniz kenarından yürüyüp çadırgahın arasından kendi hırlığının bulunduğu yere doğru ilerledi.*⁶⁴

1. -*lp* gerundium ekinin ünlü uyumu:

Eserde -*lp* gerundium eki ünlü uyumuna uygun şekilde gösterilmiştir. Ancak Eski Anadolu Türkçesinde bu ekin yuvarlak ünlülerle kullanıldığı bilinmektedir. Eserde sözünü ettiğimiz bu durumu örnekleyen bir yazım belirlenmiştir.

⁶² Yaşar Kemal, age. 105.

⁶³ Duygu Asena, age. 125

⁶⁴ Ahmet Altan, age. 319.

satup = sat-up

Kem nesneye satup var eden

21 / 6

Kötü nesneye satıp var eden.

2. -*lp* gerundium eki almış kelimelerin yüklem olarak kullanılması:

Eserde -*lp* gerudium eki almış kelimelerin ek fiil olarak cümlede yüklem göreviyle kullanıldığı görülmektedir.

verbidi = ver-ip-i-di

Ol gönlegi anın için verbidi

125 / 17

O gömleği onun için vermişti.

koyuluptur = koy-ul-up-tur Şimdi anda koyuluptur Yusuf teni 143 / 18

Yusuf'un bedeni şimdi oradadır.

Türkiye Türkçesinde -*lp* gerundium eki yukarıda örneklenen fonksiyonla kullanılmamaktadır.

3. Ekin fiil çatı ekleri üzerine geldiği de görülmektedir:

-*lp* gerundium eki çatı ekleri üzerine getirilerek de kullanılmıştır. Fiilden fiil yapım eki olan çatı ekleri gerundium ekleri alabilir.

koçuşup = koçu-ş-up

Gelinimdi görüşelim koçuşup

124 / 15

Şimdi gelin kucaklaşıp görüşelim.

sevnişip = sev-niş-ip

Oturalım söyleşelim sevnişip

124 / 16

Oturalım hasret giderip söyleşelim.

kavzanıp = kavzan-ıp

Kavzanıp durmadığım yazgıl ona

117 / 15

Ona hasta ve mutsuz olduğumu yaz.

tutuşup = tutuş-up

Tenleri hot tutuşup göyner idi

74 / 16

Tenleri tutuşup yanardı.

üzülüp = üzül-üp

Belleri her birisinin üzülüp

74 / 19

onlardan herbirinin belleri bükülüp,

düzülüp = düzül-üp

Ağlaşırlar bunlar anda düzülüp

74 / 20

Bunlar orada dizilip ağlaşırlar.

zarlanıp = zarlan-ıp

Seyyit önünde duralar zarlanıp

76 / 14

O Yüce efendinin, peyamberin, önünde ağlaşarak dururlar.

Türkiye Türkçesinde de *-lp* gerundium ekinin çatı ekleriyle kullanıldığı görülmektedir;

Dha ne istersin? Eğrisini doğrusunu düşünüp durma.⁶⁵

Arabanın geçtiği her yerde insanlar, Hazreti Musa'nın asasıyla dokunduğu Kızıldeniz gibi mucizevi şekilde yarılp Halife Hazretleri'ne yol veriyorlar...⁶⁶

Birden susarak, kim geldi diye bakıyorlar, ben olduğumu anlayınca açılıp aralarına alıyorlar.⁶⁷

4. *-lp* gerundium ekinin türemiş fiiller üzerine geldiği görülmektedir

-A gerundium eklerini incelerken Türkçeye yabancı dillerden geçen isimlerin yardımcı fiillerle ya da *-IA* isimden fiill yapım ekinin yardımıyla fiilleştirildiğinden söz etmişik. Aşağıdaki örneklerde bu yollarla yapılmış fiillerin *-lp* gerundium ekini de aldığı görülmektedir.

⁶⁵ Ayşe Kulin, age. 40.

⁶⁶ Ahmet Altan, age. 12.

⁶⁷ Duygu Asena, age. 27

şükredip = şükür et-ip Secde kılıben şükredip yalvari 67 / 6

Secde kılıp, şükredip yalvararak...

zarlanıp = zarlan-ıp Seyyit önünde duralar zarlanıp 76 / 14

O Yüce efendinin, peygamberin, önünde ağlayarak dururlar.

arlanıp = arlan-ıp Bu nişandan zinhar deyü arlanıp 76 / 16

Bu işaretten aman diyerek utanıp,

Türkiye Türkçesinde de *-lp* gerundium eki aynı fonksiyon özelliğine bağlı olarak kullanılmaktadır:

*Cami avlularından kanat patırtılarıyla havalandıp karlara karışan beyaz güvercinleri...*⁶⁸

*Bana bak, bana emredip durma, ben senin cariyan değilim, senin kadar çalışıyorum...*⁶⁹

*Orada, kalabalığın ortasında birden başı önüne düşüverip uyuyuverdi.*⁷⁰

-InceA

Türkçe'de eskiden beri kullanılan bu gerundium ekinde bir hareket durumu ifadesinden başka, o hareket durumunun ortaya çıktığı anı göstermek gibi bir zaman ifadesi de vardır: gel-ince (geldiği zaman), bilme-y-ince (bilmediği zaman)... İşte bu nedenle bu gerundium durum zarfı olduğu gibi zaman zarfı olarak da kullanılır.⁷¹

⁶⁸ Ahmet Altan, age, 53.

⁶⁹ Duygu Asena, age, 91.

⁷⁰ Yaşar Kemal, age, 16.

⁷¹ Muharrem Ergin, age, 329.

Dadi, kocam işe gidince benim eve erkek alındığımı, polis de çocuğumu sokakta başıboş dolaşırken bulup, babasına götürdüğünü anlatıyor.⁷²

Oyleydi hakikaten ama, işte kadınları bilirsin, saç boyası, makyaj filani kendine bakınca biraz birşeye benzedi.⁷³

Bu gerundium Türkiye Türkçesinde datif eki alarak dek ve kadar edatlarına bağlanmış ve edat grubu içinde de kullanılmaya başlamıştır: *oku-y-unca-y-a kadar, gelince-y-e dek...* Gerundium için normal olmayan bu durum eskiden yoktu; çünkü bu gerundium tek başına kadarlık da ifade ederdi. Sonradan kadar anlamı kaybolunca bu ifade için yanına ilgili edatları alması gerekmış, alırken de datif şekline girmiştir.⁷⁴

Sen gelinceye dek ben ne yapacağım.⁷⁵

Gözden kayboluncaya kadar arkasından baktı.⁷⁶

-IncA gerundiumu cümleye zaman anlamı katar, zaman gerundiumu olarak kullanılır: *Yağmur başlayınca kaçtık. Başına gelince anlarsın.*⁷⁷

Eski Türkçede -*gınça* eki -*g* sıfırdan isim yapma ekine ilave edilmiş teklik 3. şahıs iyelik ekinin eşitlik hali (-*g* + *m* + *ça*) olarak görülmektedir. - *gınça* eki, zarf belirleyicisini sona erdirir ve -*dığı* müddetçe, - *incaya* kadar, - madan önce anlamlarına gelir:⁷⁸

<i>közög yumup aç-kinça</i>	göz yumup açıncaya kadar.
<i>män kälginçä</i>	ben gelinceye kadar

- *gınça*, - *kinça* gerundiumu -*mca* , - *dığı müddetçe* , - *incaya kadar* manasına gelen cümle belirleyicisi olarak vazife görür ve dudak uyumuna girmez:⁷⁹

⁷² Ayşe Kulin, age, 62.

⁷³ Duygu Asena, age, 98.

⁷⁴ Muharrem Ergin,age, 329.

⁷⁵ Duygu Asena, age, 117.

⁷⁶ Ahmet Altan, age, 272.

⁷⁷ Tahsin Bangoğlu, age, 433.

⁷⁸ Mehmet Akalın, age, 53.

⁷⁹ A. Von Gabain, age, 87.

<i>küçi yit-ginçā</i>	gücü yettiği müddetçe (TTV A73)
<i>işlärkā manma-ginçā</i>	işlere inanılmadığı müddetçe(TTI 80)
<i>közüğ yumup aç-kinçā</i>	gözü yumup açıncaya kadar.(TTIII 152)

Doğu Türkçesinde *-ginçā / -ginçā* gerundiumu :⁸⁰

a) müddetçe, kadar, önce:

<i>män kılginçā saklagıl</i>	ben gelinceye kadar sakla.(Rab 16r:18)
<i>tan atgünçā</i>	tan atıncaya kadar.(HS 10r:3)
<i>köz açıp yumgünçā</i>	göz açıp yumuncaya kadar.(NF 429:2)

b) *-cak* yere, yerde:

öltürginçā algin adakın bağlap kudugga kämişaliğ öldürecek yerde
elini ayağını bağlayıp kuyuya atalım.(Rab 70r:12)

Çağatay Türkçesinde *- gunça / - günçā (-ginçā / ginçā)* ve *-guça / - güçā* ekleriyle gördüğümüz şekillerden yalnızca *- gunça* aslı bir gerundiumdur. Çağatay Türkçesinde iki şekil gerundium olarak iki anlamda ortaya çıkar:⁸¹

a) *- neye kadar, - diğي müddetçe, - meden önce:*

<i>yardin olgünçā ayrılmış idim</i>	yardan ölünceye kadar ayrılmazdım(•Ub. Ü65r:4)
<i>āftāb batkunça</i>	güneş batmadan önce(B 60v:9)

b) *- mak yerine, - eceğine, - ecek yerde:*

<i>bu sözler digünçā akız kanımız</i>	bu sözleri diyeceğine kanımızı akıt(N Isk. 209r:11)
<i>birgüçā pând äylä özüñ tark-i riyā</i>	bu sözleri söyleyeceğine riyayı terk et(N FK 39r:1)

⁸⁰ Mehmet Akalın, age. 198.

⁸¹ Mehmet Akalın, age. 236

- -şa şekli "o kadar ki, -acak kadar anlamıyla Çağatay Türkçesinde de bulunur:

kılıç sogurğuça furşat bolmadı kılıç çekecek kadar fırsat olmadığı (B 107v)

: 2)

- inça / - gitça şekilleri Eski Anadolu Türkçesinde kullanılmaktadır. Yaygın olmayan kullanışları:⁸²

ham Yusufnūj camālin görmayı sız birär dinār vermágina birer dinar
vermeyince Yusuf'un yüzünü göremeyeceksiniz.(QJ § 56)

toymça yedi doyuncaya kadar yedi(SN 192:3)

-inça ekinin -k ile genişletilmiş şekilleri de kullanılmıştır: .

yayah neylasün olmayınçak atı atı olmayıncaya yaya ne yapsın(SN 235:7)
sini eşitdüm bizä erinçäk bize ulaşınca seni işittim(AH 390)

-Inca gerundium ekini almış kelimelerin Yusuf ve Zeliha'da belirlediğimiz kullanım özellikleri şunlardır:

-Inca gerundium ekinde bir hareket durumu ifadesinden başka, o hareket durumunun ortaya çıktıgı anı göstermek gibi bir zaman ifadesi de vardır. İşte bu nedenle bu gerundium durum zarfı olduğu gibi zaman zarfı olarak da kullanılabilir.

görünce = gör-ünce Üçüncü yıl görünce sordum seni 48 / 7
Üçüncü yıl da görünce seni sordum.

görünce = gör-ünce Kaşkı yüzünü görünce öleydim. 44 / 6
Keşke yüzünü gördüğüm zaman olseydim.

-Inca gerundium ekini yukarıda söz edilen zaman özelliğini Türkiye Türkçesinde görmektedir:

⁸² Mehmet Akalın, age. 269

*Konuşunca da, adamını bulunca da veryansın ediyordu konuşmaya.*⁸³

*Emine sonunda, enflasyonun ne olduğunu anlatamayacağımı anlayınca, mantıklı bir açıklama yapmaktan vazgeçti.*⁸⁴

*İstersem uyurum, istersem yatağında okurum, istersem ışık açık uyurum, istersem kapatırırm, istersem kapı çalınınca açmam, istersem açarım.*⁸⁵

1. -*InclA* gerundium eki, kadar anlamı taşımaktadır.

Metinde bu gerundium ekinin yaygın bir kullanıma sahip olmadığı görülmektedir. Türkiye Türkçesinde -*InclA* gerundium ekinin datif eki alarak kadar ve dek edatlarıyla birlikte edat grubu oluşturduğu bilinmektedir. Oysa bu ek metinde de örneklerini gördüğümüz gibi tek başına kadar anlamını taşımaktadır.

dillerince = diller-ince Dillerince Yusuf'a söylediler 22 / 14
Dilleri yettiği kadarıyla Yusuf'a söylediler.

dillerince = diller-ince Dillerince korkuttular ol oğlani 22 / 16
Dilleri yetiği kadar o oğlani korkuttular.

2. -*InclA* gerundium eki zaman zarfı olarak kullanılır:

Bu gerundium ekinin aşağıdaki örneklerde de görülebileceği gibi hareket durumunun ortaya çıktığı anı göstermek gibi bir zaman ifadesi de vardır.

görünce = gör-ünce Kaşki yüzünü görünce öleydim. 44 / 6
Keşke yüzünü gördüğüm zaman olseydim.

⁸³ Yaşar Kemal, age, 20.

⁸⁴ Ayşe Kulin, age, 10.

⁸⁵ Duygu Asena, age, 120.

görünce = gör-ünce Üçüncü yıl görünce sordum seni 48 / 7
 Üçüncü yıl da görünce seni sordum.

görlince = gör-ünlce Anı görünce Yusuf eyledi ah 50 / 14
 Onu görünce Yusuf ah eyledi.

-IncA eki Türkiye Türkçesinde zaman anlamıyla yaygın bir kullanımına sahiptir:

*O askerler bize katulnca, işte o zaman, o gavurların hepsini surların dibinde
 kurbanlık koyungibi ihtişip kör testereyle keseceğiz.*⁸⁶

*Arkasından kapıyı kapatıp pencereden baktığında, gökyüzünde birikmiş kara
 bulutları görünce camı açıp seslenmişti.*⁸⁷

*Arkadaşlarım şaşırıyorlardı, beni görünce.*⁸⁸

3. -IncA gerundium eki olumsuzluk eki üzerine gelmiştir

Bu gerundium ekinin eserde *de-* fiilinin olumsuz şekli üzerine getirilerek kullanıldığı belirlenmiştir. Eserde bu kullanım özelliğini gösteren başka bir örnek belirlenmemiştir.

demeyince = demie- y ince Etti kesmen demeyince siz anı 56 / 9
 Ben söylemeyince siz onu kesmeyin dedi.

-IncA ekinin olumsuzluk anlamı katan -m_A ekı üzerine gelmiş şekilleri Türkiye Türkçesinde de kullanılmaktadır:

*Telgrafhaneye giremeyince, limana doğru yürümeye başladı.*⁸⁹

⁸⁶ Ahmet Altan, age. 301.

⁸⁷ Ayşe Kulin, age. 99.

⁸⁸ Duygu Aşena, age. 154.

⁸⁹ Ahmet Altan, age. 278.

Yanıt gelmeyince yürek lendi, "Siz de gelin mutfağa beraber gidelim."⁹⁰

Göz görmeyince gönül katlanır, demişler.⁹¹

-All

Türkçe'de Eskiden beri kullanılan bu gerundium Eski Türkçede -gəll
şeklindeydi. Batı Türkçesi'ne bu ek -All şeklinde geçmiştir. Eski Türkçede -mak için
anlamını ifade ediyor ve sebep gösteren bir durum zarfı yapıyordu *al-gali* (almak için),
kor-geli (görmek için)... Batı Türkçesinde ise -den beri anlamında kullanılarak bir
devamlılık bir süre ifade etmektedir: *çık-ali*, *görme-y-eli*... Bu anlam nedeniyle
gerundium sonuna çoğu zaman beri edatını da almakta ve edati alırken de, gerundium
için normal olmadığı halde bazen ablatif şecline geçmektedir: *gel-eli beri*, *gid-eli-den*
beri... Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlı Türkçesinde beri getirilmeden veya
düşürlerek de aynı anlamda ablatif ekiyle kullanılıyordu: *bul-ali-dan*, *kes-eli-den*...⁹²

Bu gerundiumlar süre anlamı taşıması nedeniyle ikileme şeklinde de kullanılır:
geldim geleli, *gittin gideli*, *aldi alalı*...

Bu eve *geldim geleli* rahat yüzü görmedim.

Kendimi *bildim bileyli* bu mahallede oturuyoruz.

Bu ek Eski Türkçede -gali şeklinde görülmektedir. -gali gerundiumunun anlamı
-u gerundiumlarına benzer, ama tamamiyla aynı değildir. En yaygın anlamı, "-mek
için"dir; nadiren "-den beri" anlamına da gelir. Birleşik fiillerde kullanımı, - bol
fiillin önünde "muktedir ol-" anlamında, tasviri yardımcı fiil fonksiyonunda: *uç-kali*
bat-gali bolurlar "uçabilir, batabilirler." Tasviri yardımcı fiillerin önünde; iki fiilin
bağlantısı -u gerundiumunda olduğu kadar sıkı değildir: *yarman -gali sakın-*
"tırmanmayı (çıkmayı) düşünmek". Tasviri fiillerin önünde, bir görünüşün ifadesi

* Ayşe Kulin, age. 111.

¹ Duygu Asena, age. 144.

² Muharrem Ergin, age. 329-330

olarak: *kir-gäli tur-* “hemen girmek istemek”, *kör-gäli yalınlığ* “parlak alev” . -bo
yörüğün bälğülüg kıl-gäli “bu tarifi belirlemek için”⁹³

-*gäli* gerundium eki Doğu Türkçesinde seyrek olarak kullanılan bir ek olarak
görmektedir:⁹⁴

a) Amaç bildirir:

Ka'baka ziyārat kilgäli bardim ardı Ka'be'ye ziyaret etmek için gitmiştim.(NF
188:3)

b) Bir eylemin çıkış yeri olarak:

siz algali öldüğünüzden beri (Rab 163r:7)

Çağatay Türkçesinde “beri” anlamı *bäri* veya *tä* ile kuvvetlendirilebilir:⁹⁵

Horāsāṅga kilgäli bärü

Horasan'a geleli beri (N Küll. 623r:23)

Tä bolgali dildär uşal ay maya

bu ay (yüzlü) bana sevgili olalıdan beri(BŞ

313:15)

Eski Anadolu Türkçesinde – All şeklinde kullanılmıştır. Ayrıca, ayrılma hali
olarak da kullanılır:⁹⁶

ayrilalı yetmiş yıl olmuş idi

ayrilalı yetmiş yıl olmuştu(YZ 95:7)

Yüsufi kurt yeyäli

Yusuf'u kurt yiyeли(QJ § 64)

görəli saçını bolmadım karär

saçını göreli karar bulamadım.(KB 607:16)

-All gerundium ekini almış kelimelerin Yusuf ve Zeliha'da belirlediğimiz
kullanım özellikleri şunlardır:

-All gerundium ekinin eserde yalnızca tek örneğine rastlanmıştır. Bu ek -den
beri anlamında kullanılarak kelimeye süreklilik anlamı kazandırılmıştır.

⁹³ Mehmet Akalın, age. 53.

⁹⁴ Mehmet Akalın, age. 198.

⁹⁵ Mehmet Akalın, age. 236.

⁹⁶ Mehmet Akalın, age. 270

göreli = gör-eli

Seni göreli sevindi bu özüm

130 / 8

Gönlüm (özüm) seni gördüğünden beri sevindi.

-All gerundium ekinin bu kullanım özelliği yaygın olmamakla birlikte Türkiye Türkçesinde karşımıza çıkmaktadır:

Sapanca Gölü'nün dağlık, engebeli coğrafyasını terk edeli saatler olmuştu.⁹⁷

Onu göreli bizim yüzümüze bakmaz oldun.⁹⁸

Evdan ayrılmış kaybolaklı nerdeyse bir hafta oluyordu.⁹⁹

-mAdAn

Olumsuzluk ifade eden bir gerundium ekipidir. İçinde olumsuzluk eki bulunduğu, olumsuz fiil gövdesine dayandığı için olumsuz fiil kök ve gövdelerine getirilir. Bu gerundium, olumsuz fiil gövdesinden yapılmış bir şeilden ibarettir. Fakat ekin oluşumu çok eski olup Türkçenin bilinmeyen devrelerine çıkmaktadır. Bilinen devrelerde eski başlangıçtan beri gerundium eki olarak görmekteyiz. Böylece bu gerundium olumlu fiile olumsuz bir gerundium ekinin getirilmesi ile yapılmıyor görülmektedir.¹⁰⁰

Babam gelmeden Ali onu bizim bahçeye getirdi.¹⁰¹

Sadece ağızına çok ekşi bir erik tadi yayılmış gibi yüzünü buruşturdu bir an, sonra arkasını döndü ve geriye hiç bakmadan, inini terk eden yaşılı ve soylu bir arslan gibi, azametle çıktı salondan.¹⁰²

⁹⁷ Boray Uras, Geleceğe Yürüyüş, Lefkoşa 2001, 121.

⁹⁸ Ayşe Kulin, age, 135.

⁹⁹ Ayşe Kulin, age, 104.

¹⁰⁰ Muharrem Ergin, age, 330.

¹⁰¹ Duygu Asena, age, 20.

¹⁰² Ayşe Kulin, age, 14.

*Halil sofraya ağızı aşağı kapaklanmıştı, kamyordu durmadan.*¹⁰³

-*mAdAn* olumsuz anlamlı gerundiumdur: *Çekinmeden söyleyebilirsin....* Ancak bu zarf fiil zamanca öncelik anlamı da taşımaktadır: *Çanakkale'ye varmadan koptu kıymet. Gün doğmadan neler doğar ..* bu kullanımıyla -*mAdAn* gerundiumlarının Eski Osmanlı Türkçesi -*mAdIn* şeklinden geldiğini biliyoruz: *Cök alâmetler belirdi gelmedi...*¹⁰⁴

Eski Türkçede -*mADI*, -*mADIn* şeklindedir. -*p* gerundiumun olumsuzu -*mADI* ve -*pan* gerundiumun olumsuzu -*mADIn*'dır. Olumlu şeklinin aksine, + *n* ile genişlemişin olumsuzu daha yaygındır.¹⁰⁵

<i>tokuz tatar kal-m(a)ti kâltı</i>	dokuz Tatar (orada) kalmadan geldi (R 03).
<i>tün sayu, öd yaz-matin, muntag sakınç kilsar</i>	her gece zamanı kaçırmadan

bu şekilde düşünürse(TTV A 109)

Doğu Türkçesinde -*p*, -*pan*, ve -*a*, -*u*, -*yu* gerundiumlarının olumsuzların yapmaya yarayan -*mAdIn* (nadiren -*mAyIn*) gerundiumu -*madan*, -*madiğinden* anlamlarına gelir:¹⁰⁶

<i>su 'äl sormadin hod aytur râst cävâb</i>	soru sormadan doğru cevabı
söyler(MM 11:1)	
<i>ämğänmädin râhat yok</i>	emek çekmeden rahat yok(NF
164:10)	
<i>koylar birlä baru bilmädin munda yatur</i>	koyunlar ile gidemediğinden burda
yatar(NF 22:5)	

Çağatay Türkçesinde olumsuz gerundium eki -*mayin* kullanılır. Ancak çoğunlukla -*may* şeklinde kısaltılır:¹⁰⁷

¹⁰³ Yaşar Kemal, age. 32.

¹⁰⁴ Tahsin Bangoğlu, age, 432.

¹⁰⁵ A Von Gabain, age. 87.

¹⁰⁶ Mehmet Akalın, age, 198.

¹⁰⁷ Mehmet Akalın, age, 237.

kilsə öpməy koymağıl ağzını gelirse ağızını (dudağını) öpmeden
birakma(Üb. Ü64v:5)

Eski Anadolu Türkçesinde çoğunlukla *-mAdIn* şeklinde görülen bu gerundium eki QJ ve SN'de *-mAyIn* olarak da tesbit edilmiştir.¹⁰⁸

aglānmayıñ galmānūz ta'cıl olsun eğlenmeden gelmeniz acele olsun(QJ §58)
hiç andukmayıñ kolayın gozladi hiç kızmadan kolayını aradı(SN 191:5)

-mAdAn gerundium ekini almış kelimelerin *Yusuf* ve *Zeliha*'da belirlediğimiz kullanım özellikleri şunlardır:

Olumsuzluk ifade eden bir gerundium ekidir. İçinde olumsuzluk eki bulunduğu, olumsuz fiil gövdесine dayandığı için olumsuz fiil kök ve gövdelerine getirilir. Yaygın bir kullanıma sahip olmayan bu gerundium ekinin eserde yalnızca bir örneği belirlenmiştir. Bu örnekte ek *-mAdIn* şeklindedir.

Kakımadın = kakı-madın Kakımadın Zeliha'ya anı görü 55 / 4
Onu görüp Zeliha'yı kırmadan.

Türkiye Türkçesinde *-mAdAn* gerundium ekinin oldukça yaygın bir kullanıma sahip olduğu görülmektedir:

*Kendi mahallelerinin ve derneğin bulunduğu semtin karakollarını arayıp, konuşmadan kapatmışlığı telefonu.*¹⁰⁹

*Durmadan üsteliyor Günseli, Fügen çok kızgın.*¹¹⁰

¹⁰⁸ Mehmet Akalın, age, 267.

¹⁰⁹ Ayşe Kulün, age, 101

¹¹⁰ Dursun Asena, age, 28

*Deli gibi olmuş, durmadan durmadan anasına vuranlara vuruyor, tükürenlere tükürüyormuş.*¹¹¹

-UbAn, -UbAnI, -UbAnIn

Türkiye Türkçesinde kullanılmayan, unutulmuş bir gerundium ekipidir. Asıl ek *-UbAn* şeklindedir; ancak *-UbAnI* ve *UbAnIn* şeklinde kullanıldığı da görülmektedir. İkinci ve üçüncü kullanımlar ilk şeklin genişlemesi sonucu ortaya çıkmıştır.¹¹²

-UbAn, *-Up* dolayısıyla *-p* gerundiumundan çıkmıştır. Ancak bu türeyiş çok eskidir. Daha Eski Türkçenin başlarında *-pAn* şeklinde bu gerundiumu görürüz. *-p* gerundiumuna bir *-An* unsurunun eklenmesi ile ortaya çıkışmış olduğu görülen bu gerundium eki sonradan *-p* gerundiumunun gelişme seyrine uygun olarak Batı Türkçesinde başına ünlü almış ve “*p*” sesi de iki ünlü arasında “*b*” olduğu için *-UbAn* şekline geçmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde sonradan bundan *-UbAnI* ve *-UbAnIn* şekilleri de çıkarak bu üç şekil yan yana kullanılmıştır: *iste-y-üben*, *kalk-ubani var-urbanın*, *di-y-übenin...* Bu ekler fonksiyon bakımından *-ArAk* ekinden farksızdır. Bu nedenle *-ArAk* ekinin kullanımı genişledikçe *-Uban* ortadan kalkmaya başlamış ve sonunda yerini tamamıyla bu eke bırakmıştır.¹¹³

Doğu Türkçesinde Eski Türkçede olduğu gibi ekin *-pAn* şekli görülmektedir. *-p* gerundium ekinin genişletilmiş bir şekli olarak, özellikle şiirde vezin zaruriyetiyle kullanılmaktadır.¹¹⁴

nazar öz önjində tutupan yigü insan kendini göz önüne alıp yemeli(MM
39:7)

Çağatay Türkçesinde *-ban* şeklinde görülen bu ek vezin zaruriyetiyle kullanılır.¹¹⁵

¹¹¹ Yaşar Kemal, age. 14.

¹¹² Muharrem Ergin,age. 330

¹¹³ Muharrem Ergin,age. 330

¹¹⁴ Mehmet Akalın, age. 196

¹¹⁵ Mehmet Akalın, age. 234

-*UbAn* Eski Anadolu Türkçesinde oldukça yaygın bir kullanıma sahip gerundium ekidir. -*UbAnI*, -*UbAnIn* gibi genişlemiş şekilleri de vardır:¹¹⁶

<i>habîbüm deyübâni ohşadı</i>	sevgilim deyip okşadı(AA 19)
<i>kalkubanı yeründân öriü turun</i>	yerinizden kalkıp ayakta durun(DK 14:9)
<i>edübâni</i>	edip(F 154)

-*UbAn* gerundium ekini almış kelimelerin *Yusuf* ve *Zeliha*'da belirlediğimiz kullanım özellikleri şunlardır:

-*UbAn*, -*Up* dolayısıyla -*p* gerundiumundan çıkmıştır; ancak bu türeyiş çok eskidir. Türkiye Türkçesinde kullanılmayan, unutulmuş bir gerundium ekidir. Asıl ek -*UbAn* şeklindedir; ancak -*UbAnI* ve *UbAnIn* şeklinde kullanıldığı da görülmektedir. İkinci ve üçüncü kullanımlar ilk şeklin genişlemesi sonucu ortaya çıkmıştır.

aniben = an-ıben *Tanrı adı aniben girem söze* 3 / 1

Söze Tanrı'nın adını anarak girelim.

aliben = al-ıben *İmdi dilerler aliben gitmeğe* 7 / 8

Şimdi onu alıp (öldürmek için) götürmeyi isterler.

yeyiben = ye- y iben Cün yeyiben kamu gider dağılu 86 / 3

Çünkü hepsi yiyp dağılarak gider.

buyuruben = buyur-uben Kamu yolları buyuruben bağladı 87 / 6

Emir vererek bütün yolları kapattı.

ağlayıben = ağla- y iben Dün ü gün ağlayıben kila zarı 94 / 2

Gece gündüz ağlayıp inlemiş.

¹¹⁶ Mehmet Akalın, age, 267.

uğunuben = uğun-uben Uğunuben kamu yere düştüler 112 / 18

Hepsi uğunarak yere düştü

dönübeni = dön-übeni Beşir dapa dönübeni çağırır 21 / 14

Beşir onlara dönerek çağırır.

alıbeni = al-ıbeni Kardaşınız alıbeni gelesiz 95 / 4

kardeşinizi alarak gelesiniz.

1. -*UbAn* gerundium eki birleşik fiillere getirilmiştir:

-*UbAn* gerundium eki diğer gerundium eklerinde de olduğu gibi birleşik fiiller üzerine getirilerek kullanılmıştır:

ediben = et-iben Ah ediben çünkim ol tahtten düşer 35 / 19

Çünkü o, ah ederek tahttan düşer.

sabrediben = sabır et-iben Sabrediben katlangıl üşbu işe 58 / 22

Bu işe sabrederek katlan.

kılıben = kıl-ıben Secde kılıben şükredip yalvarı 67 / 6

Secde kılıp, şükredip yalvararak...

ah ediben = ah et-iben Ah ediben kamunun göynür canı 101 / 2

Hepsi ah ederek yüreklerini yakar.

alkış edüben = alkış et-üben Alkış edüben giderler iline 107 / 14

Dualar ederek ülkemelerine giderler.

2. Ekin fil çatı ekleri üzerine geldiği de görülmektedir:

-*UbAn* gerundium eki çatı ekleri üzerine getirilerek kullanılmıştır.

oldürüben = öl-dür-üben *Öldürüben dönüp eve varmağa* 9 / 22

Onu öldürerek dönüp eve varmayı ister.

yüğrüşüben = yüğrüş-üben Yüğrüşüben yeterler ol araya 22 / 6

Yürüyerek oraya gelirler.

deriliben = deri-iben Ki Yusuf üzre deriliben gelmedi 36 / 18

Ki Yusuf'u görmek üzere toplanıp gelmeyen...

Yukardaki örneklerde de görüldüğü gibi bu ekler fonksiyon bakımından -*ArAk* ekinden farksızdır. Bu nedenle Türkiye Türkçesinde -*ArAk* ekinin kullanımı genişledikçe -*Uban* ortadan kalkmaya başlamış ve sonunda yerini tamamıyla bu eke bırakmıştır.

-ken

Yalnız *i-* fiilinin gerundium ekipidir. Diğer fiillere getirilmez. *i-* fiilinin de *i-ken*'den başka gerundium şekli yoktur. *-i* kökü düşüp gerundium ekleştiği zaman bile *-ken* değişmeyerek ünlü uyumu dışında kalır: *küçük-ken*, *cocuk-ken*, *burda-y-ken*... Bu gerundium eki hareket durumunun yapıldığı sırayı bildirerek dolayısıyla bir zaman ifade eder. Yani bu gerundium eki de durum zarfı olduğu gibi zaman zarfı da olabilir:¹¹⁷

*Anadır, derken sesi acılaşıyor, boğuluyor, ağlamsı, bir yas içinde ses oluyor, hiçkırır gibi...*¹¹⁸

*Acaba şemsiyeyi kocasına uzatırken, eline geçmiş miydi parmakları.*¹¹⁹

*Kâhya kadın, çocukken Hikmet Bey'e şeker verdiğinde gözlerinde beliren o muzip pırılııyla, Hikmet Bey'in sözlerine aldırmadan koridorda yürümeye başlarken, bir yandan da cevap yetiştiryordu.*¹²⁰

¹¹⁷ Muharrem Ergin, age, 332

¹¹⁸ Yaşar Kemal, age, 53.

¹¹⁹ Ayşe Kulin, age, 99.

¹²⁰ Ahmet Altan, age, 60.

-ken ekinin bazı fiil gövdelerine gelmesiyle meydana gelen bir sıra gerundiumlarda zamana bağlı hal gerundiumları olurlar. Başka bir açıdan bunları birleşik gerundum ekleriyle yapılmış hal gerundiumları sayabiliriz (*-mişken*, *-irken*, *-ecekken*, *-iyorken*, *-meliyken*). Bunlar temel cümle fiilinin ayrı zamana bağlı bir başka kılış içinde oluşmasını ifade ederler: *Çıkarken paltonu da al. Ağlayacakken güliyorsun.* *Gelmişken biraz daha otursaydin.*¹²¹

Eski Türkçede genellikle ismin sonuna gelen ve ona bir zarf belirleyicisi anlamını veren *-kän*, *-är* yardımcı fiilinin tabanına getirilir: *-ärkän* “*iken*”¹²²

Doğu Türkçesinde är- “imek”in gerundium şekli *ärkän* “*iken*” anlamına gelir: çok kere *-r* fiilden isimle beraber kullanılır:¹²³

<i>nārāsīdā ārkān vāfāt kīldi</i>	küçükken vefat etti (Mi'r 29:5)
<i>uçtmahda yūriyür ārkān Talhanīy hatunī Rūmeyzan'ı kördiim</i>	cennette
yürürken Talha'nın karısı Rumeyzan'ı gördüm.(NF 65:7)	
<i>suw tilāsā ārdi, suwlari bar ārkān, urup kaytarur ārdilär</i>	(Yusuf) su
istese idi, suları var iken vurup kovarlardı.(NF 355:4)	

Eski Anadolu Türkçesinde *-ikän*, *-kän* Türkiye Türkçesindeki fonksiyonuyla kullanılmaktadır:¹²⁴

<i>Uyur iken düste üç gez gördüğüm</i>	Uyurken üç kez düşümde
gördüğüm bu değildir(YZ 36:2)	
Biz var iken kurt anı kaçan kapa	Biz varken kurt onu nasıl
kapabılır?(YZ 22:7)	
Yusuf kul iken sultan oldu anılı	Yusuf kulken sayılan bir sultan
oldu(YZ 84:3)	

¹²¹ Tahsin Bangoğlu, age, 431.

¹²² Mehmet Akalın, age, 53.

¹²³ Mehmet Akalın, age, 198.

¹²⁴ Mehmet Akalın, age, 270.

-ken gerundium ekini almış kelimelerin *Yusuf* ve *Zeliha*'da belirlediğimiz kullanım özellikleri şunlardır:

-ken yalnızca *i-* fiilinin gerundium ekidir. Diğer fiillere getirilmez. *i-* fiilinin de *i-ken*'den başka gerundium şekli yoktur.

yatur iken = yatur *i-ken* *Bir gece yatur iken ol düş görür* 5 / 9
O bir gece yatarken düş görür.

yorar iken = yorar *i-ken* Yorar iken Yusuf'a üşbu sözü 6 / 1
Yusuf'a bu sözleri yorumlarken,

güder iken = güder *i-ken* Güder iken kuzularım dağılır 7 / 15
Kuzularım güderken dağılır.

var iken = var *i-ken* Biz var iken kurt anı kaçan kapa 7 / 22
Biz varken kurt onu nasıl kapabilir?

gider iken = gider *i-ken* Gider iken kamusu tanıstılar 8 / 13
Giderken hepsi kendi aralarında tartıştılar

-ken gerundium ekinin Türkiye Türkçesinde metindeki örneklerle benzer fonksiyonla *i-* fiili (ek fil) ile kullanıldığı görülmektedir. Ancak Türkiye Türkçesinde Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak bu gerundium eki önündeki *i-* fiilini gizlemiştir:

Kalabalık kendi sesiyle ve coşkusıyla sarhoş bir halde kaynaşırken, uzaklardan ne olduğu tam kestirilemeyen bir uğultu yaklaşmaya başladı.¹²⁵

Gıldü, yerinden kalktı, dev gibi yanında dikildi, ayağa kalksam mı kalkmasam mı diye düşünürken, saçımı okşadı, sırtımı sıvazladı...¹²⁶

¹²⁵ Ahmet Altan, age, 11.

*Elleri bir kelebeğin çiçeğe konması kadar hafif ve yumuşak dokunuşlarla kaplanın kulakları üzerinde **gezinirken**, tebessüm içerisinde "Cici kedicik, cici kedicik" diye fisildiyordu.¹²⁷*

1. -ken gerundium ekinin ünlü uyumu

-i kökü düşüp gerundium ekleceği zaman bile -ken değişmeyerek ünlü uyumu dışında kalır:

tartışurken = tartışır-ken Tartışurken Kutayfer kapıya gelir 52 / 22

Onlar tartışırken Kutayfer kapıya gelir.

dururlarken = dur-ur-lar- (i) ken Dururlarken bunlar anı tanışır 112 / 5

Bunlar birbirleriyle onu danışıp dururlarken...

Türkiye Türkçesinde i- kökü düşmüş, ancak bu gerundium eki getirildiği sözcükle ünlü uyumuna girmemiştir:

"*Bir yerlerde unutursam söylemek yok,*" demişti şemsiyeyi alırken. "Öğleye beklemeye. Akşam Dernek'ten **ayrılırken** telefon ederim."¹²⁸

Çizgileri çoğalmamış ama sanki derinleşmişti, kadere rıza gösteren bir tevekkülü rhuna sindirdiği ama bunu **yaparken** kendisine ve gücüne olan inancından epeyce fedakarlık etmek zorunda kaldığı hareketlerinin yavaşlığından, baktılarının gölgelenmesinden hissediliyordu.¹²⁹

Sirt çantasını **toplarken** sırtı ağriyordu.¹³⁰

¹²⁶ Duygu Asena, age, 87.

¹²⁷ Boray Uras, age, 129.

¹²⁸ Ayşe Kulin, age, 99.

¹²⁹ Ahmet Altan, age, 54.

¹³⁰ Boray Uras, age, 119.

2. *-ken* gerundium ekinin zaman anlamını taşıdığı görülmektedir

-ken gerundium eki hareket durumunun yapıldığı sırayı bildirerek zaman ifade eder. Yani bu gerundium eki durum zarfı olduğu gibi zaman zarfı da olabilir.

gider iken = gider i-ken Gider iken kamusu tanıstılar 8 / 13

Giderken hepsi kendi aralarında tartıştılar

elir iken = gelir i-ken Gelir iken sizin ile bunda ben 10 / 14

Ben sizinle buraya gelirken.

Okur iken = okur i-ken Okur iken bilmış idi ol meğer 13 / 20

Meğerse o, okurken bilmisti.

yatur iken = yatur iken Bir gece yatur iken ol düş görür 18 / 17

O, bir gece uyurken düş görür.

gizlemišken = giz-le-miš-ken Gizlemišken Yusuf'u çıkardılar 22 / 11

Onlar Yusuf'u saklamışken ortaya çıkardılar.

uyur iken = uyur i-ken Uyur iken düste üç gez gördüğüm 36 / 2

Uyurken üç kez düşümde gördüğüm (bu değildir.)

emer iken = emer i-ken Beşikte emer iken geldi dile 53 / 22

Beşikte emerken dile geldi.

geçer iken = geçer i-ken Kimisi geçer iken oda uça 88 / 8

Kimisi geçerken ateşe uçsun.

Türkiye Türkçesinde de bu ekin fiilin belirttiği iş ya da oluşun zamanını gösterdiği görülmektedir. *-ken* eki bu kullanımında “*o sırada, o zaman*” anlamını katar:

*Konuşmacılar, o anda konuşurken, yapmaya muktedir oldukları şeylere güvenerek konuşmuyorlardı.*¹³¹

*Beyoğlu'nda yürüken, bir kuyumcunun önünden geçerken, "hani evlenecektik biz" deyiverdim.*¹³²

*Adam karanlığa süzülürken, "Durun," diye seslendi Zeynep.*¹³³

-ArAk

Türkiye Türkçesinde en geniş ölçüde kullanılan gerundium eklerinden biridir: *gel-erek, ağla-y-arak, görüş-erek, bilme-yerek...* Bu ek Batı Türkçesinde sonradan, Eski Anadolu Türkçesinden sonra, Osmanlı Türkçesinde ortaya çıkmış yeni bir ektir. -A gerundium ekiyle -rAk karşılaştırma ve büyütme ekinin birleşmesinden doğmuş olduğu düşünülebilir:¹³⁴

*Gece gündüz köyün içinde bir yas gibi dolanarak ağıt söylüyordu.*¹³⁵

*Beton odaların tavanları, önceleri çok yüksek ve kartonpiyerli iken, giderek alçalıp, sadeleşmiş, odaların boyutları giderek küçülmüştü.*¹³⁶

*Bir de ne görelim, babamla Nilay'in babası Dursun Amca, yüzlerinden alevler saçarak yokuştan aşağı inmiyorlar mı?*¹³⁷

-ArAk hal gerundiumları -Ip gerundiumları gibi daha geniş bir ölçüde ulama için kullanılırlar: *Birçok da borç bırakarak ayrılmış. Sözümü kirmayarak kaldı.*

¹³¹ Boray Uras, age, 131.

¹³² Duygu Asena, age, 60.

¹³³ Ayşe Kulin, age, 120.

¹³⁴ Muharrem Ergin, age, 329.

¹³⁵ Yaşar Kemal, age, 23.

¹³⁶ Ayşe Kulin, age, 21.

¹³⁷ Duygu Asena, age, 42.

Fakat en çok üçlü bir ulamada *-Ip* ve *-ArAk* gerundiumları karışık olarak kullanılırlar:
*Erken kalkıp kahvaltı ederek yola çıkmalıyz. Sandığı kirip parayı alarak kaçmışlar...*¹³⁸

*Çizmeyibecerebilse, geçmiş her bir anın resmini yapıp, canlı renklere boyayarak saklayacaktı*¹³⁹.

Bu ek, Eski Anadolu Türkçesi döneminden sonra Türkiye Türkçesinde kullanılmaya başlanmış bir ektir. Ayrıca Eski Türkçe ve Doğu Türkçesinde de bu ekin kullanılmadığı görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesinin başlangıç dönemlerinde yazıldığını belirttiğimiz *Yusuf* ve *Züleyha* adlı eserde bu ekin kullanımını gösteren bir kelime görülmemiştir.

-IcAk, IcAğIz

-IcAk, -IcAğIz eki Eski Anadolu Türkçesine has bir ektir, zaman anlamında gerundium göreviyle kullanılmaktadır:¹⁴⁰

<i>sän yaticak gävdädän cānuñ uçar</i>	sen yatınca gövdeden canın uchar(SV II 62)
<i>oranın biliçäk kişi hoş olur</i>	insan ölçüsünü bilirse, iyi olur(SN 266:1)
<i>Yüsuf ani görögägaz ağladı</i>	Yusuf onu görünce ağladı(YZ 33:3)
<i>yüzündän kapğı açıçağaz deyä ki “badr kaçan oldu, çün hälaländi?</i>	yüzündeki örtüyü açınca, der ki dolunay ne zaman oldu, çünkü halelenmiş(KB 234:4)

-IcAk, -IcAğIz gerundium ekini almış kelimelerin *Yusuf* ve *Zeliha*'da belirlediğimiz kullanım özellikleri şunlardır:

Gerundium eklerinden birisi olarak görülmeyen bu ekin Şeyyad Hamza'nın *Yusuf* ve *Zeliha* mesnevisinde gerundium eki gibi kullanıldığını gösteren bir çok örnek

¹³⁸ Tahsin Bangoğlu, age, 429.

¹³⁹ Ayşe Kulin, age, 100.

¹⁴⁰ Mehmet Akalın, age, 269.

vardır. Bu örneklerde gerundium eklerinden -Inca 'ya anlamca benzerliği dikkat çekicidir.

gelicek = gel-icek Geri eve gelicek ağlayalım 8 / 17

Eve geri dönüşce ağlayalım

varıcak = var-ıcak Bir uğurdan varıcak ağlaşalım 15 / 8

Oraya varınca hep bir ağızdan ağlaşalım

saticak = sat-ıcak Saticak söyle satasın ol kulu 19 / 13

O kulu satman gerektiğinde söyle satasın.

bakıcak = bak-ıcak Aşık oldum bakıcak ol surete 33 / 7

O resme bakınca aşık oldum.

varıcak = var-ıcak İmdi dinle varıcak ne söyleye 40 / 20

Oraya varınca ne söyleyecek şimdi dinle.

görücek = gör-ücek Sırat dapa görücek halkı kamu 49 / 15

Bütün halkın sırttan düşüğünü görünce...

dolucak = dol-ucak Semizleri yer tüketir dolucak 67 / 12

Doluncaya, doyuncaya, kadar semizleri yer tüketirler. Edat

geçicek = geç-icek Ol yedi yıl geçicek kızlık olur 78 / 17

O yedi yıl geçince kıtlık baş gösterir.

bahıcak = bah (bak) -ıcak Bahıcak şeyh ü kebir ü hem sagir 80 / 1

Yaşlı, büyük vehemde küçük bakınca,

binicek = bin-icek Binicek kişner ol at ziy ki hüner 81 / 14

O at binildiği zaman hüneriyle kişnerdi.



geçicek = geç-icek Geçicek ağlamağım duya deyü
Geçerken ağlamalarımı duysun diyerek.

82 / 24

varıcak = var-ıcak Yusuf eder varıcak eve geri
Yusuf der ki: Eve geri varınca,

93 / 9

varıcak = var-ıcak Varıcak eve geri tiz dönünüz
Eve varınca çabucak geri dönünüz.

93 / 12

varıcak = var-ıcak Varıcak ol Aziz'e kılın tapu
Oraya varınca o Azize saygı gösterin.

119 / 1

Ekin -*IağIz* şeklinde kullanımını gösteren bir örneğe de rastlanmıştır. Bu ekin de yine -*Inca* anlamı taşıdığını görmekteyiz.

görüceğiz = gör-üceğiz Yusuf anı görüceğiz ağladı
Yusuf onu görünce ağladı.

46 / 20

**YUSUF VE ZELİHA'DA BELİRLENEN GERUNDİUM
EKLİ KELİMELERİN LİSTESİ**

-A

ala = al-a

Kulu idi diler kim ala gide

24 / 10 Kuluydu ve onu alıp gitmeyi diledi.

deye = de- y e

Nebiniz acep Muhammed mi deye

73 / 18 Nebiniz acaba Muhammed mi diyerek

döne döne = dön-e dön-e

Sakla diyimin bekle iymanın deye

141 / 12 Dimini imanını koru diyerek...

döne döne = dön-e dön-e

Tevbe klur ol işe döne döne

52 / 10 O işe done done tövbe eder.

döne döne = dön-e dön-e

Anın için ağladım done done

94 / 18 Onun için done done ağladım.

ede = et-e

Kaçmış ol kul dediler feryad ede

25 / 2 Feryad ederek o kul kaçmış dediler.

eşite = eşit-e

Eşite düşünü sana kahya

5 / 20 Düşünü iştip sana kötülük etsin.

gele = gel-e

Göresin Yusuf yüzün anda gele

13 / 20 Oraya gelince Yusuf'un yüzünü göresin.

göre = gör-e

Hayran oldu esridi ani göre

56 / 18 Onu görünce hayran olup kendilerinden geçtiler.

güle = gül-e

Sen oturgıl bu arada hoş güle

99 / 2 Sen bu arada Hoşça gülerek otur.

öpe = öp-e

Ağır kıl'at giydirdi elin öpe

70 / 4 Elini öpeterek değerli kaftanlar giydi.

tapu kula = tapu kul-a

Daşra çiktılar kamu tapu kula

113 / 4 Hepsi onu selamlı�arak dışarı çıktı.

uç'a = uç-a

Havadan kuşlar gelir uç'a iner

60 / 13 Havadan uçarak kuşlar gelir iner.

zari kula = zari kul-a

Geldik iş biz ağlayıp zarı kula

113 / 14 İşte biz ağlayıp inleyerek buraya geldik.

-I

acepleşü = acep-le-şü

Kim görürse kalıtlar acepleşü

129 / 20 Kim görürse şaşırarak kalır.

acepleyü = aceple- yü

Bunlar eder düş görmüş acepleyü

92 / 19 Bunlar, şaşırarak bir düş görmüştü, der

affeyleyü = af eyle- yü

Suçumuzu bağısla affeyleyü

124 / 12 Bizi affederek suçumuzu bağısla.

ağlaşu = ağla- y u

Bu gez turur görüsürler ağlaşu

129 / 19

Bu defa ağlaşarak görüşürler.

ağlayu = ağla- y u

Dünya ağladı ağlayıp feryad ederek döndü.

ağlayu = ağla- y u

Gece gündüz ağlamaktan benzi sarardı.

ağlayu = ağla- y u

Ağlayarak başını secdeye götürdü.

ağlayu = ağla- y u

Bana, ağlayarak suçum yoktur dedi.

ağlayu = ağla- y u

Gece gündüz ağlayarak ah ederdi.

ağlayu = ağla- y u

Gönülü kırık, ağlayarak eve geldi.

ağlayu = ağla- y u

Sen sürekli ağlayarak gözyaşlarını dindirmedin.

ağlayu = ağla- y u

işte biz ağlayıp inleyerek buraya geldik.

ağlayu = ağla- y u

Oğulları dediler ki: Sen ağlayarak...

Dünya döndü ağlayu feryad eder

9 / 12

Benzi sarardı din ü gün ağlayu

33 / 3

Secdeden götürdü başın ağlayu

30 / 7

Suçum yoktur dedi bana ağlayu

68 / 19

Dün ü gündüz ah ederdi ağlayu

82 / 15

Gönülü yayuz ağlayu geld' evine

83 / 17

Göz yaşı dinmedi vü sen ağlayu

102 / 9

Geldik üş biz ağlayu zari kila

113 / 14

Öğlanları ettiler sen ağlayu

115 / 19

108 / 11

ağırlayu = ağır-la- y u

Yusuf der ki ben sizi ağrıyarak...

ağırlayu = ağır-la- y u

70 / 2

Getir'in am bana ağrlayu

ağırlayu = ağır-la- y u

Onu bana ağrıyarak getirin.

ağırlayu = ağır-la- y u

Gönülümү hoş eylesün ağrılayu

ağırlayu = ağır-la- y u

Atası ağrılayu kulun kamu

133 / 19

üütün kullarım atası için ağrıyarak...

anlayu = anla- y u

Bildirir duş manisin gey anlayu

anlayu = anla- y u

Hiç sen onu anlayarak gördün mü?

59 / 6

Düşün anlamımı anlayarak bildirir.

64 / 14

Hiç sen onu anlayarak gördün mü?

<i>Döndü eder imdi bilgil anlayın</i>	85 / 3	Dönmediğimde anlayamak bil der,
<i>Kiçimizi kurt yedi bil anlayın</i>	92 / 5	Birimizi kurt yedi bunu anlayarak bil.
<i>Uğru deyem seni tutam anlayın</i>	106 / 12	Anlayıp hırsız diyerek seni tutayım.
 anmayu = anma- y u	 68 / 20	 Ben onu bir yıldır anmayarak unutmuşum.
 <i>Verem buğday yüklerinizi artırı</i>	 93 / 14	 Yüklerinizi artırarak buğday vereyim.
 <i>Şadi kıldım canım anda avını</i>	 94 / 16	 Ondan avunarak kendikendime mutlu oldum.
 benleyü = benle- y ü	 106 / 11	 O sağın senin yükünde <i>benleyü</i> gizleteyim.
 bildirü = bil-dir-ü	 117 / 13	 Sen durumumu anlatarak ona yaz..
 bildirü = bil-dir-ü	 139 / 8	 Peygamberliğimi bildirek halkı inanmaya çağır.
 bitileyü = biti-le- y ü	 128 / 13	 Yusuf mektup vererek beni gönderdi.
 çağruru = çağrı-u	 9 / 7	 Dünya, yetişip onu çağırılmak için yürüdü
 dağılıu = dağıl-u	 25 / 3	 Dört bir yana dağılıp aradılar.

deyü = de- y ü	9 / 8	Ey Yusuf gitme geri dön diyerek, çağrıldı.
Kestiler urgamını ölsün deyü	12 / 8	Ölsün diyerek bağlı olduğu ipi kestiler.
Ey acep kaçan gele Yusuf deyü	15 / 13	Yusuf acaba ne zaman gelecek diyerek,
Yukardan in geldi seb'in deyü	15 / 14	Yukardan yetmiş diye bir ses geldi.
Kaçmasın deyü Yusuf'u bağladı	24 / 11	Kaçmasın diye Yusuf'u bağladı.
Seni kim yaratın deyü sordular	26 / 18	Seni kimsayarattı diye sordular.
Cümle ana taptılar Tanrı deyü	27 / 14	Hepsi ona Tanrı diyerek taptı.
Atası sorar ana noldun deyü	33 / 4	Atası ona, sana böyle ne oldu diye sorar.
Kulun sever deyü tane urduñuz	57 / 9	Kölesini sever diyerek şashkınlığa düştürü.
Bu nişandan zinhar deyü arlanıp	76 / 16	Bu işaretten aman diyerek utanıp,
Ekin ekmən deyü Yusuf buyurur	78 / 18	Yusuf ekin ekmeğinin diyereretek buyurur.
Yusuf esite esirgeye deyü	82 / 16	Yusuf işitsin kollasın diyerek.
Geçicek ağlamağım duya deyü	82 / 24	Geçerken ağlamalarımı duysun diyerek.
Bağday alan Mısır'a gelsinler deyü	89 / 7	Bağday almak isteyenler misir'a gelsin diyerek.
Cömerd imiş deyü anı tanılaşır	90 / 8	Cömermiş diyerek ona şansımlar.
Söyledi Yusuf ana kimsin deyü	84 / 15	Yusuf ona kimsin diyerek konuştu.
Üç ayibi var deyü bitide yazdıkların	100 / 16	Onun üç ayibini var diyerek mektupta yazdıklarını.
Üçüncüye ad verdin Yusuf deyü	106 / 7	Üçüncüye Yusuf diyerek ad verdim.

deyü = de- y ü	<i>Etiler tiz uğrusun tutun deyü</i>	107 / 19	Çabuk hırsızı tutun diyerek bağırıldı.
deyü = de- y ü	<i>Kiçi oğlun sattınız kul deyü</i>	110 / 7	Özgür bir insan köle diyerek sattınız.
deyü = de- y ü	<i>İki yıl yatsın deyü kakar buşar</i>	110 / 11	İki yıl hapiste yatsın diye emreder.
deyü = de- y ü	<i>Tanışsuz kamumuz kralım deyü</i>	112 / 11	Hepiniz bunları öldürelim diye konuşursunuz.
deyü = de- y ü	<i>Ya esefâ alâ Yusufe deyü</i>	115 / 6	Ah Yusufuma diyerek...
deyü = de- y ü	<i>Sunrıverdi bliği okun deyü</i>	119 / 21	Mektubu okuyun diyerek onlara verdi.
deyü = de- y ü	<i>Üç aybı var deyü yazmışız am</i>	120 / 12	Onu, üç aybı var diyerek yazdırık.
deyü = de- y ü	<i>Kan doğmüssüz am olsun deyü</i>	122 / 6	Ölsün diyerek onu çok acımasızca dövmüşsünüz.
deyü = de- y ü	<i>Böyle deyü kamusu kaldi zari</i>	123 / 15	Hepsi böyle diyerek ağlayıp sizladi.
deyü = de- y ü	<i>Gönlegimi iletin deyü ismarladı</i>	125 / 6	Gömleğimi iletin diyerek onlara tembih etti.
deyü = de- y ü	<i>Südünnü yusuf eme deyü ann</i>	126 / 8	Onun süütünü Yusuf emsin diyerek...
deyü = de- y ü	<i>Zelha'yi getirsin görem deyü</i>	135 / 4	eliha'yı getirsin göreyim diyerek...
deyü = de- y ü	<i>Sundu am Yaku'b'a içsin deyü</i>	138 / 3	İçmesini söyleyerek onu Yaku'b'a sundu.
deyü = de- y ü	<i>Canı gövdeden çikıp uçsun deyü</i>	138 / 4	Canı gövdesinden çıkap uçsun diyerek
dileyü = dile- y ü	<i>Kişi gelsin dileyü benden yana</i>	35 / 2	Benden yana dileyerek kişi gelsin.
dileyü = dile y ü	<i>Varr anda bugday kamı dileyü</i>	89 / 8	Bütün herkes bugday dileyerek oraya gider.
dileyü = dile- y ü	<i>Labiit ana çün varasız dileyü</i>	89 / 15	Kesinlikle bugday dileyerek ona gidesiniz.
döndürü = döndür-ü	<i>Yoksa sürerler kapidan döndürü</i>	87 / 12	Yoksa kapıdan döndürerek süreler.

duyuru = duyur-u	<i>Kimdiğini ayıdarlar idi duyuru</i>	87 / 11	Duyurarak kim olduğunu söylerler.
eyleyü = eyle- y ü	<i>Bağlı oldum seni Tanrı eyleyü</i>	84 / 1	Seni Tanrı eyleyerek sana bağlandım.
fermanlayu = fermanla- y u	<i>Koyar ağzına fermenlayu fermanlayu</i>	59 / 5	Onu fermenleyerek ağzına koyar.
getiri = getir-i	<i>Geri gelin kardaşımız getiri</i>	93 / 13	Kardeşinizi getirerek geri gelin
gidü = git-ü	<i>Üşbu düzgün düzdüler yolda gidü</i>	8 / 19	Yolda giderken işte bu yalanı hazırladılar.
gizlenü = giz-le-n-ü	<i>Delim zaman anda duru gizlenü</i>	142 / 15	Uzun zaman gizlenerek orda durur.
görü = gör-ü	<i>Kakmadın Zeliha'ya anı görü</i>	55 / 4	Onu görüp Zeliha'yı kırmadan.
görünü = görün-ü	<i>Hem yine bir el çukarı görünü</i>	51 / 12	Hemen yine bir el görünüp çıktı.
görünmeyü = görünme- y ü	<i>Uçtular gök yüzüne görünmeyi</i>	67 / 14	Görünmeden gökyüzüne uçtular.
görünmeyü = görünme- y ü	<i>Gitti vardi ol dahi görünmeyü</i>	69 / 12	O dahı görünmeyecekvardı, gitti

gürleyü = gürle-yü

Bir kara bulut kopar gök gürleyü

25 / 12 Gök gürleyerek bir kara bulut kopar.

isru = isr-u

Barnağın ağzında tutmuş isru

52 / 19 Parmağını ısırarak ağzında tutmuş.

ismarlayu = ismar-la-y u

Verdi bir gün Yakub'a ismarlayu

109 / 2 Bir gün onu Yakub'a ismarlayarak verdi

inleyü = inle- y ü

Yusuf bir gez ah eyler inleyü

25 / 11 Yusuf ağlayarak bir kez ah eder.

inleyü = inle- y ü

Hasretinden inleyü oldum ölü

48 / 12 Hasretinden inleyerek ölüye döndüm.

inleyü = inle- y ü

Ağac ona ağlamış inleyü

64 / 13 Ağac ona inleyerek ağlamış.

inanu = inan-u

Oğlumu versin sözüme inanu

118 / 9 Sözüme inanarak oğlumu bana versin.

irdeyü = irde- y ü

Bitikte varın bulardan irdeyü

119 / 22 Mektupta bunların yaptıkları vardı.

isteyü = iste- y ü

Buna sorarız biz bunu isteyü

121 / 6 Biz cevap vermemesi isteyerek buna sorarız.

isteyü = iste- y ü

Kamusu turd' isteyü vardi yöre

20 / 1 Hepsi onu bulmak isteyerek etrafı dağladı.

katarlayu = katarla- y u

Bindi Yusuf deveye katarlayu

97 / 15 Yusuf katarlayarak deveye bindi.

kavlaşı = kavlaş-u

Kavlaşı ikisi saray kapısına

55 / 1 İkisi konuşarak saray kapısına geldi.

kavuşu = kavuş-u	<i>Şükr kıldı hasretine kavuşu</i>	133 / 2	asetine kavuşarak şükretti.
kayguru = kaygur-u	<i>Ağlaşırlar zindan içre kayguru</i>	60 / 1	Zindanın içinde haykırarak ağlaşırlar.
kaynayu = kayna- y u	<i>Ağlaşırlar tamu içre kaynayu</i>	72 / 14	Cehennemin içinde kaynayarak ağlaşırlar.
kıldırıu = kıl-dır-u	<i>Dün gün ağlamağımı vasf kıldırıu</i>	117 / 14	Gece gündüz ağladığımı anlatarak...
kılıku = kıl-u	<i>Ol oturmuş kabr üzre zarı kulu</i>	25 / 4	O ağlayarak mezarın üzerine oturmuştu.
kılıku = kıl-u	<i>O yıl düün gün ağladım zarı kulu</i>	48 / 2	O yıl gece gündüz gözyaşları dökerek ağladım.
komayı = koma- y u	<i>Bu şehir içre hiç kimse ne komayı</i>	112 / 12	Bu şehirde yaşayanların hiçbirini sağ bırakmayarak..
korkmayıu = kork-ma- y u	<i>Anдан sonra hem Tanrı'dan korkmayıu</i>	123 / 2	Ondan sonra hem Tanrı'dan korkmayarak...
korkudu = kork-ut-u	<i>Hamle kulsanız şehr ehlin korkudu</i>	116 / 14	Şehirdeki halkı korkutarak saldursanz.
muştulayu = muştula- y u	<i>Geldim ami Yakub'a muştulayu</i>	128 / 14	Onu Yakub'a müdelemeye geldim.

ögsüzlenü = ögsiz-le-n-ü

Oğlanları Yusuf'tan ögsüzlenü

142 / 16 Oğulları Yusuf'tan öksüz kalarak...

ögünü = ögün-ü

Niçin yalan söylersiz siz ögünü

123 / 5 Siz ögünerek niçin yalan söyleyorsunuz.

öpü = öp-ü

Verin ana bitiği elin öpü

119 / 2 Elini öperek ona bu mektubu verin.

sataşu = sataş-u

Gör sana kim gelir karşı sataşu

81 / 2 Gör sana karşı sataşarak kim gelir

sevinü = sevin-ü

Kast kıldı yine Yusuf sevinü

51 / 11 Yusuf yine sevinerek ona yöneldi.

sevinü = sevin-ü

Anı duyduğum güldüm ilkin sevinü

94 / 15 İlk önce onu duyduğum sevinerek güldüm.

sevnişi = sev-niş-i

Mısır'a girdiler kamusu sevnişi

133 / 1 epsi mutlu olarak Mısır'a girdiler.

solu = sol-u

Kamu dili tutuldu benzi solu

120 / 13 Hepsinin benzi solrak dili tutuldu.

söyleyü = söyle- y ü

Mâlum eyle ani bize söyleyü

6 / 2 Onu düşünü, bize söyleyerek malum eyle

söyleyü = söyle- y ü

Hacein nedir bana eyt söyleyü

84 / 16 Derdin nedir bana söyleyerek anlat

söyleyü = söyle- y ü

Vardi ana gör ne sözler söyleyü

97 / 16 Gör ne sözler söyleyerek onun yanına vardi.

söyleyü = söyle- y ü

Yazdırayım bir bir ana söyleyü

117 / 4 Bir bir söyleyerek ona yazdırayım

söyleyü = söyle- y ü

Siz cevap verir misiz buna söyleyü

121 / 5 Siz buna söyleyerek cevap verir misiniz?

sunuveri = sun-u-ver-i

Öptüler ol bitiği sunuveri

119 / 6

O mektubu sunuverirken öptüler.

tanış-u

Dururlarken bunlar am tanışu

112 / 5

Bunlar birbirleriyle onu danışıp dururlarken...

tanlayu = tanla- y u

Söyle kaldı kamu ani tanlayu

27 / 13

Onu gören herkes şaşırarak öylece kaldı.

tanlayu =tanla- y u

Am gören hayran oldu tanlayu

30 / 8

Onu gören şaşırarak hayran kaldı.

tanlayu = tanla- y u

Görkü hil at giydirin halk tanlayu

70 / 1

Halkı şartıacak görkemli kaftanlar giydirin.

tanlayu = tanla- y u

Kamçını ver sen göresin tanlayu

85 / 4

Kamçını ver ki sen şaşırarak göresin.

tanlayu = tanla- y u

Atası yormuş düşünü tanlayu

92 / 20

Atası onun düşünü şaşırarak yorumlamış

timarlayu = timar-la- y u

Dört yıl am bestedi timarlayu

109 / 1

Dört yıl boyunca ona bakıp, onu besledi

tutunu = tutun-u

Tapu kıldı yemin yüzüne tutunu

69 / 4

Yenini yüzüne tutarak önünde saygıyla eğildi.

tutunu = tutun-u

Turdular el yüzlerine tutunu

108 / 14

Elleriyle yüzlerini kapatarak durdular

ululayu = ulula- y u

Vere büğday kamunu ululayu

89 / 16

Hepinizin yücelterek hoş tutarak büğday versin

unutmaya = unut-ma- y u

Helâk oldun Yusuf'u unutmaya

115 / 20

Yusuf'u unutmaya kendini helek ettin.

utanmayu = utan-ma- y u *Yalan bili yazdımız utanmayu*
123 / 1 Utanmayarak yalan mektup yazdımız.

utanu = utan-u *Geldi ol Yusuf katına utanu*
utanu = utan-u *Kamu basın yere koydu utanu*
O, utanarak Yusuf'un yanına geldi.
Hepsi utanarak başını yere eğdi.

ündeyü = ünde- y ü *Yakup eder hâdimleri ündeyü*
vesfeyleyü = vasf eyle- y ü *İçimdeki derdimi vasfeyleyü*
ündeyü = ünde- y ü akup hizmetkarlarını çağırarak der ki:

verü = ver-ü *Girdi arap Yakub'a selam verü*
verü = ver-ü *Kul kiminsiz söylenilik rara verü*
117 / 3 İçimde taşıdığım derdi, üzüntüyü anlatarak
65 / 18 Arap Yakub'a selam vererek içeri girdi.
133 / 6 Siz kimin kulusunuz tekrarlayarak söyleyin.

yakılı = yakıl-u *Kömürleyin kamu yanmış yakılı*
yalvari = yalvar-ı *Secde kihben şükredip yalvari*
yalvari = yalvar-ı *Tapu kıldilar kamusu yalvari*
74 / 22 Hepsi kömür gibi yakılarak yanmış.

yalvari = yalvar-ı *Dürlü kulları göre oda yanu*
yalvari = yalvar-ı *Yalancılar tamaya düşer yanu*
67 / 6 Secde kılıp, şükredip yalvararak...
119 / 5 Onların hepsi yalvararak önünde eğildiler.
72 / 13 Türlü kulları ateşe yanarken görsün
123 / 6 Yalancılar yanarak cehenneme düşer.

yegleyü = yeğle- y ü
yegleyü = yeğle- y ü

Anı severdi atamız yeğleyü

92 / 6

O yıl büğday satın alıp yediler.

alıp = al-ıp
alıp = al-ıp
alıp = al-ıp
alıp = al-ıp

Bütün insanlardan üstün tutarak büğday verdim.

Atamız içimizde onu yeğleyerek severdi.

yeşlü = yeşle- y ü
yeşlü = yeşle- y ü

Döndüler onlar kamı gusa yeyü
Buğday verdim kamı halktan yeğleyü
Aldınız bahasını haram yeyü

Onlar hepsi üzüntü duyarak döndüler.

Haram yiyecek ona değer bıraktığınız parayı aldınız.

yeşlü = ye- y ü
yeşlü = ye- y ü

108 / 12

107 / 20

110 / 8

116 / 15

-Ip

arlanıp = arlan-ıp
bakıp = bak-ıp
bakıp = bak-ıp

Bugday alıp yediler ol yıl satın
Bugday alıp yadiler sayru vü sağ
Sundu Yusuf kamçayı Zeliha alıp
Bünyamin'i kurtaraydımız alıp

78 / 22

79 / 6

85 / 5

116 / 15

O yıldan bugday alıp yediler.
Hasta veya sağ bugday alıp yediler.
Yusuf kamçayı verdi Zeliha alıp,
Bünyamin'i alıp kurtaraydımız.

arlanıp = arlan-ıp
bakıp = bak-ıp
bakıp = bak-ıp

Bu işaretten aman diyerek utanıp,

76 / 16

Bu nişandan zinhar deyü arlanıp

Bir gez kim bakıp yüzünü gördünüz.
Çün senin yüzünü bakıp göreler

57 / 5

79 / 20

Ki bakıp onun yüzünü bir kez gördünüz.
Çünkü senin yüzünü bakıp görsünler.

bakıp =bak-ıp

Kaçan bakıp görürler bunlar ani

101 / 1 Bunlar hemen bakıp onu görürler.

çıkarıp = çıkar-ıp

Ol kuyudan çıkarıp sattıkların

100 / 15 O kuyudan çıkarıp sattıklarını...

çıkıp = çıkış-ıp

Canı gördeden çıkışıp uçuşun deyü

138 / 4 Canı gövdesinden çıkışıp uçuşun diyerek

çıkراسıp = çıkış-ıp

Beyinleri çıkışıp kaynar idi

74 / 15 Beyinleri dışarı çıkışıp kaynardı.

değip = değil-ıp

Selam verdi anlara Yaküp değilip

137 / 9 Yaküp onların yanına gidip selam verdi.

deyip = de- y ip
deyip = de- y ip

Bunu deyip kamusu düşüyü yere
Ne sindir bu kime kazarsız deyip

29 / 1 Bunları söyleyip hepsi yer düştü.
137 / 10 Bu mezar nedir? Kime kazarsınız diyerek..

dileyip = dile- y ip
dileyip = dile- y ip

Dileyip kizi aliben gelmeğe
Dileyip bağışlayan var suçumuz

35 / 6 Kızı isteyip, alıp gelmeye.
73 / 22 Var olan suçlarımız dileyip bağışlatan odur.

dikip = dik-ıp

Ağaç dikip ani berdar kıldilar

61 / 12 Ağaç dikip onu darağacına astılar.

doyup = doy-up

Doyup amin dindleme can ü teni

79 / 18 Onların canı vücutu doyup dınlensin.

dönüp = dön-ip
dönüp = dön-ip

Öldürüben *dönüp* eve varmağa
Geri *dönüp* geleler *Muhammed*'e

9 / 22 Onu öldürüp dönüp eve varmayı ister.
76 / 13 Geriye dönüp Muhammed'e gelirler.

durup = dur-up
Söylemediğim korkudan karşı durup

düzungüp = düzül-üp
Alaşırılar bunlar anda düzülp

116 / 20 Korkudan onlara karşı gelip söyleyemedik.

edip = et-ip
erip = er-ip

Bir ah edip Bünyamin anda iniler
Elli Yusuf kardaşın geldi erip

74 / 20 Bunlar orada dizilip ağlaşırlar.

geliip = gel-ip
Azrail gelip canımı iletmeye...

görüp = gör-üp
görüp = gör-üp
görüp = gör-üp
görüp = gör-üp
görüp = gör-üp
görüp = gör-üp

99 / 6 Orada Bünyamin ah ederek inler.
97 / 6 Dedi ki, Yusuf kardeşin erişip geldi.

65 / 13 Azrall gelip canımı götürmeye...

67 / 8 Arap der ki; ben bir garip görüp geldim.
75 / 1 Nasıl bir düs görüp, oduşu nasıl yorumladı.
106 / 14 Onların hepsi beni görüp tanıdıklarını.
116 / 16 Kardeşini görüp muradına erişerek...
126 / 16 Görüp yüzüne baksam sevinirdim.
Oğlunu görüp geri sevinesim
Yoldan uzaklaşüp selamını getirdim.

65 / 14 Oğlunu görüp yine sevinesin, mutlu olasın.

Selamını getirdim yoldan ırıp

ısmarlayıp = ısmarla- y ip	<i>Dua umdu senden ol ısmarlayıp</i>	65 / 24	O, ısmarlayıp senden dua umdu.
iltip = ilt-ip	<i>Ol gönleği iltip Yakub'a vere</i>	127 / 10	O gömleği götürüp Yakub'a versin.
inip = in-ip	<i>Cebraıl inip geldi ol araya</i>	85 / 10	O sırada Cebraıl inip geldi.
inip = in-ip	<i>Cebraıl geldi yere gökten inip</i>	97 / 5	Cebraıl gökten inip yere geldi.
kaçıp = kaç-ıp	<i>Kaçıp Yusuf ol birine sığınır</i>	10 / 1	Yusuf kaçıp onlardan birine sığınır.
kalıp turur = kal-ıp tur-ur	<i>Dahi altmış ay kalıpturur sana</i>	139 / 4	Senin daha altmış aylık vaktin vardır.
kavzanıp = kavzan-ıp	<i>Kendi dahi kavzanıp turamaz uru</i>	105 / 9	Kendi dahi kımıldanıp duramaz.
kavzanıp = kavzan-ıp	<i>Kavzanıp durmadığım yazgil ona</i>	117 / 15	Ona hasta ve mutsuz olduğumu yaz.
kavzanıp = kavzan-ıp	<i>Hem yerinden kavzanıp turmaz ola</i>	126 / 20	Hem yerinde kıvranıp duramaz olsun.
kığırıp = kığır-ıp	<i>Misr içinde zindan içre kığırıp</i>	65 / 20	Mısır içinde zindanda tutulup...
koçuşup = koçu-ş-up	<i>Gelin imdi görüşelim koçuşup</i>	124 / 15	Şimdi gelin kucaklaşıp görüşelim.

koyup = koy-up	<i>Tabuta koyup namazın kıldılar</i>	141 / 21	Tabuta koyarak onun namazını kıldılar.
koyuluptur = koy-ul-up-tur	<i>Şimdi anda koyuluptur Yusuf teni</i>	143 / 18	Yusuf'un bedeni şimdi oradadır.
olup = ol-up	<i>İki iki olup girdiler şehre</i>	96 / 18	Şehre iki iki olup girdiler.
sarıp = sar-ip	<i>Kefen sarıp Yakub'a götürdüler</i>	138 / 9	Kefen sararak Yakub'u götürdüler.
satup = sat-up	<i>Kem nesneye satup var eden</i>	21 / 6	Kötü nesneye satıp var eden.
sevnişip = sev-niş-ip	<i>Oturalım söyleşelim sevnişip</i>	124 / 16	Oturalım hasret giderip söyleşelim.
şükredip = şükür et-ip	<i>Secde kılıben şükredip yalvarı</i>	67 / 6	Secde kılıp, şükredip yalvararak...
tutup = tut-up	<i>Yusuf yüzün göğe tutup ağladı</i>	24 / 12	Yusuf yüzünü göğe çevirerek ağladı.
tutuşup = tutuş-up	<i>Tenleri hot tutuşup göyner idi</i>	74 / 16	Tenleri tutuşup yanardı.
üzülüp = üzül-üp	<i>Belleri her birisinin üzülüp</i>	74 / 19	Onlardan herbirinin belleri bükülüp,

varıp = var-ıp	<i>Ver salâvat aydayım varıp nider</i>	8 / 12	Salavat ver de varıp ne yaptıklarını söyleyeyim
varıp = var-ıp	Haber eydürler varıp Kutayfer'e	37 / 6	Gidip Kutayfer'e haber verirler.
varıp = var-ıp	<i>Bizden güclüler gördük anda varıp</i>	116 / 19	Oraya varıp bizden güçlü kişiler gördük.
varıp = var-ıp	<i>Misr'a varıp Yus(u)f önünde turdular</i>	119 / 4	Mısır'a ulaşıp Yusuf'un huzurunda dardular.
verbidi = ver-ip-i-di	<i>Ol gönleği anın için verbidi</i>	125 / 17	O gömleği onun için vermişti.
yanıp = yan-ıp	<i>Ah kıldı düştü kamç'oda yanıp</i>	85 / 6	Ah kıldı kamçı ateşe yanıp tutuştu.
yetip = yet-ip	<i>Kardaşın görüp yetip muradına</i>	106 / 14	Kardeşini görüp muradına erişerek...
zarlanıp = zarlan-ıp dururlar.	<i>Seyyit önünde duralar zarlanıp</i>	76 / 14	O Yüce efendinin, peygamberin, önünde ağlayarak

-Inca

demeyince = deme- y ince	<i>Etti kesmen demeyince siz anı</i>	56 / 9	Ben söylemeyince siz onu kesmeyin dedi.
dillerince = diller-ince	<i>Dillerince Yusuf'a söylediler</i>	22 / 14	Dilleri yettiğince Yusuf'a söylediler.
dillerince = diller-ince	<i>Dillerince korkuttular ol oğlani</i>	22 / 16	Dilleri yettiğince o oğlunu korkuttular.

görünce = gör-ünce
görünce = gör-ünce
görünce = gör-ünce

Keşki yüzünü görünce öleydim.
Üçüncü yıl görünce sordum seni
Anı görünce Yusuf eyledi ah

44 / 6
48 / 7
50 / 14

Keşke yüzünü gördüğüm zaman olseydim.
Üçüncü yıl da görünce seni sordum.
Onu görünce Yusuf ah eyledi.

-All

göreli = gör-eli

Seni göreli sevindi bu özüm

130 / 8

Bu özüm seni gördüğünden beri sevindi.

-mAdIn

Kakımadın = kakı-madın

Kakımadın Zeliha'ya ani görü

55 / 4

Onu görüp Zeliha'yı kırmadan.

-UbAn / -UbAnI

ah ediben = ah et-iben

Ah ediben kamunun göynür canı

101 / 2

Hepsi ah ederek yüreklerini yakar.

ağlayıben = ağla- y iben

Dün ü gün ağlayıben kila zarı

94 / 2

Gece gündüz ağlayıp inlamiş.

alıben = al-iben	<i>Balta alıben kalanın uşatır</i>	29 / 5	Eline balta alarak kalanları parçalar.
alıben = al-iben	<i>Dileyip kızı alıben gelmeğe</i>	35 / 6	Kızı isteyip, alıp gelmeye.
alıben = al-iben götürmeyi istediler.	<i>İmdi dilerler alıben gitmeğe</i>	7 / 8	Şimdi onu beraberlerinde alıp -öldürmek için-
alıben = al-iben	<i>Gasselin verir su alıben içine</i>	74 / 12	İçine su alarak yıkayıcıya verir.
alıben = al-iben	<i>Buğday alıben Yusuf'a verdiler</i>	79 / 4	Buğday alarak Yusuf'a verdiler.
alıben = al-iben	<i>Yusuf'a buğday alıben yediler</i>	79 / 10	Yusuf'a, buğday alarak yediler.
alıben = al-iben	<i>Kardaşınızı alıben dönün beri</i>	93 / 10	Kardaşınızı alarak buraya dönün.
alıbeni = al-iben	<i>Kardaşınız alıbeni gelesiz</i>	95 / 4	kardeşinizi alarak gelesiniz.
alkış edüben = alkış et-uben	<i>Alkıṣ edüben giderler iline</i>	107 / 14	Dualar ederek ülkelerine giderler.
anıben = an-iben	<i>Tanrı adı anıben girem söze</i>	3 / 1	Söze Tanrı'nın adını anarak girelim.
buyuruben = buyur-uben	<i>Kamu yolları buyuruben bağladı</i>	87 / 6	Emir vererek bütün yolları kapattı.
deriliben = deri-iben	<i>Ki Yusuf üzere deriliben gelmedi</i>	36 / 18	Ki Yusuf'u görmek üzere toplanıp gelmeyen...
deyiben = de- y iben	<i>Böyle deyiben bitiye yazdilar</i>	24 / 5	Böyle diyerek mektuba yazdilar.

deyiben = de- y iben	<i>Yüzleri sağ deyiben acepleye</i>	72 / 20	Yüzleri sağlam diyerek şaşırı.
deyiben = de- y iben	<i>Üç aykı var deyiben ettiklerin</i>	120 / 2	Üç aykı var diyerek yaptıklarını...
deyiben = de- y iben	<i>Kul deyiben satmışsız haram yeye</i>	122 / 18	Köledir diyip haram yiyecek satmışsınız.
deyiben = de- y iben	<i>Kul deyiben satmışsız kardaşınız</i>	122 / 20	Köledir diyerek kardeşınızı satmışsınız.
deyiben = de- y iben	<i>Atamız öldü deyiben kıgırı</i>	138 / 20	Üzüntüyle hıçkırıp atamız öldü diyerek...
deyuben = de- y üben	<i>Uğru değil deyuben ayttınız mı</i>	113 / 18	Onun hırsız olmadığını söylemediniz mi?
deyuben = de- y üben	<i>Kul deyuben biz anı sattık idi</i>	131 / 20	Biz onu köle diyerek satmıştık.
doluben = dol-uben	<i>Nazar eder fitne ile doluben</i>	49 / 2	İblis fitne ile dolu olarak bakar
dönübeni = dön-übeni	<i>Beşir dapa dönübeni çağırır</i>	21 / 14	Beşir onlara dönerek çağırır.
ediben = et-iben	<i>Ah ediben çunkim ol tahtten düşer</i>	35 / 19	Cünkü o, ah ederek tahttan düşer.
eriben = er-iben	<i>Hayra eriben batasın nimete</i>	59 / 1	Hayra ererek nimetlere gömülesin.
eziben = gez-iben	<i>Katu tanlar ol şehri ol geziben</i>	141 / 7	O, şehri gezince çok şaşırır.
giyiben = giy-iben	<i>Dürlü atlaslar giyiben devlete</i>	59 / 2	Çeşit çeşit değerli atlas kumaşlar giyerek...

iletiben = ilet-iben	<i>Ayrık ile iletiben satıcı</i>	22 / 20	Başka bir ülkeye götürerek satacak olan var mı?
iletiben = ilet-iben	<i>İletiben yabanda eyle kılasız</i>	95 / 12	Yaban illere götürüp onu da öyle yapasınız.
kılıben = kıl-iben	<i>Secde kılıben şükredip yalvari</i>	67 / 6	Secde kılıp, şükredip yalvararak...
öldürüben = öl-dür-uben	<i>Öldürüben dönüp eve varmağa</i>	9 / 22	Onu öldürerek dönüp eve varmayı ister.
sabrediben = sabır et-iben	<i>Sabrediben katlangıl ışbu işe</i>	58 / 22	Bu işe sabrederek katlan.
soruben = sor-uben	<i>Kimliğini soruben gördün m'anın</i>	66 / 4	Onun kim olduğunu sorup anladın mı?
tanlayuben = tanla- y uben	<i>Tanlayuben kamu gitti işine</i>	57 / 13	Hepsi şaşırarak işlerine gitti.
turuben = tur-uben	<i>Geldi iblis ol arada turuben</i>	49 / 1	O arada onlar dururken iblis geldi.
turuben = tur-uben	<i>Turuben yüklü yükünü açtılar</i>	95 / 18	Durarak hayvanların üzerindeki yüklerini açtılar
turubeni = tur-ubeni	<i>Ol kamusu turubeni vardılar</i>	119 / 3	Onların hepsi durmak için vardılar.
uğunuben = uğun-uben	<i>Uğunuben kamu yere düştüler</i>	112 / 18	Hepsi uğunarak yere düştü

variben = var-ıben

Hayran olur her yere kim variben

141 / 8

Oraya varınca her yere hayran olur.

veriben = ver-iben

Kim Yusuf buğday veriben almadı

79 / 8

Ki Yusuf buğday verip birşey almadı.

yetüben = yet-üben

Dünya yügürdü yetüben çağrıru

9 / 7

Dünya, yetişip onu çağırırmak için yürüdü

yeiben = ye- y iben

Çün yeyiben kamu gider dağılu

86 / 3

Çünkü hepsi yiyp dağılarak gider.

yüğrüşüben = yüğrüş-üben

Yüğrüşüben yeterler ol araya

22 / 6

Yürüyerek oraya gelirler.

-ken

boş iken = boş i-ken

Hazne içi boş iken dolu olur

40 / 17

Hazinenin içi boşken dolar.

dururlarken = dur-ur-lar- (i)ken

Dururlarken bunlar anı tanısu

112 / 5

Bunlar birbirleriyle onu danışıp

dururlarken...

emer iken = emer i-ken

Beşikte emer iken geldi dile

53 / 22

Beşikte emerken dile geldi.

gider iken = gider i-ken

Gider iken kamusu tanıstılar

8 / 13

Giderken hepsi kendi aralarında tartıştılar

geçer iken = geçer i-ken	<i>Kimisi geçer iken oda uça</i>	88 / 8	Kimisi geçerken ateşe uçsun.
gelir iken = gelir i-ken	<i>Gelir iken sizin ile bunda ben</i>	10 / 14	Ben sizinle buraya gelirken.
getirirken = getirir-ken	<i>Hocasına getirirken ün gelir</i>	60 / 11	Hocasına götürürken bir ses gelir.
gizlemişken = giz-le-mış-ken	<i>Gizlemişken Yusuf'u çıkardılar</i>	22 / 11	Onlar Yusuf'u saklamışken ortaya çıkardılar.
görmez iken = görmez i-ken	<i>Gözleri görmez iken görür ola</i>	85 / 16	Gözleri görmezken görür olsun.
götürmüşken = götürür-müş-ken vurdular	<i>Götürmüşken vurdular ani yere</i>	9 / 15	Onu oraya götürmüşken kaldırıp yere vurdular
güder iken = güder i-ken	<i>Güder iken kuzularım dağılır</i>	7 / 15	Kuzularım güderken dağılır.
gülmüş iken = gülmüş i-ken	<i>Gülmüş iken ileri öndin ulu</i>	94 / 10	Önce o yüce kişi gülmüşken,
kul iken = kul i-ken	<i>Yusuf kul iken sultan oldu anılı</i>	84 / 3	Yusuf kulken sayılan bir sultan oldu.

Okur iken = okur i-ken	<i>Okur iken</i> bilmiş idi ol meğer	13 / 20	Meğerse o, okurken bilsin.
tartuşurken = tartışur-ken	<i>Tartuşurken</i> Kutayfer kapıya gelir	52 / 22	Onlar tartışırken kapıya Kutayfer gelir.
uyur iken = uyur i-ken	<i>Uyur iken</i> düşte üç gez gördüğüm	36 / 2	Uyurken üç kez düşümde gördüğüm...
ündeyiken = ünde- y i-ken	<i>Kamusu ündeyiken</i> ikin olur	107 / 1	Hepsi bir aradayken ikisi bir yere gelir.
var iken = var i-ken	<i>Biz var iken</i> kurt ani kaçan kapa	7 / 22	Biz varken kurt onu nasıl kapabilir?
yatur iken = yatur i-ken	<i>Bir gece yatur iken</i> ol düş görür	5 / 9	O bir gece yatarken düş görür.
yatur iken = yatur iken	<i>Bir gece yatur iken</i> ol düş görür	18 / 17	O, bir gece uyurken düş görür.
yorar iken = yorar i-ken	<i>Yorar iken</i> Yusuf'a işbu sözü	6 / 1	Yusuf'a bu sözleri yorumluyorken,

-IcAk

bahıcak = bah (bak) -ıcak	<i>Bahıcak</i> şeyh ü kebir ü hem sagır	80 / 1	Yaşlı, büyük vehemde küçük bakınca,
bakıcak = bak-ıcak	<i>Aşık oldum bakıcak</i> ol surete	33 / 7	O resmae bakar bakmaz aşık oldum.
binicek = bin-icek	<i>Binicek</i> kişner ol at ziy ki hüner	81 / 14	O at bindiği zaman hüneriyle kişnerdi.

dolucak = dol-ucak	<i>Semizleri yer tüketir dolucak</i>	67 / 12	Doluncaya kadar semizleri yer tüketirler.
geçicek = geç-icek	<i>Ol yedi yıl geçicek kızlık olur</i>	78 / 17	O yedi yıl geçince kıtlık baş gösterir.
geçicek = geç-icek	<i>Geçicek ağlamağım duya deyü</i>	82 / 24	Geçerken ağlamalarımı duysun diyerek.
gelicek = gel-icek	<i>Geri eve gelicek ağlayalım</i>	8 / 17	Eve geri dönüşünce ağlayalım
görücek = gör-ücek	<i>Sırat dapa görücek halkı kamu</i>	49 / 15	Bütün halkın sırattan düştüğünü görünce...
saticak = sat-ıcak	<i>Saticak şöyle satasın ol kulu</i>	19 / 13	O kulu satacağında şöyle satasın.
varıcak = var-ıcak	<i>Bir uğurdan varıcak ağlaşalım</i>	15 / 8	Oraya varınca hep bir ağızdan ağlaşalım
varıcak = var-ıcak	<i>İmdi dinle varıcak ne söyleye</i>	40 / 20	Oraya varınca ne söyleyecek şimdi dinle.
varıcak = var-ıcak	<i>Varıcak eve geri tiz dönünüz</i>	93 / 12	Eve varınca çabucak geri dönünüz.
varıcak = var-ıcak	<i>Yusuf eder varıcak eve geri</i>	93 / 9	Yusuf der ki: eve geri varınca,
varıcak = var-ıcak	Varıcak ol Aziz'e kılın tapu	119 / 1	Oraya varınca o Azize saygı gösterin.
-İcAğIz			
görücegiz = gör-ücegiz	<i>Yusuf anı görücegiz ağladı</i>	46 / 20	Yusuf onu görünce ağladı.

BİBLİYOGRAFYA

- Akalın Mehmet, *Tarihi Türk Şiveleri*, Ankara, 1988.
- Banarlı Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1983.
- Banguoğlu Tahsin, *Türkçenin Grameri*, Ankara, 1990.
- Buluç, Sadettin, "Şeyyad Hamza", *İslâm Ansiklopedisi* 12 (1976): 497-499.
- Devellioğlu Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1986.
- Dilçin Dehri, *Şeyyad Hamza, Yusuf ve Zeliha*, İstanbul, 1946
- Ergin Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, 1985.
- Gabain A. Von, *Eski Türkçenin Grameri*, Ankara, 1988.
- Köprülü M. Fuad, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1986
- Timurtaş Faruk K., *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul, 1977.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Ankara, 1988.
- Ünver, İsmail, "Şeyyad Hamza", *Türk Ansiklopedisi* 32 (1983): 280-281.

SONUÇ

Bu çalışma sırasında Dehri Dilçin'in yayınlamış olduğu *Seyyad Hamza Yusuf ve Zeliha* (İstanbul, 1946) adlı eser kullanılmıştır.

Bu incelemede Eski Anadolu Türkçesinde gerundium eklerinin birleşik kelimelere ve çatı ekleri üzerine geldiği, gerundium eki almış kelimelerin yüklem göreviyle kullanıldığı belirlenmiştir.

Eser incelenirken dikkat çeken bir nokta da -UbAn, -UbAnI, -UbAnIn gibi bazı gerundium eklerinin değişmesi ya da Türkiye Türkçesinde yerlerini başka gerundiumlara bırakmış olmasıdır.

Yine önemli sayılabilecek bir nokta -I gerundium ekinin Yusuf ve Zeliha da çok yoğun bir şekilde kullanılmış olmasıdır. Bu ek de birleşik fiiller dışında Türkiye Türkçesinde kullanımından kalkmıştır.

Türkiye Türkçesinde -A gerundium ekinin daha çok tekrarlı kullanımları yaygındır. Oysa eserde bu ekin tekrarlar dışında yaygın bir kullanıma sahip olduğu görülmektedir.

Eski Anadolu Türkçesine özgü bir gerundium eki olan -IcAk, -IcAğIz'ın eserde oldukça yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu ek anlamca Türkiye Türkçesindeki -IncA ekine benzemektedir.

Tezin son bölümünde eserde geçen bütün gerundiumlar aldıkları eklere göre bir dizin halinde verilmiştir. Böylelikle konuya ilgili çalışmalarda kolayca ulaşılabilcek bir dizin oluşturulmuştur.

T. D. K.
C. 11. 28

SEYYAD HAMZA

YUSUF VE ZELİHA

Nakleden
DEHRİ DİLÇİN

KLİŞECİLİK ve MATBAACILIK T. A.Ş.
İSTANBUL
1946



Tanrı adın anıben girem söze ["]

Ta ki'ne Tanrı'dan rahmet bize

Evvel ebda bismillah Tanrı adı [1]

Zire kim anınladır sözler tâdi

Dahi bir adı anın Rahman'dürür

Bağışlar kullatına Gufran'dürür [2]

Ol Rahim'dir rahmet eder kuluna

Sol kula kim buyruğunda buluna

Görülürur her ne kılavuz günah

Ger kılavuz ol günaha bir gez ah

Rahman'dürür bağışlaya Kamusun

Rahim'dürür göstermeye İamusun [3]

["] Bu misrade geçen egiromo sözü, şimdi kullanmakta olduğumuz mürekkeple egiromo kılıçına sakularak ikinci misra ile birinci misra arasında gûya mâna mutabakatı temin edilmek istenmiş ise de vezin bozulmuş olduğu için doğru bir sey yapılmamıştır. Metinde bu gibi silintiler ve İlâveler yer yer gôze çarpıyor; fakat bunların bir çoku ilk misrade olduğu gibi, pek yeni bir kalemlle yapılmış olduğu için biz bu gibi düzeltmeleri nazari itibara almadık.

[1] Evvel ebde bismillâh Tanrı adı

[2] Bu misra:

Bağışlar kullanna Gufran'dürür
seklinde, yahut:

Kulların bağışlar ol Gufran'dürür
suretinde okunmak icabeder.

[3] Rahman'dir bağışlaya kamusun

Rahîm'dir göstermeye ol İamusun

İndire nizə kamu bağışlayın

Cümerttīr vere size yüce saray

Rahimdir huri vere değmeş ay [4]

Şükür kılın Tanrı'ya leyl ü nahar

Suç kılınz suçumuzu bağışlar [5]

Hoş salavat verelim Muhammed'e

Ol yazıklular güvündü Ahmed'e [*]

Verirsevilz salavatı biz arı [6]

Töküle bizden günah ne kim varı

Hem yine bizden selam yaranırlara

Dahi ol din çırığı imamlara

Bundan sonra İndi anla söz yatin [7]

Nicedir aydam Yusuf hikâyeytin

Nazım düzdlüm bu sözü dün ü günü

Gör ki ne şirin hikâyettir bunu

Ziy şirin söz Yusuf'un kissası [8]

Dinliyenin gide gönlü gussası

Budur âhir kissaların görkülübü

Kur'an içre mushafların yazısı

[4] Vere cömerttīr size yüce saray

Huri vere ol Rahim değmeş ay

[5] Suç kılınz suçumuzu bağışlor

yahut:

Suç kılınz suçumuz bağışlar

[*] Bu misrade geçen «gövündü» sözünü, metnin 1inci sahifesindeki yazılış şekline göre «göñucù» veya «gönüçü» tarzında okumak icabederse de, yine metnin 54 üncü sahifesinde ve aynı misradaki yazılısına göre, kelimenin anlamını da gözönünde alarak bu şekilde kabul etmeyi daha uygun bulduk.

[6] Verir isevüz salavatı biz an

yahut:

Biz verirsevüz salavatı an

[7] İndi bundan sonra anla söz yatin

[8] Ziy şirin sözdür Yusuf'un kissası

İndi dinim otluğunu tutun kılak

Mır söz aydam kim yekerden tatlıräk

Var idi Ken'an'da bir server kişi

Adı Yakup kendi peygamber kişi

Yusuf adlı bir oğlu vardı anın [9]

İndi eşit bu sözü varsa canın

Yedi yaşında idi Yusuf Nebi

Sureti hup yoğ idi anın gibi

Bir gece yatur iken ol düş görür

Irte turur anı Yakub'a sorur

Eydīr ey baba yaturdum bu gece

Bir acep düş görürem eşit nice

Aydıver tâ'birini anın bana

Aydayım ol gördüğüm düşlü sana

Gördüm ay ü gülüş onbir yıldız

Sücede kılırlar kamusu bana düz

Döndül Yakup söyledi etti canım

Sakla düşün, sözümüz eşit benim

Olmaya kim söyleyesin dahiye

Eşite düşünü sana kahiya

Hoştur ya oğul senin üşbu düşün

Sultanlığ ile geçiser ömrün yaşın [11]

Hak seni sultan kılıser kamuya

Onbir kardaşın turisər tapuya

[9] Yusuf adlı vardı bir oğlu anın

[10] Ya oğul hoştur senin üşbu düşün

Sultanla geçirser ömrün, yaşın

Yorar iken Yusuf'a düşen sözü
Eşitti ol Yakub'un ögey kızı [11]

Yus(u)f Peygamber nice düş gördüğün
Yahu (t) Yakup anı gine yorduğun

Yusuf'un kardeşlerine değirir
Nice görüldü yoruldü haber verir [12]

Çün eşitiler bular işbu düşü
Aceplesir tanlaşırlar bu işi [13]

Ettiler sultan olursa ol bize
Buyruğ ediserdürür kamumuza

Ar değil mi duravuz tapusuna
Ya varavuz biz anın kapısına

Anı bunda indeyelim soralım düşün
Ol hot bize aydıverir görüşün [14]

Ahvalini bilelim anın belgülü [15]
Götürelim aradan fitne kılın

İndediler Yusuf'u getirdiler
Çevresinde Yusuf'un otrurdular

Ettiler kim nice gördün düşü sen
Gördüğün düşü gerek kim aydasın

Nice gördün düşünü geçen gece
Ya nice yordu düşün baban koca

[11] Yakub'un eşitti ol ögey kızı

[12] Gördü, yoruldü nice haber verir

[13] Tanlaşır, aceplesirler bu işi

[14] Anı ündepli bunda soralım düşün

Bize ol hot aydıverir görmüşüm

[15] Bilelim ahvalin onın belgülü

Malum eyle anı bise söyleyi

Eyle kim görüldü ayitta düşün
Ettiler nitmek gerek bunun işin

Bunun düşü doğru gelirse nidevüz [17]
Ettiler gelin bunu öldüreviz

Kamu tedbir ettiler öldürmeye
İmdi dilerler aliben gitmeğe

İttiler Yusuf'u Yakup katına
Söylediller sözü sözün yatinə

Ettiler biz gideriz avın dapa
Dileriz Yusuf bile gele ata

Yakup eder dinleniz işbu sözü
Düşüm olur görürem onbir kuzu [18]

Güder iken kuzularım dağılır
Arasında körpe kuzusun kurt alır [19]

İmdi korkaram düşümden girip görem [20]
Gördüğüm düşünen dahi gaygu yirem

Siz varsaız dülmüşesiz oyuna
Korkaram kim Yusuf'uma kurt yâne

Dündü bunlar söyledi etti baba
Biz var iken kurt anı kaçan kapa

[16] And verdiler düşün değil deyü

[17] Düşü bunun doğru gelse nidevüz

Yahut:

Rast gelirse düşü bunun nidevüz

[18] Düşüm oldur görürem onbir kuzu

[19] Arasında körpe kuzum kurt alır

[20] İmdi korkaram düşümden kir görem

Kurt mu golgi Yusuf'ui yörenine

Yukup eşitti anı ah eyledi
Turdu yerinden eşit klm neyledi

Yusuf'ın başını yur öper Koçar
Gözlerini sirmeler māvert saçar

Kuşak bağlar Yusuf'un berk beline
Verdi elin kardeşleri eline [21]

İamarlar Yusuf'u buniara katı [22]
İmdi ne kılır eşit Hak kudreti

Kardeşleri Yusuf'u aldı gider [23]
Ver salavat aydayım varıp nider

Gider iken kamusu tanıstılar
Öldürelim deyiben and içtiler

Öldürelim tevbe kılalım kamumuz [24]
Yarlıgaya suçumuz Çalab'ımız

Gerl eve gelicek ağlayalim.
Yusuf'u kurt kaptı baba deyelim

Uşbu düzgün düzdlüler yolca gidü
And içtiler kamu kavlın berkidü [25]

Yukub'un öğey kızı Dünya hatun
Görkül idı pârisa sözü bütlin

- [21] Yusuf'un başlar kuşak berk beline
Verdi kardeşleri elin eline
[22] Yusuf'u buniara ismarlar kat
[23] Yusuf'u kardeşleri aldı gider
[24] Öldürüp tevbe kılalım kamumuz
[25] İctiler and kamu kavlın berkidü

Bever idı Yusuf'ı anınu sun
Geldi nordu Yakub'a Yusuf kah

Yakup eder kardeşleri aldılar
Tefe(r)lüce geyik ata vardılar

Şimdı tolandı iş henüz dahi
Yürü ardından Yusufu bana ohu [26]

Dünya yığıldı yetüben çağrıru
Etti varma ya Yusuf döngil deyü

Yusuf eder dönmezem Tanrı hakı
Varıram bunların ile ben daki

Kardeşleri Yusuf'u aldı gider [27]
Dünya döndü ağlayu feryadeder

Cünkli bir dağ aştılar tulundular
Eşit imdi Yusuf'a ne kıldilar

Götürmişken vurdular anı yere [28]
Ussu gitti turdular kamu yore

Ussu geldi başına açtı gözün
Rubil dapa suğmdırdu kendözün

Rubil dahi Yusuf'u urdu yüze
Ştyle urdu kim ne deyem ben size

Şemun dahi kasdeder öldürmeğa [29]
Öldürüben dönüp eve varmağa

- [26] Şimdı dolandılar iş henüz dahi
Yürü ardından bana Yusuf'u ohu
[27] Yusuf'u kardeşleri aldı gider
[28] Vurdular anı götürmişken yera
[29] Dahi Şemun kasdeder öldürmeşe

Ol dahi göyle urur kim ığumur

Yine döner yalvarır ol birine
Ol dahi urur ne benzer birine

Baldı Yusuf bunların nittiğini
Öldürmek kasdın bunlar ettiğini [31]

Bu gez ansızdan güler Yusuf Nebi
Gülmedi ömründe hiç anın gibi

Yehud' eder neye güldün gey ulu
Et bana bildir ne duyduń bahtlı

Yusuf eder şol vakıt babam size [32]
İsmarladi ne dedi kamunuza [33]

Bir sığincak sandım id, içimde ben
Gelir iken sizin ile bunda ben

Kışının kim bunca kardaşı ola
Ya anın bunca bile eşti ola

Ettim kardaş kardaşa nite kıya [34]
Bu hayal geçti içimden ey uya

Çün eşitti Yehuda Uşbu sözü
Ah kıldı Yus(u)f'a göyündlü özü [35]

[30] Kach Yusuf ol birine sənir

[31] Bunlar öldürmeyeče kasdeñiñini

[32] Yusuf'u eder şol vakt kim babam size
Yahutı:
Yusuf eder şol vakıt babam size

[33] Ne dedi ismarladi kamunuza

[34] Kardaşa kardaş dedim nite kıya

[35] Kıldı ah, Yusuf'a göyündü özü

Öldürmeyeem ben seni Tanrı haki [36]

Çünkü eşitti Yehuda'nın sözlin
Sığındırdı Yusuf ana kendözün [37]

Kardaları çünki gördüler anı [38]
Ettiler Yehuda'ya andın kanı

And içtin andını niçin sidin
Yeg idi gey andını simayadin

Döndü eder bize bu ~~h~~ hoş değil
Kardasını öldürün kardas değil

Ger kilrsanız bunu siz dünyada
Bırığa Tanrı siz yarın oda

Kalamas tamu dibinde siz ebet
Kilmaya hergiz size kimse medet

Tevbe kilin bu işe gelin yola
Yoksa Tanrı'dan gelir size bella

Dündüler Yehudi'ye söylediler
Ko anı biz öldürülüz dediler

Yehud' eder sözümü dinlen uya
Bırığalım Yusuf'u biz kuyuya

Ol anda gide siz kurtulasız
Ne hacet kim siz bunu öldürəsiz [39]

[36] Ben seni öldürmeyeem Tanrı haki

[37] Ana sığındırdı Yusuf kendörün

[38] Çünkü kardaları gördüler anı

[39] Anda ol gide vü siz kurtulasız
Kim ne hacet siz bunu öldürəsiz

Saldılar Yusuf'u tiz bir kuyuya
İmdi eğit nittiler ana uya

Geldi Şemun Yusuf'u urdu yüze
Tiz çikargıl tonunu vergil bize

Yusuf eder ana ey katı yürek
Ölürrem tonu koy kefen gerek [41]

Zab(i)l geldi tuttu elin yere kor
Yehuda'ya döndü Yusuf yalvarır

Yehuda eder ip takın beline
Ta ine Yusuf kuyu dibine [42]

Yusuf'un var tonunu çikardılar
Dahi beline bir ipi taktılar

Baraktılar Yusuf'u derin kuyu [43]
Keatiler urğanını ölsün deydi

Buyruk oldu Cebrail tiz in yere
Romagıl Yusuf'u ki yere ere

Kuyu içinde nagħi eyle urun
Uçmaktan eyle ana hoş hulle ton [44]

Cebrail indi yere tuttu anı
Eğnime giylirdü ol hulle tonu

[40] Razi oldu kamusu gördü savap
Ol söze döndürmedi kimse cevap

[41] Ölürrem, tonumu koy kefen gerek

[42] Yehuda eder takın ip beline
Ta ki' Yusuf ine kuyu dibine

[43] Yusuf'u baraktılar derin kuyu

[44] Kuyu içinde ana eyle urun,
Ana uçmaktan, illet hoş hulle ton

Kim kazdıgumu edem anı size [45]
Ver salavat tut kulak işbu sözü

Kâfirlerde bir kâfir adı Şeddat [46]
Kazmış idi ol kuyuyu ibn-i Ad

Ol zamanın Hut idi peygamberi
Ver salavat müzdüne anın arı

Şit kitabı okur idi dün gün ol
Bildirirdi bilmeyene doğru yol

Okur iken bilmış idi ol meğer
Yusuf'un görküm Çalap ana öger

Aşık oldu Yusuf'un sıfatına
Arzuları kim baka suretine

El götilirdü dua kıldılar sözün [47]
Dillerem ya Rap görem Yusuf yüzün

Hak Çalap'tan ün geldi in kuyuya [48]
Otur anda kulluk eyle Tanrı'ya

Şol kadar kim bin ikiyüz yıl ola
Göresin Yusuf yüzün anda gele

Kuyu içinde iner ol oturur
Tanrı buyruğun yerine getirir

[45] Anı kim kazdıgını aydam size

[46] Kâfirlerde bir kâfir adı Şeddat

[47] El aştırdı dua kıldı gensüzün?

[48] Hak Çalap'tan geldi ün in kuyuya

Hut oturdu bin ikiyüz yıl tamam
Geldi ana Yusuf Aleyhisselâm

Çünkü gördü Hut am turdu uru
Etti ya Yusuf kayırma gel beri

Allah'ından diledim seni görem
Bin ikiyüz yıl (durur?) gussan yiрем

Bir kitapta okumuştum ben amı
Arzularım görmeğe dün gün seni

Çünkü gördüm şukr ü minnettir ana
Kim erdürdü görmeğe seni bana [49]

Etti ya Yusuf Tanrı'dan bil bu işi
Kardeşlerin kılmaya yavuz işi [50]

Üşbu iş kim geldi sana eyle bil
Bundan ötürü dur Çalab'a secede kıl

Bunu der Yusufu (hem) şoper koçar
Dülger ölüür canı gövdeden uçar

Çünkü Hut ol kuyuda dülger ölüür
Buyruk olur Çabtail anda gelir

Cebraii eder ya Yusuf kayırma sen [51]
Sen gerek kim padişahlık edesin

[49] Kim erdürdü görmeğe seni bana

[50] Etti Yusuf Tanrı'dan bil bu işi
Kılma kardeşlerin yavuz işi

[51] Cebraii der ya Yusuf kayırma sen

İmdi geldim yine bir hikâyete
Kardeşleri neyledi eşit ata [52]

Bir oğlak boğazladılar kanına
Bulaştırlılar Yusuf'un tonuna [53]

Gelin imdi dediler and içelim [54]
Bir uğurdan varıcak ağlaşalım

Edelim kurt kaptı Yusuf'u ata
Biz dağılmıştık geyiğe ok ata

Yolda meğer var idi bir gey ağacı
Yakup anda oturmuştu susuz aç [55]

Ey acep kaçan gele Yusuf deyül
Yukarıdan ün geldi «seb'in» deyül [56]

Yakup eder bu seb'in yıl mı ola
Yahu(t) yetmiş gün mül, Yusuf'um gele

(p.) Bilmezem yetmiş yıl mı Yusuf'um gece [57]
Yahu(t) yetmiş gün aramızda gece

Bir kavilde vardır dahi geldi bir ün [58]
Kırk yıldan sonra gör andan avun

[52] Neyledi kardeşler eşit ata

[53] Boğazlıdılar bir oğlak, kanına
Yusuf'un bulaştırtır tonuna

[54] Gelin imdi dediler andlaşalım.

[55] Yakup anda otururdu susuz aç

[56] Yukarıdan geldi ün «seb'in» deyül

[57] Yıl mı yetmiş bilmezem Yusuf oco

[58] Bir kavil vardır dahi geldi bir ün

Bir ün geldi taşradan kulağına [59]

Yusuf'un kardeşleri eriştiler
Bir uğurda kapıda çağrıtlar

Ettiler kim ya baba Yusuf kani
Gafil olduk kurt yedi ahır anı

Çün eşitti bunu Yakub'un özü
Yaş doldu ağladı İki gözü

Düşer Yakup ussu gider uğunur
Kardeşleri kamu göğsün döğünür [60]

Ussu geldi başına aştı gözlin
Etti kani Yusuf'um kesin sözlin

Kamusu bir uğurda söylediler [61]
Yusuf'u kurt kaptı baba dediller

Inanmazsan bizlere bak tonuna [62]
Gör tonun nice bulamış kanına

Yakup eder bana verin gönlegi
Güreyim gönlegi dereyim öğü

Verdiler aldı eline ol hoca
İstedi ol gönlegi uçtan uca

[59] Geldi bir ün taşradan kulağına

[60] Düşer Yakup ussu gider uğunur
Kamu kardeşler göğsün döğünür

[61] Bir uğurda kamusu söylediler

[62] Bize inanmaz isen bak tonuna

Etti siz yitirdiniz ol oğlani

Tonunda kurdun nişanı pes kani [63]

Varın avlan tutun getirin kurdu bana
Yusuf'u yedi mi sorayım ben ona [64]

Yohsa getirmezseniz ol kurdu siz
Dua kılam kamu helâk olasız

Varın avlan getirin kurdu ele
Yoksa Tanrı'dan gele size belâ

Vardılar avladılar birin tuttular [65]
Kanı ağızı yöresine sürdüller

Boynu bağı Yakub'a getirdiller
Yusuf'u yeyen bu kurttur dediller

Yakup ol kurda sorar Yusuf kani
Sen mi yedin et bana ol oğlani

Hak Tanrı dil verdi kurda söyledi
Selâm verdi Yakub'a tapu eyledi [66]

Etti ya Yakup sen nebisin uyan
Peygamberler kilmaya hergiz bühtan [67]

[63] Pes kani tonunda kurdun nişanı

[64] Varın avlan kurdu getirin bana
Yusuf'u yedi mi soram ben ana

[65] Vardılar avlayu birin tuttular

[66] Verdi dil Hak Tanrı kurda söyledi
Yakub'a verdi selâm tap(u) eyledi

[67] Etti ya Yakup, nebisin sen uyan
kilmaya Peygamber hergiz bühtan

Ne ki kurt var kamu bunda gotirem

Ne ben yedim ne onlar yedi am
Bilmezem kim senin Yusuf'un kani [68]

Gerek ise and içem kim yemedim
Doğru ettim sana yalan demedim

Ben dahi ayallerimden azmişam
Gece glindüz hasretinden yanmışam

Anı isterdim tutuldum ya resül
Azat kıl beni sözüm eyle kabul [69]

Azat etti kurdu vardi işine
Düştü Yakup Yusuf'un tesvişine

Gece glindüz ağlamak oldu işi
Sel gibi akar annin gözü yaşı

İmdi dinlen vereyim size haber
Misir'da bir bezirgân vardi meğer [70]

Bir gece yatur iken ol düş görür
Anı ta'bir bilene varır sorur

Ken'an ilinde gördüm der özüm [71]
Ad kuyusunda görürem kendözüm

Görürem iner güneş gökten yere
Dür yağar ışık döser kamu yüre

[68] Ne yedim ben, ne yedi onlar anı
Bilmezem kim Yusuf'un senin kani

[69] Beni azat kıl sözüm eyle kabul

[70] Bir bezirgân vardi Misir'da meğer

[71] Ken'an illerinde gördüm der özüm

Muabbir eder ana geydir işin [72]

Iki altın ver bana yoram düşün

Iki altın verir yorar düşün [73]
Aydivider ol düşünün glineşin

Eder anda kim gördün sen ayık
Gün inerdi üstüne anda bayık

Dür yağardı sen dererdin ey yara
Ol arada Tanrı maksudun vere

Bir kul alasın ucuz anda satın
Görklü ola imrene seve canın

Saticak şöyle satasın ol kulu
Yetmeye bahasına Misir'in malı

Ulu devlettir sana ışbu düşün
İmdi tur var ol yana hoştur işin

Yarak etti ol hoca turdu gider
Gittiler Ken'an dapa gör kim nider

Söz öğlüstür çünkü vardi kuyuya
İmdi dinle ol bezirgân neyleye

Çunkü kondu bir saat oturdular
Hoca buyurdu ki hon getirdiller

Kullarına buyurur kamu turun
Düşümlün tabirini isten bulun

[72] Ana muabbir eder geydir işin

[73] İki altın verir ol yorar düşün

Elli yıldan sonra gelgil istegil

Bulasın istedigin gire ele
Bunu eşitir hoca girer yola

Bunun üzre çünkü ellî yıl olur
Ol hoca ol kuyuya yine gelir

Çevre konar ol kuyu yönesein
Kul karavaş çok kumas bilerine

Kullarına su getir der buyurur
Di kul sol dem kuyuya yığındır

Birinin adı Beşir birnin Mamil
Adları budur bunların anlagıl

Beşir urgancı indirir ol kuyuya
Mamil koğa toldurur anda suya [76]

Kuyuda geldi Yusuf'a Cebrail
Selam verdi kim ya Yusuf eyle bil [77]

Destur oldu tur yapış bu urgana
Çık kuyudan tesbih eyle Sübhan'a

Ziy ki geldi bu arada bu haber
Gözgülüye baktı idı Yusuf meğer

urdu isteyü vardi yore
dan geldi ün sabreylegil
aldıñır Mamil anda suya
slâm verdi ya Yusuf eyle bil

zay yarınları der beni ol ferd kap

Kul misam bahamı kim yetirirdi
Beni gören var malın yitirirdi [78]

Bu söz idı Yusuf'a belâ iden
Kem nesneye satup var iden [79]

Benem dediği şunca kıldı ana [80]
Uşbu söz ibret yeter sana bana

Ol kuyuda geldi ana Cebrail
Etti Yusuf, imdi çok bahamı bil

Yusuf oldem urgana yapesti hoş
Tartıtlar çıkardılar kuyudan ol kamus [81]

Çünkü Mamil Yusuf'un yüzün görür
Beşir dapa dönübeni çağırır [82]

Mamil eder ya Beşir haza gülüm
Bir oğländir kim yüzü bedr-i tamam [83]

Dediler kollar bunu birbirine
Hocamızın düşü geldi yerine

Kuyudan çıktı sanasın aydırılır
Yüzünü gören kişi ziy-baydurur

Muştuladılar Yusuf'u ol ere
Geldi gördü gitti aklı ey yara

[78] Kul misam bahamı kim yetiridi
Beni gören var malın yitirirdi

[79] Anı kem nesneye sahp var eden

[80] Sunca kıldı dediði benem ana

[81] Kuyudan tartıp çıkardılar hamus

[82] Dönüben Beşir dapa çağırır

[83] Kim bir oğländir yüzü bedr-i tamam

Elin tutar Yusuf'un alır gider [84]

Betirler Yusuf'u hem odağa
Yusuf'un kardasıları çıkmıştı daga [85]

Gördüler kim kafle konmuş kuyuya
Yüğrüşübən yeterler ol araya

Ettiler bir kulumuzvardı bizim
Dinleniz kim size gelmiş doğru sözüm [86]

Gizlemeniz veriniz anı bize
Yoksa belə eyleriz şimdisi size

Gizlemişken Yusuf'u çıkardılar
Hürmetini sakınır korkar bular

Çünkü Yusuf yüzünü gördü bular
Dillerince Yusuf'a söylediler

Dillerince korkuttular ol oğlani [87]
Korkusundan Yusuf'un titrer canı

Ettiler hoca bu kulu satarız
Şöyle ucuz kim yabana atarız

Var mı derler aybh kul alici
Ayrık ile iletiben satıcı

Ol kişi'eydir aybını aydın bize
Eyдинiz kim bahasını verem size

Ettiler kim yalancıdır bir aybi bil [88]
Uğrıldur, kaçgınçıdır gey saklagıl

[84] Yusuf'un tular elin alır gider

[85] Yusuf'u ilettiler hem odağa

Yusuf'un kardeşi (İhvanı) çıkmıştı daga

[86] Size gelmiş dinleniz doğru sözüm

[87] Dillerince korkuturlar oğlani

[88] Ettiler yalancıdır bir aybi bil

Altın alıcı kiyatsız yarmak pula [89]

Ol kişi'eydir altın akçam yokturur
Üş bilemice kâlâ kumaş çokturur

Ettiler biz nideriz kumaş kâlâ
Satarız ol kıymetsiz yarmak pula [90]

Ol kişi'eydir on dokuz var yarmakım
Bu kadarla acep ola almağım

Bunlar eder sattık ancaya size
On dokuz yarmak pulu vergil bize

Ol pul ile bunlar satı eyledi [91]
Ol kişi döndü Yusuf'a söyledi

Kul musun eyit sen bana der selim [92]
Ana lâyik bazarımı kılayım

Yusuf eder ben kulum halukatı
Tanrı kulu yorum demekti niyyeti

Ol kişi'etti kabul ettim ben bunu
Hem ediniz bana bunun aybını [93]

Gelin ana yazınız hem bir biti
Muhkem olsun aramızda bu satı

Yazdilar bir kâğıda işbu sözlü
Sana sattık aybile kulumuzu

[89] Satarız üşbunu neye kim ola
Altın akçaya vü kıymetsiz pula

[90] Satarız kıymetsiz ol yarmak pula

[91] Bunlar ol pul ile satı eyledi

[92] Kul musun eyit bana sen der selim

[93] Aydınız hem bana bunun aybını

Sana sattık bunu bizden kıl kabul
Aslı görkili, kendisi İmrani kıl.

Böyle deyiben bitiye yazdilar
Her biri kardaşlığından bezdiler

Verdiler bitiyi aldı eline
İmdi diler gide kendi iline

Satin aldı Yusuf'u eşit dede
Kulu idi diler kim ala gide [95]

Kaçmasın deyü Yusuf'u bağladı
Yusuf yüzün göge tutup ağladı [96]

Eydür ey Kaadir Çalap bu özülmü
İsmarladım iş sana kendözümü [97]

Şöyle deddi ağladı Yusuf Nebi
Hiç ayrık ağlamad'anusun gibi

Göctü kaşle gitti karanlık gecə
Sormagıl kim Yusuf'un hali nice

Deveyö bindirdiller aldı gider
Anası kabrine uğrar gör nider

Çünkü Yusuf anası kabrin görür
Kendözün şoldem deveden indirir

Bir zaman ağlar ol kabri koçar
Gönülündeki sırrını söyleş açar [98]

[94] U öründür hem koymagıl malın yakın

[95] Kulu idi kim diler ola gide

[96] Göge yüzün tuttu Yusuf ağıladı

[97] İş sana ismarladım kendözümü

[98] Gönüldünden sırrını söyleş açar

Istediler dört yanından dağlı
Ol oturmuş kabr üzre zarı kıl [99]

Bir kara kıl habeşi bulur anı
Eydür ey oğlan kaçar misin yanı

Oğlunu turur sürüür ol arada
Yüzü üzre çok urur anı dede

Şöyle döger kim sanasın öldürür
ileter geri deveye bindirir

Yusuf bir gez ah eyler inleyü [100]
Bir kara bulut kopar gök gürleyü

Kar yağar yağmur ile beyybet tolu.
Sel suyuyle yazı olur toptolu

r'eryat eder ol hoca bilin eger
Suç kılmış vardurur bunda meger

Tevbe kılan suçuna gelin yola
Ta ki gide üstümüzdən bu ballı

Ol kara kıl eder ana ey hoca
Dögdüm ol aldığı kulu bu gece [101]

Var işe annin için oldu bu iş
Hoca eder ne sorarsın var görüs

Ol dilesin Tauri'dan geri bizi
Sel kesilsin bulalım yolumuzu

[99] Ol oturmuş kabr üzre zarı kıl

[100] Bir gez ah eyler Yusuf kim inleyü

[101] Aldığın ol kulu dökdüm bu gece

Çünkü ol kul yalvarır özürün diler
Yusuf dahi anın suçun affeder [103]

Ol saat bulut gider gün açılır
Şavku nûru âlem üzre saçılır

Ol hoca gördü anı fikre düşer
Yusuf'un elin ayağın tiz şiser

Arı tonlar giydirir oldem ana
Anı gören halk kamu batar tana

Kullarına buyurur eder billin
Beğiniz budur buna tapu kılın

Kamu anın buyrugunda oldular
Ne ki ol buyurdu anı ettiler [104]

Göçtü andan yola girdi ol hoca
Bir şehrde girdi eşit kavmi nice [105]

Ahi Beynan ol şehrin şehr içi
Dolu kâfir kamu puta tapıcı

Çünkü Yusuf yüzünü gördü bular
Seni kim yarattı deyil sordular

Yusuf eder kim benim bir Tanrı'm var
Ol yaratır dünyada her ne ki var

Kaadirdir ne dilerse yaratır
Div ü peri, cinn ü insi dürlüdür

- [102] Diledi andan ne ki suçu vann
[103] Dahi suçun Yusuf anın affeder
[104] Ne ki ol buyurdu anı kıldilar
[105] Girdi bir şehrde eşit kavmi nice

Hâliča kılım laftığı dün gün hatı

Ol bîri birlen inanın Tanrı'ya
Bardürür ol kulluk edin bîriya

Kamu iyman getirip oldu arı
Beğendiler ol Yusuf peygamberi [106]

Ana yakın var idi bir şehr dahi
Kâfir idi ol şehrin kavmi dahi [*]

Çünkü Yusuf yüzünü gördü bular
Yusuf'a benzedü bir put yondular

Adı Benlus ol şehrin kavmi yavuz
Eşit imdi dinleniz ne deyevüz

Şâyle kaldı kamu anı tanılayu
Cümle ana taptılar Tanrı deyül

Yine andan sonra erdi bir şehrde
Kim ol şehrin Kuds İdi adı yara

Bir begi vardi anın puta tapar
Dün ü gün Tanrı deyül anı öper

Düste gördü ol Yusuf Peygamberi
Slyer ana karşı çıkış tiz gel beri

Ol melik uyanır uyhudan turur
Ata biner Yusuf'a karşı varır

Çünkü görür ol melik Yusuf yüzün
Aklı gider unutur ol kendözün

[106] Beğendiler ol Yusuf Peygamberi?

[*] Bu kitapta geçen «şehir» kelimeleri «sar» olmak gerek

Ettiler budur bu kaflenin başı
Aşk gürklü kendisi mukbil kişi

İki kat oldu tapu kıldı ana
Elini alıp gelir şehrden yana

Çünkü alır Yusuf'u Kuds'e varır
Eşat lindi ne keramet gösterir

Konakladı söyle kim gerek anı
Her kim gördü acebe kaldı canı [107]

Ol melik söyler Yusuf'a gör sözün [108]
İlteyim der göresin putler yüzünl

Yusuf eder ya melik eşit beni
Nedir ol put kim taparsın sen anı

Döndül eydür lindi bir tur varalım
İkimiz ol put katına girelim

Görelim ne der bize put söylesin
Halimizden bir hikayet eylesin

Yusuf eydür ger varız putlara
Göresin kim ben niderem anlara

Çün Yusuf puthaneye gird'iceri
Ne kim put var düştüler yüzil kuyu [109]

Tanrı birdir dediler Yusuf Resül
Tanrı birdir ne ki varsa ana kul

[107] Söyle konakladı kim gerek anı
Gördü her kim acebe kaldı canı
[108] Ol melik söyler Yusuf'a görsüzün
[109] Ne ki put var düştüler yüzü kuyu

Ol melik gördü anı battı tana
Eder sağındım seni yaradana [110]

Balta aliben kalanın usatır
Kuşağın çiçek Yusuf'a kuşatır

Getirir iyman inanır bir tanrı'ya [111]
Birdürür der kulluk eyler biriya

Yusuf andan dahi göçer gider
Aris şehrine erer bir gör nider [112]

Aris ehli Yusuf'a karşı varır
Yusuf anda kendözün yine görür

Benden gürklü der yaratmadı Çalap [113]
Ziy yaratmış der beni ol ferd Rap

Her kim görürse beni aklı gider
Külli bir gezden der canın terkeder [114]

Çünkü gördü kendözün Yusuf anı
Beğenmezler bakmağa ana kamu [115]

Aris ehli çılın beğenmedi anı
Eyle san kim Yusuf'un yandı canı

Çünkü Yusuf nazar etti ol işe
Gönüllü melül oldu kıldı endişe

[110] Der ki sağındım seni yaradana

[111] Getirir iyman inanır. Tanrı'ya

[112] Yusuf andan dahi hem göçer gider
Erer Aris şehrine bir gör nider

[113] Gürklü benden der yaratmadı Çalap

[114] Her ki görürse beni aklı gider
Külli bir gezden canın der terkeder

[115] Ana bakmaşa beğenmezler kamu

Borar eydür bu mindur kafte begi

Ettiler budur bu kaflenin başı
Aslı görklü kendisi mukbil kişi

İki kat oldu tapu kıldı ana
Elini alıp gelir şehrden yana

Çünkü alır Yusuf'u Kuds'e varır
Eşit imdi ne keramet gösterir

Konaklıdı söyle kim gerek anı
Her kim gördü acebe kaldı canı [107]

Ol melik söyler Yusuf'a gör sözün [108]
İlteym der göresin putler yüzün

Yusuf eder ya melik eşit beni
Nedir ol put kim taparsın sen anı

Döndül eydür imdi bir tur varalım
İkimiz ol put katına girelim

Görelim ne der bize put söylesin
Halimizden bir hikâyeyt eylesin

Yusuf eydür ger varızı putlara
Göresin kim ben niderem anlara

Çün yusuf puthaneyeye gird'iceri
Ne kim put var düştüler yüzil kuyu [109]

Tanrı birdir dediller Yusuf Resûl
Tanrı birdir ne ki varsa ana kul

[107] Söyle konaklıdı kim gerek anı
Gördü her kim acebe kaldı canı
[108] Ol melik söyler Yusuf'a görsüzün
[109] Ne ki put var düştüler yüzü kuya

Ol melik gördü anı battı tana
Eder sügündim seni yaradana [110]

Balta aliben kalanın usatır
Kuşağın çiğer Yusuf'a kuşatır

Getirir iyman inanır bir tanrı'ya [111]
Birdürür der kulluk eyler biriya

Yusuf andan dahi göcer gider
Aris sehrine erer bir gör nider [112]

Aris ehli Yusuf'a karşı varır
Yusuf anda kendözün yine görür

Benden görklü der yaratmadı Çalap [113]
Ziy yaratmış der beni ol ferd Rap

Her kim görürse beni aklı gider
Külli bir gezden der canın terkeder [114]

Çünkü gördü kendözün Yusuf amu
Beğenmezler bakmağa ana kamu [115]

Aris ehli gün beğenmedi anı
Eyle san kim Yusuf'un yandı canı

Çünkü Yusuf nazar etti ol işe
Gönlü melül oldu kıldı endişe

[110] Der ki sügündim seni yaradana

[111] Getirir iyman inanır. Tann'ya
[112] Yusuf andan dahl hem göcer gider
Erer Aris sehrine bir gör nider

[113] Görklü benden der yaratmadı Çalap

[114] Her ki görürse beni aklı gider
Külli bir gezden canın der terkeder

[115] Ana bakmağa beğenmezler kamu

Etti ey Kaadir Çalap döndüm sana
Tevbe kıldım bağıشا [*] suçum bana

Seceden götürdü başın ağlaya
Anı gören hayran oldu tanlaya

Andan dahi göctü gitti yohra [117]
Söz öğlüstür bu gez erdi Misur'a

Misur ehli kamusu eşittiler
Cümlesi Yusuf'a karşı gittiler

Yüzünü gören kişiler anın paşa [118]
Hayran olur deremez aklın başa

Bir saraya koydu Yusuf'u hoca
Er ü avrat doldu kamu dam u baca [119]

Ettiler göster kulun yüzünl bize
Bir görmeğe bir altın verelim size [120]

Her ki verir bir altınu görür anı [121]
Altunu yok hasetten çıkar canı

Anı gören kişi dell olur [122]
Kimi ah eder bakar hayran kalır

[116] Yukarıdan geldi ôn halini bil
[*] Başılı.

[117] Göctü andan dahi gitti yohra

[118] Yüzünü gören kişi anın paşa

[119] Avrat, er doldu kamu dam u baca

[120] Verelim görmeğe bir altın size

[121] Her ki bir altın verir görür anı

[122] Anı oğrenen kişiler dell olur

Ta ki Yusuf yüzünü bir gez görür

Üçüncü gün üç altun alır idi
Andan kor idi Yusuf'u görür idi, [123]

Dördüncü gün beş veren adam
Ucuz gördüm ben anı derdi dedem [124]

On güne degin tamam söyle gider
Onbirinci gün eşit kim ol nider

Yusuf'u alır varır Nil katına
Buyurur ana gire anda yuna

Çün diller Yusuf ki kendzünl yuya
Bir balık gelir metris olur suya [125]

Perd'otur Yusuf'a Yusuf yuyunur
Bir kavlı oldur Yusuf ana binür

Ol balık söyle Çalap sun'u ile
Anda kim turur idi gelir dile

Eder ya Yusuf Nebi bana inan [126]
Aşk idim ben sana nice zaman

Diller idim Tanrı'dan seni görem
Şimdî anındır bana lutf ü kerem

[123] Üçüncü gün altın uç alır idi
Kordu andan Yusuf'u görür idi

[124] Dördüncü gün beş veren bir adam
Derdi ben anı ucuz gördüm dedem

[125] Bir balık œlür olur metris suya

[126] Der balık Yusuf Nebi bana inan

- 7 Dua kıldı duası oldu kabul
 Tanrı verdi balığa iki oğlu
 8 Ol ikinin biri Yunus'u yudar
 Biri dahi Süleyman yüzüğün yukarı [129]
 9 Her birine Tanrı'dan bir bahş iddi
 Levh üzre böyle yanmış iddi
 10 Cün tamam yuyundu Yusuf çıktı gider [130]
 Eşit imdi ol bezirgâni nider
 11 Türlü tonlar giydirir ol dem ana
 Kim görenler anı kalırdu tana
 12 İmdi dinle(n) eşidin üşbu sözü
 Ol Zeliha Mağrip issinin kızı
 13 Adı Taymus, yüz yiğitten artık süsi [131]
 Ziy ki vermiş ana Alem Tanrı'sı
 14 Şunun gibi melik tapardı haça [132]
 Ol nezani [*] ömril verirdi hilçe
 15 Kızı Zeliha düşte gördü bir suret [133]
 Yusuf'undu dülste gördü ol suret
- [127] Hocetim vor dile Tanrıdan bana
 [128] Tanrı cömertir sözün kabul kila
 [129] Bir'de Süleyman yüzüğünü yudar
 [130] Cün tamam yundu Yusuf çıktı gider
 [131] Adı Taymus artık yüzinden süsi
 [132] Su gibi melik tapar idi haça
 [*] Nazenin.
 [133] Kızı Zeliha düşte oordü bir suret
 Bu kitapta, Zeliha adı, çoğunu olarak, Zeliha şeklinde
 okunması gereklidir; vezin zaruretlinden dolayı da böyle

32

- Denizi sarardı dün ü gün ağlayı
 Atam sorar ana noldun deyü
 Zeliha eder düşte gördüm bir suret
 Gerek öldür beni gerek oda at
 Ağık oldum bakıçak ol surete
 Bilmezem kandalığın anım ata
 Atas'eder kandalığın bil anım
 Seni verem ana avına canım
 Cün Zeliha erdi yılın başına
 Yine geldi o Zeliha düşüne
 Etti benem iş açgil gözün [134]
 Ayruğa bırakmagıl sen kendözün
 Uyhusunda söyle görür sevinir
 Uyanır bilmek anı kim kandadır
 Ah eder artar anın aşkı odu
 Artık olur ağlamağı feryadı
 Atası eder delirdi bağlan elin [135]
 Sözlü azdı bilmez kendi halin
 Zelha eder usluyam senain dell
 Ağık olan dell m'ey usdan alu
 Üçüncü yıl yine görüdü sureti
 Kanda olursun der ü sorar katı
-
- [134] Etti benem iş sen açgil gözün
 [135] Atası, delirdi der boğlon elin

Y. 3



Uyanıgcur Zelha uyhudan
Benzi güler emin olur kaygudan

Atasuna ayıdır baba düşüm
Geri gördüm bu gece geydir işim

Etti beni gel Misir'da istegil
Yohsa oturgıl yerinde inlegil

Sultan imiş anladım bildim anı
Misir'a gel dedi bulasın sen beni

İmdi ya nidem bu ilden ol ile Irak [137]
Hasretinden ölürem eyle yarak

Bir biti yaz Misir'a varsın bir kişi
Söylesin anda ana işbu işi

Iraklığın aydam anı bilesin [138]
Şıkkile ger salavat hoş edesin

Altı ayda dün ü gün athı gider
Ol aradan Misir'a adan erer

Yazdı Taymus bir biti Kutayfer'e
Ya Kutayfer bu biti kaçan vara

Bir kızım var gidermez dildinden seni [139]
Senden artık hiç beğenmez kimseni

[136] Suret eder benim ol Misir Azizi

[137] İmdi nidem bu ile ol İl Irak

Bu misradaki ya nidem sözü, metne göre yandım tekindi
şkunmak gerekiyorsa da, bu okuyucuya doğru olamayacağın
açıklar.

[138] Anın iraklığın aydam bilesin

[139] Bir kızım var kim komaz dilden seni

Kutayfer biti okur ahvalın bilir
Cevap yazar sevinir şadi kılır [140]

Kılışelerin gönderir dilemeye
Dileyip kızı alıben gelmeye

Çün biti gelir okunur gör nider
Turdu Zeliha gönüldü Misir'a gider [141]

Söz öğütür çinkü ol Misir'a gelir
Padışahın sarayında oturur

Zelha çün girer oturur tahtına
Ol Kutayfer geldi Zelha yanına

Zelha görür burkâ altından anı
Eydür işbu kimdir sorununu

Karavaşlar eydüler budur begin [142]
Dilsiz olğul başına dergil öğün

Çün bulardan eşitir işbu sözlü
Ah eder tahtan düşer şol dem özü

Ah ediben çinkim ol tahtten düşer
Karavaşlar kamu üstüne işer

Anı görür Kutayfer döner geri
Zelha öğün devşirir turur uru

[140] Bit'okur Kutayfer ahvalın bilir
Sevinir cevap yazar şadi kılır

[141] Turdu Zeliha gönülüp Misir'a gider

[142] Karavaşlar etiler budur begin

Sabreden hayra erer önden sona

Bir söz dahi aydayım size acep [143]
Çün Kutayfer Zelha'yı kılır talep

Bir peri kızı kelirdi katına ..
Yatar idi ol Kutayfer yanına

Çok zaman geçmez bu sözün üzere
Hoca getirdi Yusuf'u pazara

Münadiler çağırır şehri gelir [144]
Aya benzer kıymetli kul kim alır

İndi gelin güzel oglan görücü
Bahası çok İmranlı kul alıcı

Şehri kamu derilir ol araya
Yus(u)f turmuş sureti benzer aya

Şehr içinde bay yoksul kalmadı
Ki Yusuf üzere deriliben gelmedi [145]

Er ü avrat şehr içinde ne ki var
Yüzünü görür kalı hayran ü zar [146]

Zeliha köşkten bakar görülür anı
Çağırır feryadeder göynür canı

[143] Dahi bir söz aydayım size acep
[144] Çağırır münadiler şarlı gelir
[145] Ki Yusuf üzere deriliben gelmedi
[146] Yüzünü görür kalır hayron ü zar?

Ne ki malim var luo verin anı
Satın alın getirin anı bana

Sözü muhtasar kılalım ey yara
Haber eydüler varıp Kutayfer'e

Geldi gördü Yusuf'u acepledî
Hayran oldu bir zaman gey tanıladı

Çunkü gördü Yusuf'u kaldı acep
Hem satın almaklığa kaldı talep

Kutayfer söyler bazırgân hocaya
Bahasın kes kulunu et niceye

Döndü eydül tartalum teraziden
Ağırınca kıymetli her nesneden

Hem Kutayfer razi olur sözünde
Beş bin altın koydular teraziye

Yusuf'u koydu hoca bir yanarı
İndi Yusuf kaldı altın yukarı [*]

Sözü muhtasar getireyim dile
Hazne malı cümle geldi denile [**]

Acız oldu ol Kutayfer söyledi
Hazinede dahi malim kalmadı

Namusum bekle varım sağışlagıl
Ramusun aldin kulun sağışlagıl

[*] Bu misra'daki kaldı sözü kalktı olmak.

[**] Buradaki denile sözünün denk ile olmak ihtiyaci vardır.

Ozlu göylind'eyle ki yandı canı

Hoca eydül bu sözü dinle şahâ
Dünya malı yetmeye ana baha

Hoca eder adın et bilem seni
Bileyim belli bana söyle sözüñ

Hoca eder adın et bilem seni
Yusuf eder aydam anlagil beni

Bu şart ile söyleyem gün bilesin [148]
Kimliğimi halka bildirmeyesin

Ol bezirgân and içer söylemeyeym
Kimliğini halka faş eylemeyeym

Yus(u)f eder Yakup Nebi oğluyam
Ceddim Isham İbrahim ashiyam

Ol kişi gün kim eşitti bu sözü
Ah kild'ağladı göyündü özü

Etti nişe demez idin sen bana
Yetirdim seni atan anana

Döndül eydül ol seni satanları
Nen olurdu ayit bana anları [149]

[147] Sati ol hoca bezirgân cün anı

[148] Söleyim bu şart ile cün bilesni

[149] Nen olurdu bana ayit anları

Sen Siddiksin kabuldür duan senin [150]

Dua kil oğul versin çalap bana [151]

Hacetim şoldur dedim ben sana

Dua kılur duası olur kabul
Tanrı verir ol kişiye kırk oğul

İmdi dinle ol Kutayfer işini
Nice yer ol malinin teşvini

Pışman olur Yusuf'u aldıguna [152]
İç göynür hazne boş kaldığına

Haznedâra buyurur var gör dahi
Kalmış var mı malinden anda dahi [153]

Haznedâr buyruk tutar varır ana
Hazne dolmuş mal ile batar tana

Yüğürür gelir mustular eydül hoca [154]
Hazne tolmuş mal ile uçtan uca

Sultan eder bu acep neden dolar
Yusuf eydül Tanrı'nın kudreti var

[150] Ol kişi eder peygambermiş oslin
Duan kabuldür senin siddiksin

[151] Kil dua versin Çalap oğul bona

[152] Pışman olur Yusuf'u aldıguna

[153] Yar mı kalmış anda malinden dahi

[154] Yüğürür gelir mustular eydül hoca

Bir kuş indi bu kula gökten bayık

Söyledi adam diliyle eyle bili
Gör bahani Tanrı'ya sen secede kil

Sen ol vaktin gözgülüye baktın idi
Satu bahani ögdün idi [156]

Lâcerem ki ondokuz yarmak pula
Satıldıñ gördün emek, çektin belâ [157]

Bu gez kim kendözünü gördün zelîl [158]
Kıymet urdu lâcerem sana Celil

Hazn'ıçın boşalttı (vîl) kıldı dolu
Mûcizat kıldı sana am ulu?

Çün Kutayfer üşbu sözü eşitir
Söyler eydül bu acep ne kişidir

Hazne içi boş iken dolu olur
Kuş iner gökten buna söyler gelir

Yusuf'u alır varır Zeliha'ya
İmdi dinle varacak ne söyleye

Üşbu kul kutladur yüzü bize [159]
Gey aziz tut bu oğul olsun bize

[155] Her ne dilerse koadırdır ol kılur

[156] Bu beylin su sekilde olması ihtiimalî vardır
Ol vaklin gözgüye bakın idi

Sen satu bahani gey ögdün idi

[157] Satılıp gördün emek, çektin belâ

[158] Kim bu gez kendözünü gördün zelîl

[159] Üşbu kul kutladurur yüzü bize

Üç yüz altmış ton ana biçer [161]

Kıymıtlı taşlar takar her bir tona
Değme bir taşı anın bin altuna

Değme gün giymeğe bir ton eyledi
Ol tonu dahi hep altın eyledi

Şöyle bezedi anı nidem sana [162]
Acebe kaldı gören battı tana

Döndü Yuuf söyledi Zeliha'ya
Kul olan bunun gibi ton mu giye

Zeliha eydül senin gibi kul
Bu tonları giyerse acep değil [163]

Ol Zeliha şöyle kim sevdi anı
Kanda varsa eydürüdü Yusuf kanı [164]

Kamu nesnesin Zeliha unutur
Ne ki görse eydür üş Yusuf budur

Tursa otursa Yusuf'u söylenenir
Kanda kim varsa anı zikreylenir

Zeliha bir gün tutar Yusuf elin
Etti gel kim gösterem putlar evin

[160] Kullu kuldur bu oğul acey anlogil
Dahi benden yeş bunu aşırılaş

[161] Üç yüz altmış ton ana keser biçer (?)

[162] Şöyle bezed'ani ne deyem sana?

[163] Böyle ton giyer ise acep değil

[164] Kanda varrsa eder Yusuf kanı

Yusuf eder varalim puthaneyo
Görelim bunlar size ne söyleye

Cünkü bunlar puthaneyeye geldiler [165]
İçeri putlar katına girdillr

Zelha eder ya sanem anla halim
Aşık oldum göynürem tutgıl elim

Sana ettim bildirdim eşit hali
Lâyik midir kim severem üşbu kulu [166]

Hak Çalab'ın kudreti gör neyledi
Saneme dil verdi soldem söyledi

Ol put eydür Nebidir sen sevdığın
Eyle takdir oluser dergil öğün

Çün bu sözü söyledi düştü yere
Hurd uşandı ol saat oldu pare

Dahi ne kim put var ise uşanır
Paresi vü kıymığı yere döşenür [167]

Zelha eder neyledin putlara sen
Ne sebepten sindi bunlar deyesin

Yus(u)f eder benim Tanrı'ım anları
Hurd uşattı dağıldı pareleri [168]

[165] Çünkü puthaneyeye bunlar geldiler

[166] Sana ettim bildirem eşit hali

Severem lâyik midir üşbu kulu

[167] Paresi, kıymığı yere döşenir

[168] Hurd uşattı dağıldı pareleri

Yusuf eder Allah'ın hazırlıdır
Ne dilerse kılmağa kaadirdürür

Ol bilir hem eskere, gizileri
Ol verir kamuya rızki tavrı

Zelha eydür bildir imdi Tanrı'ya
Bütün ola bu sanem geri ona

Dudağın tepretti Yusuf söyledi
Allah anı geri bütün eyledi

Anı gördü Yusuf'u sevdi katı
Düşvar oldu Yusuf'un hallı yab

Gün geldikce eti teni sararır
Aşk odu yakar anı sayru kılur

Kutayfer bir gün gelir anı görür
Varır oturur bir tabibi getirir [169]

Gördü hekim Zeliha gönüllünü dar
Bildi tabip kim içinde aşkı var

Tabip eder ağrısı bunun katı
İçinde bilmez hall nedir niyeti [170]

Zelha eder ziy ki bildin sen işi
İçimdedir onulmaz bağrum başı

Gitti tabip geldi dayası görür
Zelha'nın derdi nedir anı sora

[169] Anı Kutayfer gelir bir gün görür
Varır otçu bir tabibi getirir (?)

[170] Bilmez içinde ne hali niyeti

Zelha eder ol İmrani kulanı [171]
Beni böyle kıldı gördün mü anı

Âşuki kıldı beni iş iğledim
Kâşki yüzünü görünce öleydim [172]

Daya eder aşk işi şöyle olur
Âşukun udu gitse rüsva olur [173]

Sağ teni bu aşk odu sayru kılur
Ol ki aşık olmadı ol ne bilir

Aşık olan öğüde girmez olur
İki gözü örtülü görmez olur

Daya eder diseyidin öndin bana
Tız çare bulurdum iş ben sana [174]

Zelha eder hele kilgil bir çare
Aşk oduna düştüm iş ben biçare

Daya eder buyur iüstatlar gele
Senin için bir azim saray kila

Eylesinler ol saraya kırk direk
Yerine mermer direk kılalar gerek [175]

[171] Metinde, bu misrû, düzeltilmek istenmişse de bûibûlûn yanlış bir şeke sokulmuş olduğu görülnedir; misrom aşk ve doğrusu söyledir;

Zelha eder ol İmrani kül kân

[172] Kâşki yüzünü görünce öledim

[173] Gitse udu ôşikin rüsvâ olur

[174] Daya eder deseden öndin bana

Tız bir çare bulurdum ben sana

[175] Yeryerin mermer direk kılmak gerek

Gümüşten kuşlar kona uçtan uca [177]

Yeşil zobercet kılalar yaprağın [178]
Mışık ü anberden edeler toprağı

Ol direklerin biri ola zâcaq
Birni dahi kılalar pirfüze âc

Birini aâk kılalar gey kızıl
Biri zebercetten ola levni yeşil [179]

Değme direk arası altın tegek
Salkumunu inciden kılmak gerek

Altundan taht eylesinler gey yüce
Gümüşten kuş eylesinler bir uca [180]

Aâk zebercetten olsun hem başı
Ayağın yakut kılınlar ol kuşu [181]

İçin kokuş eylesinler söyle ki var [182]
Karnını doldurunuz müşk ü ipar

Kızıl atlas dögesinler saraya
Sen otur tarh üzere benzer aya

[176] Kılalar budak gümüşten ucuna

[177] Yemîs altundan kinalar ağaca
Hem gümüşten kuş kona uçtan uca

[178] Kılalar yeşil zobercet yaprağın

[179] Biri zebercet ola levni yeşil

[180] Tohti altın eylesinler gey yüce
Hem gümüşten kuş edeler bir uca

[181] Ayağın yakut kılalar ol kuşu

[182] Edeler için koğus söyle ki var

Ol saraya yazılış görşün seni [184]

Ol suretler nakşini görşün gözü
Sabri gitsin aşık olsun kendözü

Dayanın sözlerini gördül savap
Zeliha döndürmedi ana cevap

Şöyle dedi daya gitti işine
Zeliha düştü ol işin teşviline

Kutayfer'i indedi eder ana
Ustatlar der bir saray eyle bana [185]

Bir saray eylet bana yavlak ulu
Nice kim vasfeyledim şöyle kulu

Kendözün saray divarında yazar
Gözlerini silmeler gözlin ezer

Yusuf'u okudu anda içeri
Girdi Yusuf Zeliha turdu uru

Sarayın yaptı kapısın bağladı
Yusuf anı görüceğez ağladı

Etti kim ey Hâlik-i Levh ü Kalem
Sen Çalap'sın ben sana kemter kulam

[183] Suretin yazdır Yusuf'un nakkasa
Dahi senin suretin bile paşa

[184] Görşün ol saraya yazılış seni

[185] Indedi Kutayfer'i eder ana
Ustatlar der bir soray eyle bana

İki suret gördü gelmiş bir araya [186]

İki suret birbirin koçmuşturur
Şöyle koçmuş sanasın dırıldırılır

Döndü Yusuf şöyledi Zeliha'ya
Çok emek çekmişsin üşbu saraya

Ziy ki görkül eylemişsin sen bunu
İllâ bunda Kutayfer yok pes kani [187]

Zeliha eder Kutayfer varsun işe
Sana aşık oldum neylerim anı paşa [188]

Koy kitsin Kutayfer'i sen gel beri [189]
Muti' olgil kaçmagıl bendeñ geri

Gel beri der bir zaman anı öger
Karşısına yükürlür belin eger

Nenakşın koydu anın ne nakkaşın [190]
Şöyle öger Yusuf'un gözlin kaşın

Eşitir Yusuf utanır bu sözlü
Ol Zeliha hiç utanmaz kendözü

Zeliha eder ya Yusuf eşit beni
Evimizde düste gördüm ben seni

[186] Gördü gelmiş ik' suret bkr oraya

[187] Bunda yok illâ Kutayfer pes kani

[188] Zeliha der varsun Kutayfer kim işe

Aşikim sana, anı nildem paşa

[189] Koy Kutayfer gitsin ü sen gel beri

[190] Koydu ne nakşın anın ne nakkaşın

Ayrıغا varma dedin hoş söyledin
Sen benimsin ben senin kavleyedlin

Üçüncü yıl görünce sordum seni
Misr'a gel bulasın sen beni [193]

Bin katur yükü hazine bağladım
Altı ay yol yürüdüm çok ağladım

Seni geldim bulmadum oldum deli
Hasretinden inleyil oldum ölü

Elli yıldır yanaram hicrin ile
Şimdi buldum iş seni düştün ele

Dahi sırsın sözümüz yanmaz özül
Gel katunda bir dem otur kendözüln

Döndül Yusuf söyledi etti deli
Dahi tokuz yaşam(u) ya on dolu

Ussunu der başına anla sözüln
Ben dahi doğmamış idim der ögün

Yusuf'u gün ol saraya güvüvür
Her kapıya kulları kilit urur

[191] Aşlodım dün gün o yıl zârlı kılı

[192] Verdin öğüt söyledin bana paşa

[193] Görücek üçüncü yıl sordum seni
Misr'a gel, dedin bulasın sen beni

Bu saat (te) Yusuf'un işi bite
Çünkü girdi Zeihayle halvette

Hâlitden geldi bir ün ol mel'una [194]
İki cihan lâneti ol mağbunga

Sen ya mel'un fitneyi gey katı
Ben eydirem sana uyan ismeti [195]

Iblis anda mağbun oldu ağladı
Tanrı Yusuf'u şerinden sakladı

NÜKTE

Bunda bir hoş nükte geldi dile
Ölenleri Hak yarın dırı kila [196]

Sırat dapa sürücek halkı kamu [197]
Iblis anda sevine güle amu

Ede sırat böyle ince hem yüce
Karanlık dün gibi sanasın gece [198]

Geçmeyeler kamusu oda düşe
Oda düşen lacerem yana pişe

[194] Geldi hâlitden bir ün ol mel'una

[195] Sen ya mel'un kılma fitneyi katı
Eydirem ben sana uyan ismeti

[196] Bunda bir hoş nükte geldi kim dile
Hak yarın ölenleri dırı kila

[197] Sürecik Sırat dapa halkı kamu

[198] Karanlı dün gibi sanasın gece

Ben derem «lâtaknetû mîn-rahmetî» [*]

Rahmet kâlam kuluma sırat gece [199]
Uçmağa gire şarabından içe

İblis anda kör ola çok ağlaya
Kulların Hak rahmetiyle toplaya

İmdi dinle bu hikâyet ne olur
Yusuf'un Zeliha'ya gönlü olur

Aşık olur Yusuf ana azılı
Bir el gördü ayasında yazılı [200]

«Vettekû yevmen tîrceûne fihi llâallah» [**]
Anı görünce Yusuf eyledi ah

Tevbe kâhr Yusuf anda sabreder
Zeliha görür anı feryader

Ut gider Zelihadan açar başın
Yusuf'a karşı akutur göz yaşıın

Söyler eder bir od urdun canımı
Gel beri der bir dem otur yanına

Dileğin nedir bana bir söylegil
Halimi gör bana timar eylegil

Cünkü bu sözü Zeliha söyledi
Geri Yusuf Zelha'ya kasteyledi

[*] Tanrı'nın rahmetinden ümidiñiz kesmeyeñiz. (Zümmer Süresi)

[199] Kuluma rahmet kâlam Sîrat gece

[200] Gördü bir el ayasında yazılı

[**] Tanrı'ya döñeceğiniz günden korkunuz. (Bakara Süresi)

Yavuz iş nite kâhran ey kişi

Anı gördü akı derdi başına
Sabır kıldı ol kast kıldıği işine [202]

Cünkü Yusuf ol işe sabreyledi
Ol Zeliha delirdi gör neyledi [203]

Turugeldi ol dem u koçtu anı
Neylesin aşikturur göynür canı

Kast kıldı yine Yusuf sevinül
Hem yine bir el çıktı görünül

Yazlı anda «selâ takreiblîz-zîna» [*]
Anı gördü yiğlundi Yusuf yine [204]

Bir saat geçti yine kasteyledi
Hak Çalap gör kudretinden neyledi

Dîvar yarıldı geri çıktı bir suret
Yakub'a benzer ol görünen suret [205]

Barmağın ağızında tutmuş ısrı
Tevbe kâl yarılgan yazuktan dön geri [206]

[201] Geri yarıldı dîvar çıktı bir el

[202] Kıldı sabır ol kıldıği kost işine?

[203] Ol Zeliha delirip gör neyledi

[*] Zinaya yaklaşmayınız. (Isrâ Süresi)

[204] Gördü yiğlundi anı Yusuf yine

[205] Geri yarıldı dîvar çıktı suret
Yakub'a benzer görünen ol suret

[206] Tevbe kâl yazuktan döñil berî

Zeliha eder kişi tur gel beri

Yine kasteder Yusuf Zelha'ya der
Ol suret görüldü (yne) gör neder

Femen ya'mel^{*} [*] cezasını tamuda
Kim zina kılırsa ol gerek düşə oda [208]

Çün bu sözü eşitir anda yine
Tevbe kılır ol işe done done

Bir saat geçti yine tevbe ykar
Aşk ile Zeliha'ya döner bakar

Sonucu gökten bir feriște iner [209]
Arkasını Yusuf'un tutar sağar

Varı sehvət barmağundan töküür
Şehveti gider bu gez sakin olur

İsmet kapısın Çalap ana açar [210]
Fâhil işten yiğinur Yusuf kaçar

Yusuf'u Zeliha komaz kapıya deyi [211]
Yetti tuttu yırtılır art eteği

Yusuf'un anda eteği yırtılır
Tartışurken Kutayfer kapıya gelir [212]

[207] Bu işi çıkar gönülden gel yola
[*] Zilzâl Süresinde «Zerre kadar hayır işliyen onu görür
ve zerre kadar ser işliyen de onu görür» onlamindad
ayete işaret ediyor.

[208] Kim zina kılısa gerek düşə oda
[209] Bir feriște sonucu gökten iner
[210] Çalap ismet kapısın ana açar
[211] Zeliha komaz Yu'u kapıya deyi
[212] Tartışurken kap'ya Kutayfer gelir

Katı yavuzluk sanır uş bu bana

Korkutgil bunu ayittim ben sana [213]

Korkutgil bunu bu dem vur zindana [214]
Bu yavuz işten bolayki bu done

Yusuf eder suçlu Zelha'dır yalan
Bana tanık olsun üşbu oğlan

Beşikteki genç oğlan bana tanık
Sor ki Yusuf'ta yokturur yazık [215]

Döndü eder yeni doğmuş genç olğan
Nice söyler, söylemez bilmez lisan

Yusuf eder gücü yeter ol Çalap
Söylete bunu kalasın sen acep

Söyleye dürdü lisan tanlayasın
Doğruluğumu benim anlayasın

Sor ana sen ol deye üşbu işi
Ol dehe kim idig'in suçlu kişi

Kutayfer getirdi ol genç oğlunu
Sordu ana suçlu kimdirür anı

Söyledi oğlan Çalap sun'u ile
Beşikte emer iken geldi dile [216]

[213] Bunu Korkutgil ayittim ben sana
[214] Bunu Korkutgil bu dem vur zindana
[215] Bana beşikteki genç oğlan tanık
Sor ki ana Yusuf'ta yokturur yazık
[216] Geldi beşikte emer iken dile

Zelha gerçek ola ol Yusuf yalan
Yusuf ola Zelha'ya fitne kılan

Baktı gördü gönlek ardından yırtılmış
Kutayfer bildi Zelha suçlu imiş [218]

Öğüt verdi Zelha'ya döndü geri [219]
Zelha etti Yusuf'a tur gel ber

Gördün mü Kutayfer neyledi bize [220]
Bu gez ayrık kayırma gel bu söze

Yus(u)f eder sen dahi gördün mü am
Nice söyledi ol genç oğlani [221]

Tanıklık verdirdi Hak Tanrı am
Dahi tevbe kılmadın mı sen sini

Zelha eder nice tevbə kılayım
Aşk ile boğdun canım al öleyim

Sana aşık eyledin beni şabas
Mısır içinde beni aşkin kıldı fəq

Mısır içinde ne ki avrat var kamu
Kavlaştılar Zelihbayı ey amu [222]

Ettiler Zeliha'ya gelmiş belə
Aşık olmuş ol bir İmrani kula

[217] Ehi kim gönlek eger yırtık ola

[218] Baktı gönlek arkadan yırtılmış
Bildi Kutayfer Zelha suçlu imiş

[219] Verdi öğüt Zelhâ'ya döndü geri

[220] Neyledi gördün mü Kutayfer bize

[221] Nicel söyledi ol genç oğlani

[222] Kovlaştı Zeliha'yı ey amu

Öğüt vermiş Zeliha'ya dönmuş geri [224]
Kakmadın Zelha'ya anı görü

Kul seven kişi meğər dell ola
Kendözün kula veren ulu ola

Ol avratılar kim anı kavlaştılar [225]
Sonra gör anlar neye satıştılar

Kavlaştılar Zelha'yi anlar kamu [226]
Bes bize ibret yeter bu iş amu

Ol kişi kim haiki gıybet eyleye
Ayrık özrün söyleye ya kavlaya

Lacerem gıybet kılan müzdün yikar
Ol yuyunur yazıklarından çıkar [227]

Söylemekten gıybet diliniz saklanız
Yohsa müzdün yazığa döner anlanız [228]

Bu sözü Zelha eşitir ey uya
Ne ki hatun var getirir saraya

Yusuf'u bir höcredə kor oturur
Ne ki hatun var saraya getirir

[223] Kovlaşı iksi saray kapısına
Eri Kutayfer gelip üstlerine

[224] Vermis öğüt Zelhâ'ya dönmiş geri

[225] Ol yuyunur yazığından pök çıkar (?)

[226] Kim ol avratılar anı kovlaştılar

[227] Zelha'yi kovlaştılar anlar kamu

[228] Gıybet etmekten diliniz saklanız
Yohsa müzt yazığa döner anlanız

Her kişi kim konukluk ede idi

Taamdan öndün turunc verir idi
Andan sonra taam yedirir idi [229]

Zeliba dahi getird' her birne
Bir Biçak hem bir turunc verd' eline

Etti kesmen demeyince siz anı
Çağırıcı kim ya Yusuf kandasın kam [230]

Çıktı höcreden ol benzer aya
Yüzü nuru şüle verdi odaya

Ol hatunlar çunkü gördüler yüzün
Akhı gidip unuttular kendözün

Ah kıldılar kamusu düştü yere [231]
Hayran oldu esridi anı göre

Zelha eder kesin turuncunuz
Kanı elinizdeki biçağınız

Her biri aldı biçağı eline
Ellerin doğradı turunc yerine

Ellerin doğradığın bilmedller
Ne ho(t) hesilen acısın duymadılar

[229] Önce taamdan turunc verir idi
Taam'dandan sonra yedirir idi

[230] Etti kesmen demeyince kes anı
Çağırıcı kim Yusuf kandasın kam

[231] Ah kıldı kamusu düştü yere

Zelha eder gördünüz mü six buna
Budur âhir yandıran düh gün beni

Bir gez kim bakıp yüzünü gördünüz [232]
Eliniz kesildiğin duymadınız

Ben acep mi aşık oldumsa buna
Gördünüz yüzünü battınız tana

Kulun sever deyül tâne urdunuz
Sevdigim budur ki şimdi gördünüz

Ettiler lâyık imiş sevmekliğe
Canı buna fidî kılmaklığe [233]

Tanlayuben kamu gitti işine
Düştü Zelha Yusuf'un tesvíline

Zelha eder Yusuf'a eşit beni
Yoksa zindana ururam ben seni

Sözümü tut bana naz eyleme
Halime bak sen muhal söz eyelme [234]

Yusuf eder tutmazam her giz sözün
Ne dilersen eyle bana kendözün

Zelha kakır Yusuf'a şol dem başar
Yusuf'un kuşağınu şol dem şeğer

(*) Bu, insan değilidir. (Yusuf Söresi)

[232] Kim bakıp bir gez yüzünü gördünüz

[233] Canı buna kim fedî kılmaklığı

[234] Sözümü tut kim bana naz eyleme
Halime bak sen muhal söz törlème

Zindana urgıl bu benim kulumu
Aşı oldu bana tevbe kılı mu

Reyyan eder tut elin ile zindana [235]
Kul senindir nice dillersen kına

Zelha zindana urur Yusuf'u kor gider
Yatsın anda der ol çevreder [236]

Her ki geldi dünyaya geri gider
Tanrı'nın takdirini gör kim nider

Sayı olur Kutayfer Sultan ölüür
Kutayferden ol Zeliha dul kalır [237]

Yerine kardaşı Reyyan oturur
Sultanlık hükümlün yerine getirir [238]

Zindan ehlin kamusun azat kilur
Korlar anda Yusuf'u yalnız kalır

Cebraîl şol dem iner gökten yere
Selâm kühr ol Yusuf Peygambere

Sabrediben katlangıl işbu işe [239]
Sabrile her iş çıkar bir gün başa

[235] Reyyan eder dut elin ile zindana

[236] Zelha zindana urur Yusuf'u gider
Yatsın anda bir dem ol der çevreder

[237] Ol Kutayfer'den Zeliha dul kalır

[238] Sultanlık hükümlün yerine gelirir

[239] Sabredip katlangıl iş sen bu işe

Koyar ağzına fermanlayu fermanlayu [241]
Bildirir düş manısın gey anlayu

Üşbu sözde bir hikâyey var dahi
Adayum eşitesin anı dahi

Rum'un lassi Kayser etti bir ere
Buyruğum tut Mısır'a vargil ey yara

Mısır kavmihin bâkisine kıl selâm [242]
Söylegil benden ana bir kaç kelam

Ağu versin Melik Reyyan'a saki
Hem ittifaklaşım hon-selâr daki [243]

Buyruk tutar Mısır'a varır ol kişi [244]
Bildirir bunlara anda ol işi

Melik Reyyan tuyar ol ikisinin tutar [245]
Bunları bağlar ü zindana koyar

Saki, hon-selâr, Yusuf ol üçü
Söylesirler her biri kaldırı suçu [246]

[240] Bir tas uçmaktadır getirir levnî ok
Anı yaratmış Inci gibi Hak

[241] Koyar oğzına tası fermanlayu

[242] Kavmî Mısır'ın bâkisine kıl selâm

[243] Versin ağu Melik Reyyan'a saki
İttifaklaşım hon-selâr dahi

[244] Tuttu buyruk Mısır'a vardi ol kişi

[245] Melik Reyyan duyar ikisinin tutar

[246] Söylesir her biri kaldırı suçu

Bir acep düş görür ol saki i (ey) yar
Üç ulu salkım üzüm alır sıkar

Bir kadehin içine anı koyar
Hocasına içerir söyle ki var

Hon-salâr dahi görür kim üç tenür
Etmek yapar başı üzre götürür [249]

Hocasına getirirkân ün gelir
Tur anda der, gidemez söyle kâfir [250]

Havadan kuşlar gelir uça iner
Hon-salârin başının üzre konar

Etmeğin kaparlar uçarlar yüce
Uyanır düş manisın bilmez nice

Her biri bir düş Yusufa ettiler
Nice gördüler hikâyet ettiler

Ettiler bildir düşümüz ta'bîrin
Ne oluser eyt bize bîrin bîrin

Yusuf eder sakiye bilgil düşün
Hayroluser, onuser senin işin

- [247] Derili derdin söyleşiler her bli
[248] Hon - selâr u sâki yatur bir gece
[249] Yapar etmek başı üzre götürür
[250] Anda dur der gidemez söyle kabr

Hon-salâra etti hem seni dahi
Üç günden çıkaralar Tanrı hakı

Asakoyalar têmini iyîye
Gele kuşlar beynini ala yeye

Cün eşitti anı (vü) korktu canı
Etti görmedim yalan dedim anı

Hon-salâr, üçüncü gün çıkardılar
Ağaç dikip anı berdar kıldılar [252]

Sakiye giydirdiler gey hil'ati
Hejm dahi bildirdiler çok nimeti

At dahi getirdiler kim ol bine
Gör ki ne gelir Yusuf'un diline

Yusuf eder beni angıl göysözün
Tanrı bilir dükenedi ömrün yaşın [253]

Yusuf eder beni angıl gey sözün
Cün varasın göresin mâlik yüzün

Uş ben ettim halimi bugün sana
Sen dahi suçum yoğun bildir ana

- [251] Dahl üç günden seni çıkaralar
[252] Dikip oğac anı berdar kıldılar
[253] Tanrı bilir döğnedi ömrün, yaşın

Yakub'a kim sevdirdi etgil seni
Kardeşlerinden kim kurtardı et ani [255]

Siddik kim aytı ani sana [256]
Ya kuyudan kim çıkardı et bana

Ol Zeliha'dan seni kim sakladı
Ya Kutayfer'den seni kim bekledi

Ol genc oglanı kim idi söyleten
Bu kamuya kim idi sana eden

Yusuf eder Tanrı'dandır ol bana
Cebrail etti ya ne oldu bes sana [257]

Tanrı'yı getirmedin sen diline
Kâfirden umduń nécat kendözüne [258]

Çün eşitti Cebrail'den bu sözü
Secdeye urdu Yusuf şol dem yüzü

Eder ey Kaadir Çalap geldim sana
Tevbe kıldım suçumu affet bana

Etti bir yıl yatiserdir ol tamam
Bir yıldan soñr'ani sultan kılam

Misr içinde sultan ola kamuya
Misr'in ehil kamu tura tapuya

Bunu ositir yüzün yere urur
Şükreder Yusuf Hak'a secede kilur

Zindan içre var idi bir daraca
Yusuf anda oturmuş tefferrüce [259]

Bir arap geldi iraktan gözledi
Yakın geldi gör ne sözler söyledi [260]

Kenan'dan geldim dedi eşit beni
Atan Yakup kayırır dün gün seni [261]

Ağlamaktan görmez oldu gözleri
Erte gece Yusuf oldu sözleri

Böyle dedi çöktü zindan önlüne
Ol arap bir ağaç aldı eline

Aşırı eder ne getirdin bu şehr
Et bana der Tanrı işin başara

Arap eder bir yük aldım satın
Assu kaldı bir misri kuzul altın

Döndü Yusuf söyledi ol arab'a
Bir ağaç gördün mü anda gey kabası

Ol ağacın budağı onbir idi
Bir keşilmiş kamusundan yeğ idi

Ağaç ana ağlamış inleyü [262]
Hiç ami gördün mü sen gey anlayu

Arap eder gördüm dahi var
Budağ lycin ağlar dün gün zar ü zar [263]

Ol ınsaflı Yakup'dürür anladım
Belli dedigin anladım hem tanladım [264]

Çün Yusuf eşitti atası halin
Ağladı çok yüzüne tuttu elin

Yusuf eder Kenan'a çün varasın
Selâmum benden ana degiresin

[262] Ağaç ana ağlamıştı inleyü

[263] Arap eder gördüm ami dahi var

Dün gün ağlar budagiçün zar ü zar

[264] Belli dedin anladım hem tanladım

Azm kıldı gitmiş kendi yoluna

Erdi Yakup eyine ol arabı
Çağırır eder kani Yakup Nebi

Karşı çıktı Yakub'un ögey kizi
Haberini nedir ne dersin et sözü

Etti Yakup dasra gelsin göreyim
Bir garipten ana haber vereyim

Arap eder görüp geldim ben garip
Selamını getirdim yoldan inip [266]

Ol kız girdi içeri etti ami [267]
Bir araptır kapuda okur seni

Yakup eder eyt gelsin içeri
Girdi arap Yakub'a selâm verdi

Arap eder sordu seni bir garip
Mır İçinde zindan içre kığırıp

Çok selam kıldı sana kaygın yedi
Selâmum değil dedi ismarladı

Dua kilsin bana dedi ol garip
Dua umdu senden ol ismarlayip

[265] Aldı ol demluch arap eline

[266] Der arap görüp geldim bîr garip
Selâmmı getirdim bî yoldan inip

Sormadım adın yüzül örtülü idi

Yakup eder hacetin var mı değil
Vereyim bağışlayım sen dileğil

Arap eder kalmadı mal haceti
Ol garip bayitti gey beni katı

Bir demlüğ bağışladı kıymatını
Satır isem yetmeye Misr altunu

Hacetim vardır benim gol duaya
Ki kılasın Hak bunu yarlıgaya

Dua kıldı vardi arap işine
Düştü Yakup ol garip teşvişine

Ey acep Yusuf mudu yoksa dildar [268]
Zindan içre ol dua benden umar

Ger Yusuf'tur, ger yad er, ya Rap am
Kurtar andan ver halaslik ya Gani

Zindan içre Yusuf'un hali yatin
Eşit imdi aydayım hikâyeten

Çünkü bir yıl Yusuf'a oldu tamam
Geldi Cebrall ana Aleyhisselâm [269]

[268] Ey acep Yusuf mudu yoksa o er
[269] Geldi Cibrîl ana Aleyhisselâm

Turu geldi kendözlü yudu ari
Secde kılıben şükredip yalvarı [272]

İmdi dinle ol melik Reyyan işin
Nice düş görüp nice yordu düşün

Düşlü içinde yedi sigur götürür
Kamu semiz şöyle (kim) nazük yırtır

Yine görür yedi dahi arıacak
Semizleri yer tüketir dolucak [273]

Yedi süm慄ül yaş buğday yedi kuru [274]
Uçtular gök yüzüne görülmeydi

Muabbîler bilmediler ol düşü [275]
Etiller biz bilmeyiz nola işi

Melik Reyyan ol kamuya kakıldı
Kimini sürdürdü kimini tokladı [276]

Çünkü mâlik bunlara kakır busar
Şarap-dârin ögüne Yusuf düşer [277]

[270] İmdi kurtuldun Hak'a tur secde kıl

[271] Geldi sultanlık sana İmden geri

[272] Secde kılıp sükrediben yalvarı

[273] Yer semizleri tükelir doyucak

[274] Yedi süm慄ül yaş buğda yedi kuru

[275] Bilmediler muabbîler düşü

[276] Ol melik Reyyan kamuya kakıldı

. Kimini sürdürdü kimini tokladı

[277] Ügüne şarap-dârin Yusuf düşer

Döndü eder zindan içre bir oğlan
 Ziy ki bılır düşüş söylemez yılan
 [278] İstiklal cihâneti
 Mâlik eder kanda sinadin, ani
 Neden bildin et bana ol oğlani [280]
 Dönd'eder düş gördüm (ü) sordum ana
 Şöyle oldu ne kimi ol dedi bana
 Doğru oldu ne ki ol dedi düşüm
 Anın için ırgaram şimdî başım
 Mâlik eder tiz limdi vargil ana [281]
 Sor düşümü anladığın de bana
 Döndü eder varam aydam ya melik
 Veli benim bir ahdim var «hünâlik» [282]
 Ol bana etti ben' unutma sözün
 Çün varasın görəsin melik yüzün
 Suçum yoktur dedi bana ağlayu
 Unutmuşam bir yıldır ben anmayu [283]
 Mâlik eder anın bir Tanrı'sı var
 Hayr'ü şer ol kamusun andan tutar
 [278] Bir gez ıgor anda şorap-dâr baş
 Der melik "Reyyan" bana ayt'bu id
 [279] Geçti ödünden ne malüm eyleo'll
 [280] Ayt' neden bildin bana ol oğlani
 [281] Mâlik eder limdi tiz vargil ana
 [282] Veli benim var bir ahdim etlündib
 [283] Bir yıl oldu ben unditum anmayu

Nice düş gördüğünü hep söyledi
 Yusuf'a bir bîr hikayet eyledi
 Yusuf eder semiz sağır dediği
 Ol ariklar geri ani yedigi
 Ol ki yedi yaş sunbul goge uçar
 Dulunur gökten varır söyle ki var
 Yahut ol yedi sunbul uçayu [286]
 Gitti vardi ol dahi görleinmeyü
 Yedi yıl yağmur yağa otlar bite
 Bolluk ola bata cihan nimete
 Andan sona yedi yıl kızılık ola [287]
 Yerde nebat bitmeye darlık ola
 Gökten yağmur yağmaya halk bunlana
 Yedi yıldan sonra halâyık dînlene [288]

Ol şorap-dâr eşitir ışbu sözü
 Varır ol melik katına kendözü

Mâlik Reyyan eşitir tanlar katı
 Varın ana giydirin der hil'ati

[284] Var ana utanma hic eyle selâm
 [285] Tapu kıldı yüzüne yenin tutu
 [286] Yahu(ü) ki ol yedi sunbul uçayu
 [287] Sónra andan yedi yıl kızılık ola
 [288] Yağmaya gökten yağmur halk bunlana
 Yedi yıl sonra halâyık dînlene

Etti seni mälük inder tur uru
Eylük geldi müştülük tur gel beri [289]

Yusuf eder beni bu yerden gitmeyem
Ta ki suçum mälük'e ayttırmayam

Ol Misir hatunların dersin melik
Zelha dahi hazır olsun chünâlik,

Suçumu benni bulardan itti
Ellerin doğradılar söyleşin [290]

Mälük Reyyan'a bu sözü yeterir
Ne ki hatun varsa anda getirir

Zelha dahi hazır olur ol arada [291]
İmdî eşit bu sözü anla dede

Sorar anlara ki sizler aydınuz
Elinizi ne sebepten kestiniz

Gizlemeniz aydınuz siz doğrusun
Mulûn eylen ol Zeliha eğrisin

Katmadan öndin Zeliha söyledi
Derdini ana hikâyet eyledi

[289] Geldi İlylik müştülük tur gel beri
[290] Ellerin doğradı nîçin söyleşin
[291] Zelha da hazır olur ol arada

Sever idim ettim bolayki done [292]

Melik Reyyan çün eşitti bu sözli
Kakımkıtan kah dolar iki gözü

Şöyle tarıkta kakıldı Zelha'ya
Etti sırın koman ayruk söyleye

Surdüler Zelha'yı gitti işine
Düştü Reyyan Yusuf'un teşvîşine

Melik Reyyan kamusunu döşürür
Ol zindanda Yusuf'a karşı varır [293]

Od ünberler dütsizler yoluna
Altun kürci kor getirir önlüne

Zindan ehli çün görür ol izzeti
Ağlaşırlar Yusuf'a karşı katı

Ettiler Yusuf bizi dahi dile
Bolay ki mälük sözün kabul kila [294]

Yusuf diler bunları gönülü safra
Bağışlar mälük buları Yusuf'a [295]

Ne ki var ise zindan ehli ey amu [296]
Azat olur kurtulur ol dem kamu

[292] Sever idim bola ki ettim done
[293] Yusuf'a zindanda ol karşı varır
[294] Bola ki mälük sözün kabul kila
[295] Bulan mälük bağışlar Yusuf'a
[296] Ne ki varsa zindan ehli ey amu

Tabte bindi sultân oldu kamuya
Ulu kiçi kamû turdu tapuya

Reyyan dahi Yusuf'u òper koçar [298]
Sultan oldun der ana saçı saçar

N U K T E

Uşbu Sözde hükte geldi hoş laâf
Ver salâvat aydayım ben kul zâlf

Kiyamette emîr kîla ôl Celîl [299]
Tamu üzre gele tura Cebrail

Dürlü kullañ göre oda yanlı
Ağlaşırılar tamu içre kaynayu

Arasında göre bir dürlü imahluk
Yüzleri vü tenleri gönülü mağruk

Yüzlerinden artık yanmış oda
Yanmanış yüzleri hiç ol tayfada

Cebrail göre buları tanıaya
Yüzleri sağ deyiben acepleye

[297] Geldi sultanlık sebebin gör sona
[298] Dahl Reyyan Yusuf'u òper koçar
[299] Kîla kiyamette emîr ôl Celîl

Burdar eder bîz gülâhlî kollarız
Dün ü gün bîz tamuda hem yanarız

Odu sömmez tamunun dün gün bize
Tanrı bîz tamuda böyle koza

Yüzmüzlü yandırmaz bu tamuda
Kalan âzamız yanar dün gün oda

Secede yerlerini der bu od bîzé
Yandırmaz, ziyan kılmaz yörenimize [301]

Anlar edeler bu tamu heybeti
Akumuz aldı bizi yaktı katı

Unuttuk biz bilmeyiz peygamberi [302]
Adı nedir kandadır ôl serveri

Cebrail döne bulara söyleye
Nebiniz acep Muhammed mi deye

Çunkü bunlar eşiteler ol adı
Artıralar ağlamağı fetyadı

- Edeler oldur bizim ümîdimiz
Dileyip bağışlayan var suçumuz

Zinhar bizim sen halimizi bildir ana [303]
Nice kim gördün bîz etgil ana

[300] Kim yüzünüz, sizlerin kalmış teze
[301] Yandırmaz, yörenmez yörenimize

[302] Biz unuttuk, bilmeyiz peygamberi

[303] Halimiz bildir bîzim zinhar ana

Vara Cebraii ol dem Muhammed'e

Haber vere ümmetinden ol Ahmed'e [305]

Ede kim ben tamuya vardum idi
Tamu içre bir kâvîm gördüm idi

Düzah içre bîri eder susadım
Ağu dahi olsa hem içe idim

Biri ede karnum acı benim us
Zakkum bulsun yeye idim anı bos

Mâlik'ârî varır and' içine
Gasselin verir su aliben içine [306]

Göynümek dahi anı artırır [307]
Kimini dahi eşit kim nedürür

Beyinleri çırçışip kaynar idi [308]
Teşlerî hot tutuşup göyner idi

Ağlaşular her birisi tamuda
Tutuşmuşlar göynür ü döner ida

Belleri her birisinin üzüllüp
Ağlaşular bunlar anda düzüllüp

Oddan zincir bellerine takılır
Kömlürlein kamu yanmış yakalu [309]

[304] Ol bizi Hâk'ân ümittir dileye

[305] Vara ol dem Cebraîl Muhammed'e
Yere haber Ümmetinden Ahmed'e

[306] Gasselin verir suvalip içenef

[307] Göynümeçin dahi anın artırır

[308] Çırçışip beyinleri kaynar idi

[309] Bellerin oddan zincir takılır

Dükeli yalvardılar medet uma
Ya Resul-allah eriş ol kavime

Tanrı'dan dile buları ya Resul
Kıl şefaat bunlara olsun kabul

Cün bu sözü Cebraliden eşite
Tanrı'nın habibi Muhammed eşit nide [310]

Arş dibinde başın ura secdeye
Ummetim' hana pejzâc deye

Tanrı ede bağışladım Ümmeti
Nice kim kıldırsa suçu katı [311]

Ümmetimi ben sana bağışladım
Ben Kerim'im bil ki kerem işledim

Ver beşaret bunlara kurtulmağa
Al illet bunları gîrsin uçmağa

Gele Muhammed buların katına
Azat oldunuz deye ümmetine.

Ümmet dahi bu sözü eşiticek [312]
Salâvat vere yüzünlü görtecik

Cök salâvat vereeler Muhammed'e
Tamu dahi bunlardan kaça gide [313]

[310] Tanrı'nın habibi eşit ne ede

[311] Kıldırsa nice kim suçu katı

[312] Bu sözü Ümmet dahi eşiticek

[313] Dahi bunlardan tamu kaça gide

Ol arada her birlilikteye
Andan sonra da bulan toplaya [318]

Her birine vere hoş yüce saray
Huri vers degmesin yüzü ay

Köşkler vere köşk içinde taht' yüce
Dürülü döşekler doğemis uçtan uca [319]

Andan onra didarın rüzi kila
Müminler anı göre hayran kala [320]

Gördüğünde müminin arta nuru
Ya Rap bize rüzi kılçıl ol yeri [321]

Ver Salavat şadedin Muhammed'i
Kur'an içre mezkürdür anının adı

Sefaatçıdır bizi ol dileye
Hak sözün kabul kila yarlıgaya

Mallik Reyyan kim puta tapar idi [322]
Yusuf andan zindan ehlin diledi

Yusuf şefaatın kıldı kabül [323]
Zindan ehli azat oldu buldu yol

[318] Sonra andan dak bulan toplaya
[319] Vere köşkler, köşk içinde taht yüce
Dürülü döşek doğemis uçtan uca

Tamu çırkı dahı burlardan yuya

Ol denizden ala gika abları
Abbak ola ol kararmış tenleri

Kamusunun alnında nişanı ola [314]
Üçmaga gireler ol nişan ile

Cün gelip bular behişt'e gireler
Uçmak ehli cün buları göreler

Uçmak ehli ürkeler ol kâimadan
Asiler geldi deyeler tamudan

Geri dönüp geleler Muhammed'e
Ol yazıklular givlincü Ahmed'e

Seyyit önünde duralar zarlanıp
Bu nişandan zinhar deyili arlanıp

Ya bizden gider bunu kurtulalim [315]
Ya bizi ület tamuda yanalum

Bu nişan ile üçmäge bliz nideriz [316]
Tamuya yanmaga geri gideriz

Cün bu sörlü eğitti ol Mustafa [317]
Ol muhatta ol muhatta

Yusuf'a eder düşü nitmek gerek
Yusuf eder hazne terketmek gerek

Yusuf eder harne içreki altın varını
Ver bana hep ismarla birbirini [325]

Ne (ki) malin var bana vergil kamu
İşler edem beğenesin ey amu

Mâlik Reyyan malını sağışladı [326]
Kamusunu Yusuf'a bağışladı

Buyurdu Yusuf ekim çok ektiler [327]
Aktı geldi başı birle derdiler

Anbarlar doldurdular tahıl kamu
Ol yedi yıl bay il yoksul ey amu

Ol yedi yıl geçicek kızlık olur
Ekim ekmen deyil Yusuf buyurtur

Yağmaz yağmur nebat bitmez yedi yıl [328]
Darlık olur ne ho(t)eser anda yel

Misir ehlî verir gümüş altın [329]
Buğday alıp yediler ol yıl satın

[324] Hak size acep midir rahmet kola
[325] Yusuf'eder haznedeo altın varını
Ver bana ismarla hep birbirini
[326] Mâlik Reyyan malını sağışladı
[327] Yusuf'ut buyurdu çok ekim ektiler
[328] Bitmez ot yağmaz yağmur yedi yıl
[329] Secde kilip sükkedip yahvardı

Dördüncü yıl sattular bostan u bağ
Buğday alıp yediler sayrı vü sağ

Besinci yıl yerler mülkler kalmadı [332]
Kim Yusuf buğday veriben almadı

Altıncı yıl oğlun kızların verdiler [333]
Yusuf'a, buğday alıben yediler

Yedinci yıl Misir'in ehli geldiler
Özlerini Yusuf'a kul kıldılar

Yedi yıldan üç ay kalmış idi
Kim tahlil tahrisi tükenmiş idi

Geldi Cibrill Yusuf'a etti ki Hak
Buyruk etti kim bu şehrden daşra çıktı [334]

Ayda bir gez bu halâyık göre seni [335]
Doyup anın diniene can il teni

Yemeği vü içmeği unutalar
Çün senin yüzünü bakıp görelər

Cihardi Yusuf ayda bir gez şehrden amu [336]
Bahar idi yüzüne ol halk kamu

[330] Verdiler ikinci yıl gümüşlerin
[331] Hem beşinci yılda yer mülk kalmadı
[332] Hem beşinci yılda yer mülk kalmadı
[333] Altıncı yıl oğlu kızı verdiler
[334] Geldi Cibrill Yusuf'u etti ki Hak
Buyruk etti kim bu şerdan taşra çıktı
[335] Bu halâyık ayda bir oğra seni
[336] Yusuf cyda bir çikar şerdan amu

Bu arada nukte geldi hoş latif
Dinle size ayyadıym ben kul zalf

Cennet ehli cennete gün gireler
Ol makamı silphesiz hem göreler

Deyeler kamusu (hem) ya Rabben
«El-in-ellezi mā vaad-tens» [**]

Maksudumuzu hasıl kıl ey Kerim [337]
Kim görevliz didarını ey Rahim

Kim buyurdu ol Muhammed Mustafa
Ki «el kerimü izā vaade vefa» [**]

Hak tecelli eyleye gün anlara
Unutular cenneti külli yara

Yusuf'u satan hoca dahi gelir
Kırk oğluyle kendözählü kul kilur [338]

Buğday alır ol dahi yer dinlenir
Bu gez Yusuf anın üzre beglenir

Cebraeil gökten yere indi ki bil
Kul kim oldu gör Çalab'a secede ki

Gör anı kim sana kulumdur deyen
Nice kul oldu sana karşı ayan

[*] Bize va'dettığınız göster.

[337] Maksudumuz hasıl eyle ey Kerim

[**] Kerim olrı kimse va'dını yerine getirir.

[338] Kendözählü kırk oğlu ile kul kilur

Erte oldu tanlaçık Yusuf turur
Tâzisinî eyerleyü Yusuf binür [340]

Yusuf'un var idi bir gey atı
Yusuf binse kışner idi gey katı [341]

Şöyle kışnerdi ol atnidem seni
Egitirdi Misirli kamu anı [342]

Bilirlerdi Yusuf bindi atma
Lesker ü hasem derillidi katına [343]

Ol atturur ki Yusuf ana biner
Binicek kışner ol at ziy ki hüner

Kışner ol at eşitir anı kamu
Lesker ü hasem derillir ey amu

Çıkar şehirden Yusuf görür ki bir garip [344]
Tonu yırtık kendisi täyru garip

Yusuf eder yaramaya bu blze
Sağ degildir güçlü yok gele sözü

Cebraeil geldi gerü şol dem ana
Etü Hak öğülş selâm eyler sana

[339] Sona karşı kim gelir gör satırı

[340] Tâzisinî eyerleyü Yusuf binür

[341] Yusuf'un var idi hem bir gey atı
Binse Yusuf kışner idi gey katı

[342] Egitirdi kamu Misirli anı

[343] Kim bilirlerdi Yusuf bindi atına
Lesker, hasem derillidi katına

[344] Yusuf'ı çıkar sardan görür ki bir garip

Görkül mırıç giydir Yusuf ana
Tevbe kılır döner Tanrı'dan yana

Imdi dinle ol Zeliha sıfatın
Nice oldu aydayım haliyetin [346]

Yoksul oldu muhtaç oldu bir pula
Ne bir etmek kim anı günde yemek bula [347]

Kılım giydi kuşak eyledi otu [348]
Yohşul oldu binevâ oldu katı

Görmez oldu ağlamaktan gözleri
Gece gündüz Yusuf oldu sözleri

Dün ü gündüz ah ederdi ağlayu
Yusuf eşite esirgeye deyil

Yusuf'un hot öğlune gelmez idı
Yüzünü görse dahi bilmez idı

Değme gez ki çıkar idı seyredé
Gittiği yolca gelirdi ol dede

Ol yolu kendüye iş kılmış idı
Ol yolu hem Zeliha duymuş idı

Ol yol üzre ev yaptı gey ulu
Geçicek ağlamağım duya deyil

[345] Tevbe kıl hil'at giyir hos tut anı
[346] Nice oldu aydayım hali, yata
[347] Ne bir etmek kim anı günde bula
[348] Giydi kılım kuşak eyledi otu

Bolayk'ahımı göre esirgeye [351]
Üzü göyne bana bir gez söyleye

Bir gılın oldu kim Yusuf geldi gece
Geldi avrat Zelha'ya râzi açar

Avrat eder Zelha'ya tiz tur uru
Geldi iş Yusuf'un turugel beri [352]

Elin aldı getirdi ahi yola
Ol oturdu yol üzre zâri kila [353]

Etti ey Yusuf esirgegil halim
Timar eyle düşmüşüm tutgil elim

Yusuf anı duymadı dediğini
Ne hot eşitti ol ah ettigini
Gönüllü yawuz ağlayu geld' evine
Çok sokrandı kakidi sanemine [354]

Etti dün gün tapar idim ben seni
Tulaz yohşul aç koydun ahır beni [355]

[349] Zeliha ismarladı blr avratı
Yusuf ol vakt kim gele bundan öte

[350] Ol arada ill beni oturayı
Ah edeyim göğümü: ölüreyim

[351] Bola ki ohim göre esirgeye

[352] Yusuf'un iş geldi turugel beri

[353] Elin aldı, anı getirdi yola
Ol oturdu, yol üzre zâri kila

[354] Kakidi sokrandı çok sanemine

[355] Ahır aç, yoksul tulaz koydun beni

Hurd ugatti dağıldı kıldı pare

Döndü eyitti inandım bir Tanrı'ya [357]

Tevbe kıldım sana döndüm biri ya

Sen Kerim'sin hacetim kırılgı reva
Beni döndürliğil Yusuf'a kılım seve

Yine Yusuf geldi bir gün gece
Yol üstünde Zelha durdu söz açar [358]

Etti Yusuf gitme dur sözüm eşit
Halimi gör esirge sen bir iş et [359]

Söyledi Yusuf ana kimsin deyi
Hacetin nedir bana eyt söyleyil

Döndül eder bilmedin mi sen beni
Kul benimsin satın aldım b.i. seni

Zelha benem biçare aşka esir
Timar eyle gör halim oldum fakir

Yoluna gitti işe mallim benim
Seni sever dün ti gün canım benim

[356] Yusuf kulken sultân oldu anılı

[357] Döndü eyitti inandım Tanrı'ya

[358] Yine Yusuf geldi vü bir gün gece

Zelha yol üstünde durdu söz açar

[359] Halimi gör sen esirge bir iş et

Sundu Yusuf kamçıyi Zelha alı
Ah kıldı düstü kamış oda yanıp

Anı gördü ol Yusuf battı tana
Ziy ki ask yermis idi Tanrı ana

Zelha Yusuf turmuştı maceraya
Cebrail işip geldi ol araya [360]

Çelap'tan selâm getirdi etti bil
Zelha'yı al kevdozine yar kil

Çalıştı anı Tanrı'nın tut büyüğün
Kudreti var gidere karlığın

Yiğitlik vere ana görkülü ola
Gözleri görmez iken görür ola [361]

Yusuf döner cunku varır saraya
Gönlü düşer Yusuf'un Zelha'ya

Küral üzre çıkar Yusuf oturur
Zelha'yı okur saraya getirir

Cebrail gelir anı şol dem sağar
Yiğit olur Zelha on dört yaşar

Dolu aya benzer olur hem yüzü
Görür olur hem anın görmez gözü

[360] Turdu Zelha vü Yusuf maceraya
Geldi Cebrail işip ol araya

[361] Ana yiğitlik vere görkülü ola
Gözleri görmez iken görlü ola

Ziy ki getirdim bu sözü ben ana
Girir Yusuf Zelha ile gerdeğe

Kızlanır Zeliha anda ziy acep
Ziy ki beklemiş ami ol ferd Rap

Yusuf anda sordu ana tanladı
Zelha eder beni Tanrı'm sakladı

Zelha eder ol Çalab'ım kudreti
Senin için sakladı beni katı

Bir peri kızı yaratmışçı çalap
Kaçan kilsa Kutayser beni talep [363]

Ol peri kızı gelirdi katına
Yatur idı ol Kutayser yatına

Yusuf'a ol Zelha'dan on dört ogl
Tanrı verdi sahdiürüş kavıl

Migelim ulu idı [•] en ulusu
Artık idı kamudan aki usu

Biri Şemdin birisi Mamıl idı
Kns'andırılır ol kalamının adı

Muhtasar kıldık sözü bu arada
Salavat verelim uludan Ahmed'e [364]

[362] Hem Melik Reyyan dahi hazır' gelir

[363] Kilsa Kutayser beni kaçan talep

[•] Olubildir

[364] Salavat verelim utu Ahmed'e !

Misir'lı için müşebbek eyledi

Kamu yolları buyuruben bağladı [367]

Bir kapıya derdi sehri ey amu

Ol kapıdan işler idı halk kamu

Buyurdu bekçik kodu gelenleri [368]

Sorar idı ol sehre girenleri

Kimdirin' iyalar idı duyuru

Yoksa sürürlər kapıdan döndürü

Maksudu ol Yusuf'ın kardeşları

Kaçan gele görem' derdi anları [369]

Çunkü bildü anları eşit hoca

Yihitrdi müşebbeki uçtan uca

N U K T E

Nükte geldi aydayım size geri

Salavat verin evvelcən çağırı [370]

[365] Salavat ver! lim canımız sevime

[366] Ol vakıt sultan Yusuf olduktı

Kamu Msr ehli tapu kıldıktı

[367] Kamu yolları buyurup bağıladı

[368] Buyurdu bekçik kodu gelenleri

[369] Derdi sehri ey amu gidenleri

[370] Yerkən tətbiq etmək vəzən

Ferişeler bekleyeler ey amu
Gelenin ameliçerin sora kunu

Kimi(si) anda anın genez gece
Kimisi geçer lken oda uça

Geğen uçmağa gire yeye kebap
Geçmeyen oda düşe göre azap

Yusuf Misr'a müsebbek kılmış idi
Halkı kabu bir yola dermiş idi [371]

Maksudu ol idi ki kardaşları
Geleydi Yusuf göreydi anları [372]

Sonucu kardaşlarını buldu
Müsebbekin ol geri yüksü idı [373]

Tanrı dahı sıratların kurdura
Ferişeler anda bekçi kıldıra

Ol kişi kim mümindir genez gece
Kâfir olan bir kadem'doda uça

Maksut ol kim anda mümin seçile
Kâfir olan düşe oda suçile

[371] Misr'a müsebbek Yusuf kılmış idi
Halkı kamu bir yola dermiş idi
[372] Geledi, Yusuf göreydi anları
[373] Ol geri müsebbekini yüksirdi

İmdi dinle işbu sözü gör nice
Haber olur illere uçtan uca
Bugday alan Misr'a gelşinler deyül
Varır anda bugday kamu dileyül [376]

Yakup Nebi bunalır karnı açar
Öğlanların okudu râzi açar [377]

Yakup eder Misr sultani Aziz
Siz gerek anın katına varasız

Eşittim ben anı doğru dînlidir [378]
Ana uymayan hâkikât kanlidır

Lâbut ana çün varasız dileyül
Vere bugday kamunuz ululayü

On oğlu hazır oldu kıldı yarzk [379]
Gittiler Misr'a dapa ol tanlara

Birisı evde kalır ev işine
Ol kalanı giderler kardaşına

[374] Uçmaşa müminler çün bakırı
Dahl sıratları Tanrı yıkır
[375] Ucmaklık ucumakta kala tâ ebet
Tamułuşa kjinse kılmaya medet
[376] Anda varır kamu bugday dileyül
[377] Bunalır Yakup Nebi karnı açar
Okur öğlânlarını râzi açar
[378] Ben eşittim anı doğru dînlidir
[379] Oldu on oğlu hazır kıldı yarak

Etmek verir her bir yoldan eribe

Her kişiye verir bir etmek bütün
Evvel andan ol güne değerdi dün [380]

Bunlar görür anı çok acebleşir
Cömerd imiş deyü anı tanlaşır [381]

Her kim dilerse kim ala buğday satın [382]
Bir yükü değer'd iki yüz altın

Deve yüküdür dediğim anı bil
Etmeyesin eşek yükü belli bil

Yusuf bakar köşkten anları görür [383]
Yere düşer bir uğurda uğunur

Ussu gelir başına açar gözü
Vezir bakar acepler söyler sözü [384]

Sordu ne oldu sana düştün yere
Haber vergil bize sen aklın dere [385]

Yusuf eder sen haber ver bileş
Sor anlara nice gündür geleli [386]

- [380] Evvel-i andan deyü'd ol güne dün
[381] Bunlar anı görücek acebleşir
Çok cömertmiş deyü anı tanlaşır
[382] Kim dilerse kim ala buğday satın
[383] Anları Yusuf bakar köşkten görür
[384] Bakar acepler vezir söyler sözü
[385] Bize sen vergil haber aklın dere
[386] Anlara sor nice gündür geleli

Yusuf eder var saraya indegil
Nimet ilo anları ağırlagil

Vezir varır getirir pes saraya [388]
Kondurur bunları bir hoş araya

Nimet töker yedirir ol kamuya
Bunlar yerler kendi vatır tapuya [389]

Birbirine haber verirler bunlar [390]
Eyle samir Aziz bizde altın var

Anui için timar eder bu bize
Yohsa bakmaya idi yüzümüze

Yehud' eder atamızı eştir
Timar eder bunlar ki ne kişidir [391]

Yusuf eşitir bülardan bu sözü [392]
Ağlar anda bunlara göynür özü

Yusuf örter yüzünü köşkten iner
Kardaşlarına gelir ol haber sorar [393]

Yusuf eder kankı ilden geldiniz
Ya nice kardaşsız bir aydınız

- [397] Geldiler Ken'an'dan hem buğday ola
[388] Getirir vezir varır pes saraya
[389] Yedirir nimet töker ol kamuya
Yer bunlar kendisi varır tapuya
[390] Biri birine haber verir bular
[391] Timar eder ne bilir ne kişidir
[392] Eşitir Yusuf bulardan bu sözü
[393] Gelir kardaşlarına haber sorar

Kılıçımız kurt yedi bili anlayı
Anı severdi atamız yeğleyü

Yusuf eder atamız dersiz Nebi
Peygamberler kaçan kula bunun gibi [396]

Birini sevmeye, birini seve
Uşbu söz peygambere yaramaya

Bunlar eder bizden eşitgil bu söz
Şiz dahi severdiniz görseydiniz

Biz dahi sever idik hem kamumuz
Niteklm severdi anı atamız

Bir sebepten yiğrelendik bize inan
Söyler idi atasına düşün yalan [396]

Yusuf eder nice düş görmüş idi
Atası düşün nice yormuş idi

Bunlar eder düş görmüş açepleyü
Atası yormuş düşüncülü tanlayı

Beyle yormuş düşüncülü ol atası
Mısır milki senin ola kamusu

[394] Bunlar eder serifiz Yakup oğlu
Kamu kardasız on iki belli

[395] Kula peygamber kaçan bunun gibi
[396] Bir sebepten yiğrelendik bize inan
Düşün atasuna söylerdi yalan

İmdi eşit Yusuf'u kim ol nider
Buğday verir bunlara alır gider [397]

Verir buğday bunlar, bağlar yüklerin
Yüklerinde gizledi verdiklerin

Yusuf eder varıcak eve geri
Kardaşınız aliben dönün beri

Severem sizi tutaram dininiz
Varıcak eve geri tiz dönünüz

Geri gelin kardaşınız getir
Verem buğday yükleriniz artırı [398]

İşti bitti bunlarınvardı gider
Gelir İblis bunlara gör kim nider

Yol sira gider iken bunlar kamu
Geldi İblis bunların yolun uru

Maksudu nedir anın aydam size,
Varsa canın tut kulak uşbu söze

Kendi çırkıln iyisin diler koya
Yusuf'un iyisin bunlardan yuya [399]

[397] Buğda verir bunlara alır gider

[398] Buğda verem yükleriniz artırı

[399] Yusuf'un iyisini bunlardan yuya

Çünkü bunlar Yakub'a eriştiler
Geldiler Yakup ile görüştüler

Erdiler bunlar evine tiz iti
Gördü Yakup bunları güldü katı

Yine döndü ağladı zâri kılı
Gülmüş iken ileri önden ulu

Ettiler gülmek nedir et belgilli
Yine niçin ağladın zâri kılı

Yakup eder çünkü baktım ben size
Tatlı iyi geldi hem sizden bize

Anı duydum güldüm ükü sevinü
Şadi kıldım canım anda avnu

Sonra çırkin iyi duydum ben yine
Anın için ağladım done done

Döndü Yakup oğlanlarına söyledi [400]
Mısır'ın issi sizin ile neyledi

Dini nedir aydınız anı bize
Ettiler öğüs selâm kıldı size

Bizi hoş ağırladı gey toyladı
Verdi buğday bize görkülü söyledi

[400] Döndü oğlanlara Yakup söyledi

Çünkü ben anın dahı yüzün görem
Maksudunuz nedürür sizin verem

Çün eşitti bunu Yakup ağladı
Döndü hem oğlanlarına söyledi

Etti aldiniz Yusuf'u vardiniz
İletiniz yabanda kurda verdiniz [402]

Bunu dahi dilersiz kim iltesiz
İletiben yabanda eyle kilasız [403]

Yitiresiz bunu dahi illedü
Nitekim aldiniz Yusuf'u toladu [404]

Ettiler and içeriz biz kamumuz
Saklayavuz gelmeye ana yavuz

Kamusu bir uğurda and içtiller [405]
Turuben yüklü yükünü açtılar

Gördüler ol iltiği kurnaş geri
Çıktı yükten bir bir gördü anları [406]

[401] Dedi sultan çünkü eve varasız

[402] İltiniz yabanda kurda verdiniz

[403] Dahı dilersiz bunu kim iltesiz

İliben yabanda eyle kilasız

[404] Aldınız Yus(u)fu nitekim toladu?

[405] Bir uğurda kamusu and içtiller

[406] Çıktı yükten oordü bir bir anları

Anın için geri döndürdü şunu

Yakup eder bir bu gez dahi varın
Ol kumaşı yiue illedi verin

Bünyamin'i saklanız dünü günü
Geri bana getiriniz der am

İllâ kaçan kim varasız ol şhere
İşinizi Tanrı anda başara

Girmeniz bir kapıdan gey sakinin
Dumanuz Tanrı adını takının?

Çünkü varasız ol şehre her ikiniz [408]
Ha ki zinhar bir kapıdan girmeniz

İmdi yöneldiler giderler Mısır'a
Saklarlar Bünyamın'i ol yol sıra [409]

Kaçan kim Mısır'a girdiler eşit yara
İki iki olup girdiler şhere [410]

Bünyamın kaldı yalnız biçare
Atası ismarlamıştı ne çare

[*] Eşyamız yine bize iade edildi. (Yusuf Suresi)
[407] Yakup eder ol beğenmedi bunu
[408] Cün varasız ol sara her ikiniz
[409] İmdi yöneldi giderler Mısır'a
Bünyamın'i saklayı ol yol sıra
[410] Mısır'a girdiler kaçan eşit yara
Girdiler iki iki olup sara

Ne hot olur görse şehrini yolun [411]

Cebraeil geldi yere gökten inip
Etti Yusuf kardeşin geldi erip

Arı tonlarının kegil giy bir aba
Başına sar amameni kaba [412]

Yüzünü bürlü deve üzre otur
Kardeşini var sarnaya sen gelir

Kardeşinden ayrıldı gelenek
Tur ana var ol yolu onaramaz

Şemdin komaz kapıdan girmekliğe
Kimse yok anın dilin bilmekliğe [414]

Bindi Yusuf deveye katarlayu
Vardı ana gör ne sözleyü

Selamı verdi ana gör ne söyledi
Döndül ol Yusuf'a tapu eyledi

Yusuf eder kankı ıldensin değil
Kancı varırsın bana bir sözlegil

Bünyamın eder aşılım Kenan'dılır [415]
Uş gelişim benim hem andandırır

[411] Kapıda Şemdin durur bekler kapı
Geldi Bünyamın'e hem kaldı tapu
[412] Niçeler bilmex idi anın dilin
Ne hot ol görse bilir şehrini yolun
[413] Sar amameni başına gey kaba
[414] Kapıdan Şemdin komaz girmekliğe
Kimse yok anın dilin bilmekliğe
[415] Bünyamın der aşılım Kenan'dandırır

Sen bilirsin dilimi göster yolu
Haber ver kanda öğrendin bu dili [417]

Yusuf eder gördüm Kenan ilini
Kıçıden öğrendim anda bu dilini [418]

Böyle dedi gösterdi şehrin yolun [419]
Ana karşı sağdı Yusuf kolun

Çıktı bir demlüç verdi ana [420]
Kızıl yakuttan idi nideş sana

Bir demlüç idi kim dilese anı satırı
Değer idi on iki bin Mısıri altun [421]

Bünyamin aldı nidesin bilmeli
Sırça sandı anaraigbet kılmadı

Güldü Yusuf koluna ur der anı
İlteyim kardaşlarına der ben seni [422]

Yusuf ilettili anı bir hoş saraya [423]
Söyler eydür var otur bu araya

[416] Geldim on kardasım ile ben uya

[417] Kanda öğrendin haber ver bu dili

[418] Yusuf eder gördüm Kenan ilini
Kıçıden öğrendim anda dilini

[419] Böyle dedi gösterip şehrin yolun

[420] Verdi bir demlüç çıktı ana

[421] Bir demlüç kim dilese anı satırı
Değer idi oniki bin Mısıri altun

[422] İlteyim kardaşlarına ben seni

[423] Yusuf ilti anı bir hoş saraya

Tusul eder sen dam car anda var
Bünyamin turu varır kamu görer
Bir ah edip Bünyamin anda iniler [425]

Kardaşları anı gördü tanıladı
Ettiler canın senin ne anladı

Ne oldun kim iniledin sen katı [426]
Döndü eder ol Çalab'ım kudreti

Bir yiğit uğradı deve binür [427]
Anı görelle bu canım sevinir

Söyledi İmrانice geldi bana
Bilezik verdi gören batar tana

Anı gördüm kamu kaygum eridi
Benim ile ol delim yol yürüdü

Ol Yehuda söyledi etti kamı
Ol bilezik göreyim göster anı

Bünyamin verdi Yehuda eline
Sırça sandı soktu kendi koluna

Bir zamandan sonra anı bulımez
Tanlar anı kancavardı bilmez

[424] Sonra buntar dahl hem gelir konar

[425] Bünyamin bir ah edip and'ıniler

[426] Kim ne oldun iniledin sen katı

[427] Bir yiğit uğradı deveye binür
Yahuti
Bir yiğit uğradı deve binür

Ger kılır ise sana nklın yarı
Eşit imdi ol Yusuf Peygamberi

Buyurur bir yeni saray düzdirür
Yakup suretin içinde yazdırır

Kırk arşın kılur ol sarayı uzunu
Ol kadar idi hem anın eni [429]

72 Yakub'un on iki oğlu düzüllü
Ne ki kıldılar Yusuf'a yazılı

Atasından nice alındıkların
Öldürmek kasti bunlar kıldıkların [430]

Ol kuyudan çıkarıp sattıkların
Üç aybi var deyü bitide yazdıkların [431]

Yalan yere biti yazdıkların
Yazdırıldı ol saraya ol bırbiri [432]

Andan okur kardeşlerin getirir
Kamu gelir ol sarayda oturur

- [428] Ger inanmazsan kolumda bak ber!
[429] Ol sarayın kırk arş olur eni
Ol kadar idl hem anın uzunu
[430] Atasından hem nice alındıkların
Bunlar öldürmeşe kast kıldıkların
[431] Bitide üç aybini yazdıkların
[432] Hem yalan yere bili yazdıkların
Saraya yazdırıldı ol birin birin

Eydürler bizim ol yavuz fillimiz
Bunda yazılı Yusuf'a kıldığımız [434]

Ol dem kimi bunlar surete bakışır [435]
Benzi solar kamu korkar titreşir

Yusuf eder getirin etmek ü aş
Önlerinde kodurur aheen şabaş

Bunlar kamu ağaçları bakınazlar aşa
Yusuf sorar yemediniz siz paşa [436]

Ettiler bu evde gördük bir suret
Kardeşlerimiz var idi işbu sıfat [437]

Buna benzer kardeşiniz var idi
Bir gören bir görmeyenler zar idi

Kurt yedi anı cami vardi Hak'a
Andık anı bu suretlere baka

Anın için yemedik şimdî aşa
Yohsa kemürürdükk aşıktan taşı

Yusuf eder iletin ayrık saraya
Ta ki bunlar doyuncu tam yeye [438]

- [433] Kim kaçan bakıp bular görür anı
[434] Bizim, ederler o yavuz fillimiz
Bunda yazılı Yusuf'a kıldığımız
[435] Surete ol dem ki bunlar bakışır
[436] Bunlar ağaçları kamu bakmaz aşa
Yusuf sorar yemediniz siz paşa
[437] Kardeşimiz var idi işbu sıfat

Kamu yedi Bünyamin hiç yemedi
Ağlamaktan iki gözü dinmedi

Yusuf sorar ana kim noldu sana [410]
Ağlamağın nedendir bir ayt bana

Göz yaşı dinmedi(vü) sen ağlayu
Bunlar yedi sen oturdun kaygılu [441]

Bünyamin eder buyur kim ben varam
Ol surete bakam ü yeyem taam

Ana benzer bir kardasım var idi
Bunlar ederler kim anı kurt yedi

Bir doyuncu bakayım ağlayayım
Hasret odiyle canım dağlayayım

Hasret odu yandırıcı içim taşırı
Ol sebepten eksilmez akar yaşam [442]

Yusuf eder iltin ol surete
Kardaşı der var imiş ol sıfata

Ta ki göre canı anda sevinc
Anı göre ağlamaya avma

- [438] Yusuf eder iltin ayrık saraya
Ta ki doyuncu bular taam yeve
[439] İltiller bunları bir yere dahi
[440] Yusuf sorar ana kim noldu sana
[441] Yedi bunlar sen oturdun kaygılu
[442] Hasret odu yaklı içim ü tasarım
Ol sebepten eksimez akar yaşam

Bünyamin girip saraya öterür
Surete bakar göresin ötlürür [444]

Yusuf eder oğluna ya Mişelüm
Gel beri tur katına tanışalım

Şol turan ammindürür var katına
Seni göre ol gerek kim avına

Sana eyder ise kinin oğlusun
Aydivergil ana sözün doğrusun

Döndü eder imdi dinle sen bizi
Yusuf atamdır Misir'in Azizi

Bünyamin çünkü bu sözü eşitir
Gözlerinden sel gibi yaş akıtar

Mişelüm eder ne ağlarsın degii
Ağladığın nedendir bir söylegill

Döndü eder kardasımvardı benim
Yusuf adlı sana benzerdi canım

Bilmezem sen oğlusun ol kardasım
Bilmemiğimden akar gözümden yaşam [445]

Mişelüm eder sözüm dinle benim
Benim atam kardasın olur senin

Adı Yusuf atası Yakup Nebi
Kenan'da hiç yoğunmuş anın gibi [446]

- [443] Turdu Yusuf dahi vardı bileye
[444] Surete bakar göösün ölüürür
[445] Bilmemiğimden akar gözden yaşam
[446] Yok imis Kenan'da hic anın gibi

Bunu eşitir düşer şol dem yere
Çığırır uru turur aklın dere

Söyler eder kani ol gözüm nuru
Ölmüş idim üş bugün oldum diri

Tiz beni kavuştur ana görem yüzün
Ya kandadır bir bana etgil sözün [448]

Mişelüm eder sabır kıl işine
Ki varam haber verem kardaşına

Mişelüm turdu atasuna gider
Yusuf-u Siddik eşitgil kim nider

Gelir anı atasına bildirir
Turdu Yusuf halvet-haneye oturur [449]

Mişelüm'e var oku der buyurur
Mişelüm varır okur turur gelir

Çünkü girür Bünyamin ol halvete
Kardaşım görür teğinir devlete

Bir zaman buntar görüşür ağlaşır
Ferişeler görür anı tanlaşır

[447] Seni kavuşturdu ol kühvanına

[448] Tez kavuştur ben'ana görem yüzün
Yâ ki kandadır bana etgil sözün

[449] Yusf turdu halvet-haney'oturur

Sen gideli yere koymadı teni

EÜ teni zârihla eridi
Gözü yaşı ırmak oldu yürüdü

Ol nazeñi gözleri görmez anın
Gitti hall sünfüğü dermez anın

Kendi dahlı kavzanıp turamaz uru [451]
Dün ü gün ol senin için kığırı

Yahut ol kız kardaşın Dünya hatun
Kırk yıldır ki giymedi bir ton bütün [452]

Etti kardeş evlendin mi ayt yine
Oğlun kızın oldu mu adları ne [453]

Dönd'eder üç oğulum var her biri
Ef'alın benzer adın verdim adları [454]

Birine Kurt ad verdim birne Kani [455]
Birine dabi Yusuf dedim anı

Yusuf eder nite urduń bu adı
Maksudun ayt üş bu işin ne idi

[450] Niç oldu benden ol ayrılok

[451] Kendi dahlı kavzanıp turamaz uru
Yahut

Kavzanıp kendisi turamaz uru

[452] Kırk yıldır giymedi bir ton bütün

[453] Kızın oğlun oldu mu adları ne

[454] Yerdim ef'aline benzer adları

[455] Birine Kurt verdim ad birne Kani

Bir oğluma Kurt dedim ağlamağa
İkinci Kan dedim çok ağlama [457]

Üçüncüye ad verdin Yusuf deyü [458]
Maksudum seni anan unutmayu

Yusuf eder ihvanına var kavuş
Hem sana tedbir kılam bir dürlü iş

Sağı gizledem yükünde benleyli
Uğru deyem seni tutam anlayu

Bünyamin varır buların katına [459]
Kardaşın görüp yetip müradına

İmdi eşidin Yusuf'u kim nider
Yüzün örter kardaşlarına gider

Ol zámanda kaide eyle idi
Yüzüne sultan nikap eyler idi

Yusuf buyurdu ki hun getirdiler [460]
İki iki bir yere oturdular

Ata ana bir kardeş iki ikin
Otursun taam yesin doysun dediğin [461]

[456] Kónlı tonun getiricek babama
[457] Kurt dedim bir oğluma oğlamoða
 Kon dedim ikince çok oğlamoða?
[458] Verdim ad üçüncüye Yusuf deyü
[459] Bünyamin varır buların katına
[460] Klm Yusuf buyurdu hun getirdiler
[461] Oturup taam yesin doysun díkin?

Bir oðlu yeter size datu ana

Yusuf eder ben sana kardeş olam
Bir yerde oturam yoldas olam [463]

Cün taamdan bunlar farið oldular [461]
Kamusu Yusuf'a alkış verdiller

Muhtasar geldi bu söze bu yazı
Dua kıldilar Yusuf'a düpdüzü

Yükünü Yusuf buların eyledir
Bünyamin yükünde sağı gizletir

Alkış edüben giderler iline
Yusuf cerî bindirir ol yoluna [465]

Yusuf eder sağ uğurlandı bilin
Ol kafleyi bir uğurda döndürtin

Leşker hasem kamusu atlandılar
Aldilar ol kaff(i)leyi döndüler

Ettiler tiz uğrusun tutun deyü
Döndüler onlar kamu gussa yeyü

Ettiler ki biz sağ uğurlamadık
Ömrümüzdé biz yavuzluk kılmadık

[462] On karndað der otursun bir yana
[463] Bir arada oturam yoldas olam
[464] Cün taamdan farið oldular bular
[465] Cerî bindirir Yusuf ol yoluna

Cün buları getirdiler saraya [468]
Develerin gökerdi bir araya

Yusuf bindi kürsiye hükmeyleti
Yüklerini arattı gör neyledi [469]

Bünyamin yükünde ol sağ bulunur
Kamu titrer korkusunden uğunur

Yusuf eder ben sizi ağırlayu
Buğday verdim kamu halktan yeğleyü [470]

Kamu basın yere koydu utanu
Turdular el yüzlerine tutunu

Ettiler bizden eşit sen geri söz
Üşbu oğlanın südü kani yavuz

Bir kardeşi var idi bunun dahi
Uğru idi bundan beter ol dahi [471]

İmdi dinle hoş hikâyet hoş haber
Yusuf'un bir dayası vardı meğer

[466] Eşilik hic kılmadık bunda size

[467] İki yıl kulluk kılır dün ü günü

[468] Cün getirdiler buları saraya

[469] Bindi Yusuf kürsiye hükmeyleti

Yüklerini arattı hem gör neyledi

[470] Buğda verdim kamu halktan yeğleyü

[471] Var idi bir kardeşi bunun dahi

Ol dahi bundan beter uşru idi

Anı taktı daya Yusuf koluna
Getirdi ismarladı atasına [473]

Ol daya döymedi anasız olmağa
Daya diler imdi hıyle kulmağa

Geldi eder ya Yakup oğlun kam
Kamı kandadır blze vergil anı

Boncuğum uğurlamış kıymatına
Değer idl on iki bin altuna

Kızıl yakuttur nideyim ben anı [474]
Hele buluver bana ol oğlant

Yakupvardı istedî buldu anı [475]
Etti Yusuf bulduğun boncuk kani

Yusuf eder almadım boncuğun ben [476]
Ne ho(t) gördüm ben anı bana inan

Yakup anı buldu boncuğu kulu?
Var geri der iki yıl kulluk kılı

Bir kavilde dahi gelmiştir haber
Tâamı yerken Yusuf alındı meğer [477]

[472] Var idi bir boncuğu dey kıymetli

[473] Getirip ismarladı atasına

[474] Nideyim kızıl yakuttur ben anı

[475] Vardı Yakup İstedi buldu anı

[476] Yusuf eder almadım boncuğunu ben

[477] Yusuf alındı taam yerken meğer

Yusuf eder gönlü içre siz yawuz
Niçin azarladınız siz atınız

Kıçı oğlun sâtiniz kuldur déyü
Aldınız bahaşını haram yeyü

Yusuf anda Bünyamin'i tutturur
Buyurur zindan dâpa ilettirir

İki yıl yatsın deyli kakır busar
Kardaşları gelir ayağına düşer [478]

Bizden tutgil anı koygıl tutmagul [480]
Azat eyle atamız ağlatmagıl

Ağırıla atamızı tutma anı
Bizden tutgil biz eyledik bu kam [481]

Yusuf eder suçsuzu tutmazam
Suçsuzu tutup zalimden olmazam

Suçluyu tutan gerek kim kinaya
Suçsuzu kinayan adil olmaya

Tanıştılar ettiler nitmek gerek
Yehuda eder baş terketmek gerek [482]

[478] Bu sebepten olur ol ettikleri

[479] Kardaşları gelir ayağına düşer

[480] Bizden tut anı koygıl tutmagıl

[481] Atamız ağır vü tutma anı

Bizden tut eyledik biz bu kam

[482] Tanışuben ettiler nitmek gerek

Yehud'der başı terketmek gerek

Alâlim Bünyamin'î girelim yola
Bu şehrde kim var bize karşı gele [485]

Bir çığırınakta Yabuda'nın işisi
Ödül sidirdi ölüür idî bin kişi [486]

Anı duydù Yusuf etti oğluna
Sol ere var ur elini beline

Hem sağgil arkasın olin ile
Geldi Mamil sigadı eyle kila

Ne ki gücü kuvvetli vardi kamu
Gitti andan kurudu ol ey amu

Kuşluk oldu Yehuda bir arada
Turdu anda gücü yetmez kim gide

Kardaşları ettiler haykîmadın [487]
Bu Şehîr ehlin bir uğurda kırmadın

Yehuda eder dek durun canım [488]
Sigadı bellîni bir oğlan benim

[483] Bazara gîriplâkâm ok, kılıç
Kıralım bu şarkı kalmaya hiç

[484] Ne yiğit koysa/lım kînde ne koca

[485] Alâlim Bünyamin'î gîfe/lím yola
Kim bu sarda var bize karşı gele

[486] Öd sidînî öjdürdü bin kişi

[487] Ettiler kardaşları haykîmadın

[488] Yehuda eder ki dek durun canım

Dururlarken bunlar anı tamı
Yusuf'tan geldi bulara bir kişi [490]

Geldi etti sizi Aziz okudu
Vardılar gözlerinden yaş akıdı [491]

Yusuf eder iki gezdir geldiniz
Delim ağırlıklar buldunuz [492]

Tanırsız kamunuz kralım deyü [493]
Bu şehr içre hıç kimesne komayu

Eğer beni kamuñuz göreydiniz [494]
Kendi özünüzü unutaydiniz

Yusuf turdu köşkünü tepti paşa [495]
Titredi saray ki az kaldı düşে

Anı gördü kamusu titreştiler
Uğunuuben kamu yere düştüler

Yusuf eder atanız ağırladım
Yohsa ben kamunuzu hep kiraydım [496]

[489] Aşlı Peygamberdürü anı eden
[490] Durur iken bunlar anı tanısu

Geldi Yusuf'tan bulara bir kişi
[491] Vardılar yaş gözlerinden akudu

[492] Delim ağırlik ü hürmet buldunuz
[493] Tanırsız kamu kralım deyü

[494] Beni eğer kamunuz göreydiniz
[495] Turdu Yusuf köşkünü tepli paşa

[496] Yohsa ben kamunuzu kira ldım

Yehuda eder varın ben varmazam [497]
Bünyamin'i yalnız koyamazam

Çün varasız atanıza söyleşiz
Ne ki gördünüz hikâyey eyleniz

Geldiler bunlar atam Yakub'a
Ağladılar dediler eşit baba

Bünyamin uğruluk etti tutular
Mısır içinde zindana ilettiler

Yehuda kaldı anda anın ile [498]
Geldik üş biz ağlayu zarı kila

Çün eşitti Yakup üşbu sözleri
Ah kıldı yaşı akıttı gözlerি

Döndü eder siz yüzünü gördünüz mü
Üğru değil deyiben ayttınız mı [499]

Ettiler biz görmedik gözün bakar
Şöyle gördük sağı yükünden çıkar

Bize inanmaz isen sor kasleye
Ahvalimizi bilirler sana deye [500]

[*] SütGÜlüm

[497] Yehuda'der siz varın ben varmazam

[498] Kaldı anda Yehuda anın ile

[499] Dönd'eder yavuznu gördünüz mü
Üğru değil deyiben ettiniz mi

[500] Halımız bilirler üş sana deye

Döndü eder düşharlık sonu ferah [*]
Çün bunaldım kaygumuz tarttırm terah

Anın için söyledim anı eize
Var delilim Tanrı'dan işbu söyle

«Lâ tey'esû min revlî-illâh» demmiş [**]
Bu söyle Inanmayan kâfir imiş

Bir gün indi Azrail gökten yere
Çalap emriyle yakup Peygambere

Sordu Yakup Nebi ilkin ana
Aldın mı Yusuf canın etgil bana [503]

Azrail eder canını almadım
Canın almak kaştın ana kılmadım

Senin oğlun diridir sanma ölü
Şimdi oğlun sultandırır belli [504]

Değinmiştir oğlun ulu devlete
Batılmıştır ol ağırlık nimete [505]

[501] Dahî görmekli ölüslin iverem

[502] Etiller kim nite dedin sen buho
Bize anlat biz de bilelim anı

[*] Düşvarlık

[**] Tanrı'nın vereceği ferahlıktan meyus olmayınsiz. (Yusuf Söresi)

[503] Sordu Yakup Nebi kim ilkin ana
Canın aldın mı Yusuf'u el bana

[504] Şimdi sultandırır oğlun belli

[505] Ol batılmıştır ağırlık nimete

Götürdü başını secededen geri [507]
«Ya esefâ alâ Yusufe» deyü [*]

Yine etti ey benim gözüm nuru
Kandasın ey Bünyamin'ım gel beri

Canım arzusu vü gönlüm yemişi
Görünmeyeşim ey Bünyamin'ım eşl [508]

Ya benim körpe kuzum kurban özüm
Sana olsun ey benim dörtlü nazım

Dilimde gitmez oldu Yusuf adın [509]
Bağrımı yandırıcı der senin odun

Cihan içre hasretim sensin benim
Korkaram kim görmeyem seni canım

Bunu böyle der içinden sığınır
Yere düşer bir uğurda uğunur

Oğlanları ettiler sen ağlayu [510]
Helâk oldun Yusuf'u unutmayu

[506] Seçde kıl'ol şeker etli

[507] Başını götürdürü secededen geri

[*] Ah Yusuf'uma (Yusuf Söresi)

[508] Bünyamin'ım ey görünmeyeşim eşl

[509] Gitmez oldu Yusuf dilimden adın

[508] Bünyamin en görünmeyeşim eşl

[509] Gitmez oldu Yusuf dilimden adın

[510] Etiller oğlarları sen oğlayu

Bir gün ola kim görem Yusuf yüzün
Hem eşitem söyleye tatlı sözün

Dedi anda anlara Yakup Nebi
Bu zamanda kanda var sizin gibi

Ol kuvvet kim size vermiş Hak Çalap
Vermedi hiç kimseye ol ferd Rap

Kurtardınız Misir'da oğlani [512]
Zindan içre kodunuz yattı anı

Yehuda bir gez çağırsa kasladu [513]
Hamle kulsanız şehr ehlin korkudu

Bünyamin'i kurtaraydinuz alıp
Sevinirdim yüzüne baksam görüp

Etti(ler) baba inangıl sen bizi
Kabul eyle sen bizden hem bu sözü [514]

Bizden güçlüler gördük anda varıp [515]
Söylemedik korkudan karşı durup

Yakup eder getirin düvit kalem
Yazdırıram ben derdimi ayan kılam

[511] Kes ümidi Yusuf'tan anmagıl

[512] Misir'da kurtardınız oğlani

[513] Yehuda bir gez çağırsa kostedü

[514] Bizden eyle sen kabul hem bu sözü

[515] Anda bizden güçlüler gördük varıp

İçimdeki derdimi vasfeyleyü
Yazdırıym bir bir ana söyleyü

Getirdiler Yakub'a düvit kalem [516]
Geldi Şem'un katuna eder babam

Dilegin nedir bana ayt ki bilem
Ne buyururusun bana et söyleyem

Yakup eder adını angıl basın
Andan sonra vasfle gözüm yaşam [517]

Ben Yakup'tan ol Misir issi Azize
Bır biti yaz görelim nider bize

Yazgıl andan sen halimi bildirü
Dün'gün ağlamağımı vasf kaldırı

Kavzamıp durmadığım yazgil ana
Gözlerim görmediğin hem ayt ana

Şol hasretim varını ayt bitide
Anıncın göyündüllüğüm etgil oda [518]

Kaygıya yüklediğimi söylegil
Derdimi kamu ana şerheylegil

Kurt yeyen oğlumu hem yazgıl ana
Kardaşdır ol kim urdun zindanına [519]

[516] Yakub'a getirdiler düvit kalem

[517] Sonra anden vasf kıl gözüm yaşam

[518] Hasretim varını ayt şol bitide

Etgil anıncın göyündüllüm oda

[519] Kardaşdır ol kıl urdun zindanı

Kıram yemez uğruluk değil işi

Hakikatte ol buna buhtandırır [522]
Kamular kul ol Aziz sultandırır

Hükümü yeter ne dilerse işler ol
Sözümü tistiklesin kılın kabul

Oğlumu versin sözlime inanu
Gönlümli hoş eylesin ağırlayu

Yohsa dua kılram zari ile
Allah'ından Aziz'e gelir kılâ

Ol anı kollarına etmiştirür
Kendi sağın yükte gizletmiştirür

İmdi maksudum devletin olsun müdam [523]
Dahi benden sana olsun bin selâm

Oğlumu tutup beni ağlatmagıl
Dün(ü) gün anın için inletmegil

Veribigil oğlumu gelsin bana
Dün(ü) gün iyi dua ola sana

Bunu aydır yazdırır ol bitide
Dinde imdi gör nider Yakup dede

Buyurur oğlanlarına kim varın
Ol Aziz'e bitiy'iletin verin

[520] Yaz dahi ol anda hem kaldığını
[521] Ayt ana Peygamber olan bir kişi
[522] Ol hakikatta buna bühtandırır
[523] İmdi kastım devletin olsun müdam

Or kamusu turubem vardır
Mısır'a varıp Yus(u)f önünde turdular

Tapu kıldılar kamusu yalvarı
Öptüler ol bitiği sunuveri

Yusuf aldı öplü urdu gözüne
Döndü söyledi bularm yıldızıne

Bildiniz mi neden öptüm ben bu biti
Severem dedi atanızı ben katı [524]

Ettiler pad(!)şahın olur bu husu
Üper olur gelse sahîh bitisi

Yusuf ol bitüğü açar okutur
Gözlerinden sel gibi yaşı akıtar

Buyurur haznedara var hazneye
Bir sandık var (al) getir bu eraya

Haznedar buyruk tutar alır gelir
Sandığı açar Yusuf gör ne kılır

Sandık içinden çıkarır bir biti
Bunlara sunar okunuz der katı

Sunuverdi bitiği okun deyil
Bitikte varın bulardan irdeyü [525]

[524] Bildiniz mi neden öptüm bu biti
Severem dedi atanızı ben katı
[525] Bitide varın bulardan irdeyü

Aldılar ol bitiği şunuştular
Birbirine kamusu baktılar

Yus(u)f eder bu ne bitiktir ediniz
Ahvalini bileyim bir söyleniz [527]

Ettiler bu sarp bitidir bilmmeziz
Hattı yavuz mânisin anlamazız

Yus(u)f eder satmışsız bir oğlani
Üç aybi var deyü yazmışsız anı

Kamu dili tutuldu bezni solu [528]
Akli gitti korkudan oldu deli

Ettiler bunun gibi kul satmadık
Biz bunun gibi bitti hot yazmadık

Haberimiz yok bizim biz bilmeziz
Bilmediğimiz haberi hot vermeziz [529]

Yusuf eder getirin sağı bize
Anı kin, yazdı ise desin size

Getirdiler ol sağı Yusuf turur
Altun mille ol sağı bir gez urur [530]

- [526] Bitti hem Yusuf'u sattıkların
[527] Bileyim ahvalini bir söyleniz
[528] Dili tutuldu kamu benzi solu
[529] Bilmediğimiz haberi hot vermeziz.
[530] Ol sağı getirdiler Yusuf turur
Soğu altun mil ile bir gez urur

Siz cevap verir misiz buna söyleyüb
Buna sorarız biz bunu isteyüb [531]

Bunlar eder razıyız ne söyleye
İmdi Yusuf gör ki mile neyleye

Urur mili sağa sağı çinratır [532]
Gönlü suttını bulara anlatır

Eder işbu sağ söyleler bana acep [533]
Eydür isem inanmayasız acep

Ettiler inanırız etgil bize
Her ne kim der ise ol sağ (Üş) bize

Yusuf eder dinleniz siz sözlünü
Nice bildirir bu gizli razını

Bu on kardeş Yusuf'u aldılar [534]
Atasından teserrüce vardılar

Yusuf eder gerçek midir dediği
Üşbu sağ sizden hikâyet ettiği

Bunlar eder gerçek söyledi sağ [535]
Ziy bildin sen bu sözü tut sema'

- [531] Siz cevap verir misiniz söyleyüb
Buna soranız bunu biz isteyüb
[532] Mili urur sağa sağı çinrelir
[533] Eder işbu sağ söyleler bana hep
[534] Der, bu on kardeş Yusuf'u aldılar
[535] Buntar eder söyledi gerçek bu sağ

Sonun dağı gömmüşsüz su koyu [538]
Katı doğmüssüz anı olsun deyü

Kardaşları ettiler gerçek sözü
Ne ki söyledi tامامدیر kendözü

Öldürümüşsüz ol büyüğünüz
Kurtarmış öldürmemiş işidiniz [539]

Kaktı ol sağı Yusuf anda yine
Çınradı sağ eşit Yusuf sözüne [540]

Ulu imiş kamudan size nişan
Demeyesiz söyledi bu sağ yalan

Adı Yehuda imiş sizden ulu
Haber verdi bu sağ bana belgülü [541]

Bırakmısız anı sonra bir kuyuya
Kul deyiben satmışsız haram yeye [542]

Yusuf eder işbu durur işiniz
Kul deyiben satmışsız kardeşiniz [543]

[536] Yine Yusuf ol sağı bir gez kakar
Çınrar ol sağ hem yine bir ün çikar

[537] Gerçek mi çikardınız gönleğini

[538] Dahi gömmüşsüz sonun susuz kuru

[539] Kurtarıp öldürmemis eşidiniz

[540] Çinred'esiş sağ Yusuf sözüne

[541] Verdi haber bana bu sağ belgülü

[542] Sonra bırakmısız anı kuyuya

Kul deyip satmışsız haram yeye

[543] Kul deye satmışsız kardeşiniz

Niçin yalan söylersiz siz ögünü
Yalançılar tamuya düşer yanu [545]

Yusuf emretti buları bağlatır
Öldürün der kamusunu ağlatır

Ağaca asın buları kim öle
Yalvardılar kamusu zarı kila [546]

Ettiler yoğ oldu bizden birimiz
Ağlamaktan görmez oldu atamız

Biz kamuyu görmez se ol nide
Bir uğurda ol canını terkede

Böyle deyü kamusu kıldı zarı
Eşit imdi ol Yusuf Peygamberi

Özü göynür bunlara açar yüzün
Arz kılur ol bulara kendözün

Gözlerini bunların dahi açar
Kamunun üstlerine mävert saçar

Cünkü görür bunlar Yusuf yüzün [547]
Ah ederler unuturlar kendözün

[544] Yazdırınız yalan bili utanmayı
Sonra andan Tanrı'dan hem korkmayı

[545] Nice söylersiz yalan siz ögünü
Tamuya düşer yalancılar yanu

[546] Kamusu yalvardılar zarı kila
[547] Çünkü görürler bular Yusuf yüzün

Cün söyledi ol Yakup oğlu Sıddık
Kardasınız benem der bilin tâhîk [*]

Aşağı oldu kamunun başları
Öğlerine geldi fâsît işleri

Ettiler suçumuzu affeylegil
Bağışlagil bize iyi söylegil [550]

Şükr kulgî sultan oldun sen ulu
Suçumuzu bağışla affeyleyül [551]

Yusuf eder suçunuz bağışladım
Aff kıldım ben size, hoş işledim

Gelin imdi görüşelim koçuşup
Oturalım söyleşelim sevnîşip

Görüşüler kamusu ol Yusuf'a
Oturdular kamunun gönlü safâ [552]

Yusuf eder imdi ne etmek gerek
Gönlegimi atama iltmek gerek

İletin an'atama kim sevine
Ağlamaktan ol kolay ki anma

[548] Nidelim der kamu turdu söyleşir

[549] Kıldı sultan Hâlik'ım beni ulu

[*] Söyledi cün Yakup oğlu ol Sıddık
Kardasınız der benem bilin hakik

[550] Blze bağışlagil iyi söylegil

[551] Suçumuzu bağışla affeyleyü

[552] Kamusu görüşüler ol Yusuf'a
Kamunun gönülleri doldu safâ

Gönlegim verdi hâleğe ilâz

Destarını yüzüğünü vermedi
Gönleğimi İletin deyû ismarladı [554]

Ol süâlin cevabın eşit yara
Ver salâvat sâdkile Peygambere

Yusuf ol vaktin kim indi kuyuya
Yâlin idi ol Yusuf anda uya

Cebraîl bir ton getirir geyîrlüt
Bu ol tondur ki Yusuf gönderir [555]

Her kim anı giyse saygı olmaya
Azasına dahi hiç zlyan gelmeye [556]

Dertli kişi giyerse derdi gider
Dertsiz kişi giyse gör kim nider [557]

Ol gönleği anın için verbidi
Atamun gözü görmez göre dedi [558]

Bu arada bir haber vardır yine
Aydayım anı ki canun sevine

Yus(u)f'un ol vaktin ki öldü anası
Aldı idi gör ki yâli atası?

[553] Bala ki bağışlaya size bayık

[554] Gönleğim ilin deyû ismarladı

[555] Bu ton ol tondur ki Yusuf gönderir

[556] Dahi özasına zlyan oelmiye

[557] Derili kişi giyse gör derdi gider

 Giyse dertsiz kişiler gör kim nider

[558] Atamın görmez gözü oöre dedi

Adı Beşir ol karavaş oğlunun
İmdi eşit aydayım vassın anın

Yakup sattı ol karavaş oğlanın [560]
Südünü Yusuf eme deyül anın

Ol karavaş ağladı Hâlik'ına
İniledi etti kim ya Rabbenâ

Sevdığimden ayırdı Yakup beni
İnletti ağlatdı dünü günü [561]

Hatisten ün geldi ol karavaşa [562]
Dinle imdi kal acep lisbu işe

Duanı kıldım kabul kayırma sen
Oğlunu görüp geri sevinesin

İlkin senin oğlunu kavuşturam
Andan ol Yakub'a oğlun eriştirem [563]

Ağladam ben Yakub'u görmez ola
Hem yerinden kavzanıp turmaz ola

- [559] Var idi ol kıraomin bir oğlani
[560] Sattı Yakup ol karavaş oğlanın
[561] Sevdığimden Yakup ayırdı beni
İnletti ağlatıp dünü günü
[562] Geldi ün hâlitlen ol karavaşa
[563] Oğlunu İlkin senin kavuşturam
Andan ol Yakub'a oğlun erişrem

Satar anı Yusuf'a Yusuf alır
Kamudan has kendüye anı kühr

Her işi kim Yusuf'un olur idi
Ana etse ol tamam kühr idi

İmdi diler ol Beşir'e buyura
Ol gönleği iltip Yakub'a vere [566]

Biti yazar Beşir'e verir tonu
Ken'an'a ilet Yakub'a ver der bunu [567]

Beşir alır ol tonu varır gider
Ver salâvat aydayım imdi nider

Çün begir ol Ken'an'a on gün kala
Destur gelir Çalap'tan şol dem yele [568]

Yusuf kohusun iletir Yakub'a
Kasit bir gez güller Yakup baba [569]

Etti iş geldi Yusuf'tan bir kohu
Dermiş haberini bildirem shu [*]

[564] Bu sebepli Yakub'un oğladırı
[565] Bunun üzre geçti delim yıl, zaman
Yusuf'a ilti anı bli bezirgân

[566] Gönleği Yakub'a al iltip vere

[567] Ken'an'a ilti Yakub'a ver der bunu

[568] İletir Yusuf kohusun Yakub'a

Bir gezin güller kasit Yakup baba

[569] Tonrıdan destur gelir şol dem yele

[*] AH

Erdi Beşir Ken'an'a imdi ey dedi
Gördü ton yur bir avrat hem dârde [570]

Selâm verdi ol avrat aldı selâm [571]
Söyledi ol avrata bir kaç kelâm

Etti Yakup evi kandadır değil
Anı bana aydivergil söylegil

Avrat eder Yakup ağrısı katı
Beşir eder Yusuf'tan geldi biti [572]

Yusuf saldı beni bitileyü [573]
Geldim anı Yakub'a muştulayu

Ol avrat gün eşitti ol sözü [574]
Ah kıldı eğlədi doldu gözü

Ah kıldı eder kim ya Rabbenâ
Va'de kıldın ettin idi ben miskine [575]

Ilkin senin oğlun eriştirirem
Andan sonra Yusuf'u kavuşturam [576]

[570] İrdi Beşir Ken'an'imdi ey dede
Gördü hem ton yur bir avrat dârde

[571] Verdi selâm aldı ol avret selâm
[572] Beşir eder geldi Yusuf'tan biti

[573] Beni bunda saldı Yusuf'ı billeyü
[574] Cünkü ol avrat eşitti ol sözü

[575] Ah kıldı kim eder ya Rabbenâ
Va'de kıldın ettiindi ben miskine

[576] Ilkin oğlunu senin eriştirem
Sonra andan Yusuf'u kavuşturam

Tanrı içini eşiteli bu bozu
Beşir eder avrata halin değil
Sen ne avratsın bana bir söylegil

Avrat eder ne deyem halim sana [578]
Bir oğul vermiş idi Tanrı bana

Sattı Yakup anı yandırıcı beni
Ağlarım andan beri dünüm günü

Avrat eder oğlum adı Beşir belgülü [579]
Adı görklü kendisi iyi hulu

Beşir eder benim oğlun dedigün
Benim şahir ol hikâyeyet ettiğin

Bunu eşitir düşer şol dem yere
Güçlü yetmez kim tura aklın dere

Bir zaman yatar uru turur geri
Yine düşer oğul der çağırır [580]

Bu gez turur görüşürler ağlaşu
Kim görürse kalırlar acepleşü [581]

Elin tutar Beşir'in alır gider [582]
Yakub'a iletilir anı eşit nider

[577] Arşılı derdim koplu içimden ucu?

[578] Avrat eder aydayım halim sana

[579] Eder oğlum adı Beşir belgülü

[580] Yine oğul der düşer ol çağın

[581] Görüşür bu gez tururlar olaşu

Kim kalır görür ise acepleşü

[582] Tutar elin Beşir'in alır gider

Yakub'a İlür anı eşit nider

Bana geldin oğlumu mustulayú
Ton getirdin bana sen hoş söyleyül

Cünkü sürdüm gözüme gördü gözüm
Seni görevli sevindi bu özüm

Döndü eder ben ol'am anla beni
Öösüz kodun anamdan sattı beni [585]

Yusuf emsin südünü bunun dedin
Beni sattı anamdan ögsüz kodun [586]

Yakup eder bilmedim firak odun
Simdi bildim çünkü tattım ben tadın

Döndü eder etmedim mi ben size
Yusuf'un iyisi iş gelir bize

Bunu söyler Beşir'i öper koçar
Getirdi gönleği Yakup açar [587]

Ol bitiği çıkarır açar okur
Seytan sözün Tanrı adıyla tokur

Ol bitinin sözlerin aydam size
Ger tutarsanız kulak işbu söze

[583] Yakub'a selâm verir, verir tonu

[584] Söyler ana sen kimsin kendözü

[585] Sattın, anamdan kodun öösüz beni

[586] Sattın, anamdan beni öösüz kodun

[587] Ol getirdiğ' gönleği Yakup açar

Sultan oldum Mısır'da yavlak ulu

Kaçan vara benden sana bu bli [590]
Şükür kul Tanrı'ya dünlü gün katı

Hasretim Tanrı erdire görmeğe [591]
Gücü yeter ol bu işi etmeye

Bunu eşitti Yakup gör neyledi
Yüzünü urdu yere gör neyledi

Sükr kıldı anda Yakup Tanrı'ya
Bu gez eşit Yusuf'u kim neyleye

Yusuf ol kardaşlarına buyurur
Üğüş hil'at, at, katur, deve verir

Al tavarı tiz atamı getirin
Kimsene koman anda bana yetirin [592]

Oğlanları geldiler atasına
Oturdular atası yöresine [593]

Ettüler biz Yusuf'u aldı idı
Kul deyüben biz anı sattık idı

[588] Yazılmış Yusuf'tan sen Yakub'a
Sana bin kalla selâm dısın baba

[589] Benim oğlun Yusuf adım belgülü

[590] Sana kaçan vara benden bu bli

[591] Hasretim Tanrı erire görmeğe

[592] Kimsen koman anda bana yetirin

[593] Geldiler oğlanları atasına
Oturup atalan yöresine

İmdi bize suçumuz bağışlagılı
Suçlu olduk yüzümüze urmagıl

Yakup eder suçunuz bağışladım
Şefekat kıldım size hoş işledim

Yarlıgasın Gufran'ım imdi sizi
Kabul kilsin ben kulundan bu sözü

Ol saat içinde geldi Cebrail
Etti Yakup sana buyurdu Celil

Tur uru var kavuşgil hasretine
Şükür olsun dünü günü der Tanrı'ya [595]

Oğlanların devşirir kul ü haşem [596]
Yetmiş üç günde Misr'a vardılar paşam

Yusuf dahi karşı çıktı menzile
Leşker ü haşem bindi sağ u sola [597]

Attan indi görüştü atasına [598]
Yürüdül yayan anın bilesine

Dayası dahi görüştü ağladı
Anı gören kamu turdu tanıdı

[594] Misra sultan kılımış ol Calap anı
[595] Var kavuşgil tur uru hasretine,
 Şükür olsun dün ü gün der Tanrı'ya
[596] Devşirir oğlanların kul ü haşem
[597] Dahi Yusuf karşı çıktı menzile
 Bindi leşker ü haşem sağ u sola
[598] Attan indi vü görüştü atasına

Yusuf buyurdu Misirli geldiler
Bay ü yohsul kamu hazır oldular

Kamusuna Yusuf etti gel beri
Kul kılmısız söylenilz ikrar verli

Ettiler kul seniniz eşit bizi
Yusuf eder azat ettim ben sizi

Çün eriştim ben atama ey amu
Şükrüne kıldım azat sizi kamu

Ayrılılı yetmiş yıl olmuş idi
Yetmiş yıldan sonra (hem) bulmuş idi

Bir niçeler eder kırk yıl geçti arada
Gelmiş bulmuş Yusuf'u Yakup dede [599]

N Ü K T E

Bir nükte geldi bu arada bil ayık [600] .
Ver salâvat yarlıganın bayık

Yusuf ol vaktin ki gördül atasın
Azat etti kullarının kamusun

Atası ağırlayu kulun kamu
Atasıyün kıldı azat ey amu

[599] Geçti kırk yıl der niçeler arada
 Gelmiş Yusuf'u Yakup dede
[600] Geldi bir nükte burada bil bayık

Ol yazılılıklar güvnlüçü Ahmed'in

Tanrı emriyle derile katına
Hak Çalap sora anın ümmetine

Kul kiminsiz siz gerek kim edesiz
Ummet ede kul seniniz kamumuz

Tanrı ede âzat ettim ben sizi
Aff kıldım ben sizin suçunuzu

Bağışladım ben sizi Muhammed'e
İki cihan fahrine ol Ahmed'e

İmdi dinle ol Yusuf oğlanları
Ne kılrlar size aydam bunları

Yakup eder bu kimlerdir söylegil [602]
Sana nolur-bana malüm eylegil

Yus(u)f eder oğlanlarımdürür baba
Muştuladı haber verdi Yakub'a [603]

Zeliha'dan olanlardır bunlar kamu [604]
Şükür kıldı Yakup anda ey amu

- [601] Kila cōmerlik kryamette Çalap
Kulların başıslaya ol ferde Rop
[602] Yakup eydürür bular kim söylegil
[603] Yus(u)f eder oğlanlarımdürür baba
Mustuladı verdi haber Yakub'a
[604] Der Zeliha'dan olan bunlar kamu

Hâdim varır Zelha'yi alır gelir
Yakup görür ü görüs kühr [605]

Görüşür ol Zelha'nın gönülü safra
Döner söyler ol Zeliha Yusuf'a [606]

Zelha eder atanı ağırlaram
Destur vergil kim saraya ünderem

Yus(u)f eder Peygamber olan kişi [607]
Reva görmez kendüye zinet işi

Ger dilersen sen anı ündeyesin
Pes gerek kim bir kılıç ev yapasın

Alçak ola küçük ola ol nişan
Anda ünde babamı sana mihman nilhan [608]

Ken'an'daklı ev gibi ev eylegil
Babamı anda (n) ol eve ündegil

Bu sıfatlı bellü ev eyle sen ayık
Andan vara ol eve babam bayık [609]

Ol sıfatlı Yakub'a ev yaptırır
Okur anda Yakub'u turur varır

- [605] Zelha'yi hâdim varır alır gelir
Yakup anı görür ü görüs kühr
[606] Görüşür, ol Zelha'nın gönülü safra
Dutar, ü söyler Zelha ol Yusuf'a
[607] Yus(u)f eder Peygamber olan bir kişi
[608] Anda ünde babamı sen mihman
[609] Vara andan ol eve babam bayık

Takup anda girür ü hem oturur
Zelha ana görklü yemek getirir

Yakup eder yüz yiğirmi yaşadım
Ben bunun gibi taam hıç yemedim

Peygambere bunun gibi yemek yaramaz
Peygamber olan bunun gibi yemek yemez [611]

Mısır'da turur Yakup kırk yıl tamam [612]
Cebrail gökten iner kılır selâm

Etti Yakup vakit oldu gitmeğe
Azrail gelip canını iletmeğe [613]

Bu Mısır yerin değildir durmagıl
Var atan katında can ismarlagıl

Yakup okur Yusuf'u eder canum
Bu Mısır yerim değildir benim

Geldi Cebrail bugün dedi bana
Bu yakında Azrail gelir sana

Tur atan katına var eyle yarak
Simden geri andadir sana durak [614]

- [610] Hem haber verir anda kavime
[611] Peygambere böyle yemek yaramaz
Peygamber bunun gibi yemek yimez
[612] Yakup Mısır'da durur kırk yıl tamam
[613] Yakub'etti vakit oldu gitmeğe
Azrail gelip canını iletmeğe
[614] Andadir simden geri sana durak

Varır Yakup ol aşnuğu yerine
Bir kaç gün olur bunlar anda yine [618]

Bir gün ol atası sinine varır
Ferişteler anda sin kazar görülür

Selâm verdi anlara Yakup değil
Ne sindir bu kime kazarsız deyip [619]

Ettüler Tanrı bizi veribidi
Dostlarundan birisi ölüür dedi

Anın için geldik işs sinin kaza
Anı ettik çunkü sordun sen bize

Sini tamam kazdilar söyle ki var
Yakub'un ol canı çıkmaga iver

Girmek diler imrenir Yakup sine [620]
Bağ(u) bostan görünür ol gözüne

Söyle imrenir ne deyem ben sana
Ferişteler ederler ivme ana [621]

[615] Büyrük oldu übü şardan giderem
Sen dahil gitgil bu şardan ey dedem

[616] Yakup Ken'an dapa çıkar gönülfür
Yakup:
Çikit Ken'an dapa Yakup gönülfür

[617] Kendile on oğlunu bille alır
[618] Anda bir kaç gün olur bunlar yine
[619] Yerdii anlara selçüm Yakup değil
Bu ne sindir kime kazarsız deyip

[620] Girmek ister imrenir Yakup sine
[621] Ferişteler eyidür ivme ana

Sundu aldı bismillah deyü arı
İcti anı düştü yere can veri

Ferişteler anı anda yudular
On bir oğlu anda hazır oldular

Kefen sarıp Yakub'a götürdüler [623]
İshak Nebi katına getirdiler

İshak'ın katında kodular anı
Etmeyesin kandadır Yakup tebi

Ol arada dört kişinin sini var
Biri İbrahim ikinci İslah ey yar [624]

Üçüncü Sara'dır dördüncü Yakup
Dört devletli yatarlar bırbirinden hup [625]

İmdi dinle ol Yakup oğlanları
Ne kılırlar aydayım ben anları

Kamusu ol Yusuf'a vardi geri
Atamız öldü deyiben kıgırı

Eşitti Yusuf Nebi çok ağladı [626]
Zarı kıldı içinde ah eyledi

[622] Bir ferişte bir kodeh tutmuş ulu
[623] Yakub'a kefen sarıp götürdüler
[624] Biri İbrahim ikinci Ishak e(y) yar
[625] Sara'dır üçüncü dördüncü Yakup
İbu dört devletli yatarlar hup
[626] Yusuf eşilli bunu çok ağladı

Kim yeriş senin ömrün vadisi
Ecel geldikte lâbütl gidesi [627]

Peygamberlik geldi sana tur uru
Dâvet eyle halkı sana bildirü

Dâvet kıldı halkı diyne okudu [628]
Kilse çıktı haç usatlı tokudu

Mâlik Reyyan'a varır şol dem haber
Kâfirler kılırlar giley meğer [629]

Reyyan eder ya Yusuf sen ko bunu
Mısır ehli inanmazlar eymeni

Eşitmezler bu sözü söylemegil
Halkı kogıl dinine ündemegil

Yusuf eder ünderem doğru yola
Gelmezlerse bulara kilam belâ

Çıkam şehirden bunlardan ayrılam [630]
Göresin kim bunlara ben ne kilam

Yusuf eder iymanlılar derilin
Şehirden daşra her biriniz ev kılın [631]

[*] Beni müslüman olarak öldür ve salihler içine kat. (Yusuf
Süresi)

[627] Ecelin geldikte lâbütl gidesi

[628] Halkı dâvet kıldı diyene okudu

[629] Melk Reyyan'a varır şol dem haber
Giley kılırlar meğer kâfirler

[630] Şehirden çıkam bulardan ayrılam

[631] Sar dışında her biriniz ev kılın

Ol yerdə kim Yakup Nebi geldi idi [633]
Yusuf'u ol arada buldu idi

Bir yer idi Nil suyundan ayrılu
Anda kıldı şehrın bünyad ü ulu [634]

«Şehr-ił-Gayüm» ad urdu Yusuf ana
Görenler batar idi anı tana [635]

İki yanın şehr yaptı yavlak ulu
«Harmen» ad vurdu ana hoş hulu

Söyle doldu ol şehr içi nimete [636]
İmrenirdi anı görenler ata

Melik Reyyan diledi anı göre
Destur diler Yusuf'tan ana ere [637]

Yusuf eder kâfir bunda gelmesin [638]
Kâfir olan üşbu şehr'e girmesin

Müslüman olsun getirsin iyman
Gitsin içinden anın şekk ü gülmən

[632] Dahi kardaşları Yusuf deysirir
Ol dahi daşra sehirden ev kılır

[633] Ol yere Yakup Nebi kim geldidi
[634] Anda bünyat kıldı şehrın ol ulu

[635] Urdu ad şehr-ił-Gayüm Yusuf ana
Anı görenler batar idi tana

[636] Doldu ol şehr içi söyle nimete

[637] Yus(u)f'tan destur diler ana ere

[638] Yusuf eder bunda kâfir gelmesin

Getirir iyman varır şehr'e girür
Ol şehr'i gezer ser-tâser görür [641]

Katı tanlar ol şehr'i ol geziben [642]
Hayran olur her yere kim varıben

Yusuf anda eğlenir olur koca
Yakın gelir ömrü kim çika uca

Ulu oğlun okur kim ismarlaya [643]
Sakla diynin bekle iymanın deye

Kendinden öndin ol Zelha hatun ölüür [644]
Yusuf ana iniler zâri kılır

Az zaman geçmez Yusuf dahi gider
Can Hak'a verir dünyayı terkeder

İhvan evlât ol kamusu derilir
Yusuf için anda bir tatut kılır [*]

Yudular hoş ol Yusuf Peygamberi
Sardılar kefen ana temiz ari

Tabuta koyup namazın kıldilar
İlttiler yabandan yana kodular

[639] Gelsin andan gîrsin ol, ol şehire

[640] Cün eşitir getirir Reyyan İ'yı man

[641] Gezer ol şehr'i vü ser-tâser görür

[642] Katı tanlar ol san ol geziben

[643] Kim ulu oğlun okur ismarlaya

[644] Zelha hatun kendüden öndin ölüür

[*] Tabut

Kişi salur Reyyan Yusuf oğluna
Ol tabutu çıkar ko bizden yana

Geri bizden yana koyalım anı
Yok desen vardım helâk kıldım seni

Tanışurlar kamusu çıkaralım
Yusuf'u Mısır'dan yanı koyalım [646]

Çıkarıldılar tabutu eyle kılın
Bu gez tarlık oldu ol Yana ulu [647]

Reyyan ile çak tanışık kıldılar
Tabutu su ortasında kodular

İki yanı dahi tanlık ? oldu der
Ol şehir içi nimet ile doldu der

Delim zaman anda duru gizlenen
Oğlanları Yusuf'tan öğsüzenen [648]

İmdi dinle bundan sonra haberi [649]
Aydayım imdi Musa Peygamberi

Çalap ana buyurdu eyitti var
Yusuf'u ol su içinden bul çıkar [650]

[645] Bitmez hiç Musr ekini ne hot otu

[646] Musr'dan yanı Yusuf'u koyalım

[647] Tabutu çıkarıldılar eyle kılın

Tarlık oldu bu gez ol yana ulu

[648] Durdu delim zaman anda gizlenen

Yusuf'tan oğlanları öğsüzenen

[649] İmdi bundan sonra dinle haberi

[650] Ana buyurdu Çalap eyitti var

Geldi Musa istedi bulmadı
Kandalığın Yusuf'un bilimedi

Bir kari eder ya Musa aydam sana [652]
Ger şefaat eyler isen sen bana

Sol gün içinde ki halk kamu ağlaya [653]
Tanrı beni tam'odundan saklaya

Musa eder imdi göster kim bulam
Kiyamette sana şefaat kılam [654]

Karı gösterdi Yusuf'un tabutun
Şunun üzre kim kila şefaatın

Musa bulur tabutu alır gider
İletir Yakup dapa gör kıl nider

Bildirir ol tabutu Musa Resûl
Aydayım eşit nider ol hoş usûl

Kapıdan daşra iletir kor anı
Şimdi anda koyuluptur Yusuf teni [655]

Tamam olsun bu kissa bu arada
Salâvat vereilm uludan Ahmed'e [655]

Muhtasar kıldık bunu eşitene [657]
Eşiteler dua kılın koşana

[651] Yusuf'u Yakup dapa ilsen gerek

[652] Bir kari der ya Musa aydam sana

[653] Halk kamu sol gün içinde k'ağlaya

[654] Sana kiyamette şefaat kılam

[655] Şimdi anda koyludur Yusuf teni

[656] Tamam olsun kissa iş bu arada

Salâvat verlüm uludan Ahmed'e

[657] Muhtasar kıldık bunu iş edinef

ÖZ GEÇMİŞ

24 Eylül 1968'de Gazi Mağusa'ya bağlı Görneç köyünde dünyaya geldim. İlkokulu aynı bitirdikten sonra orta öğretimime Bayraktar Ortaokulu'nda devam ettim. 1986 yılında Lefkoşa Türk Lisesi'nden mezun oldum ve aynı yıl Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafyası Bölümüne girdim. 1990 yılında lisans öğrenimimi tamamlayarak Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne döndüm, vatanı görevimi tamamladım. 1991-92 Öğretim üç aylık bir süre için Lefkoşa Türk Lisesi'nde Geçici olarak Türk Dili ve Edebiyatı menşei yaptı. 1992 Eylül'ünde Kamu Hizmetleri Komisyonu'nun sınavını geçerek Marmara Ortaokulu'na Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak atandım. İki yıl bu görevden sonra Girne Anafartalar Lisesi'ne nakledildim. Bir yıl bu okulda çalıştım 1995-96 Öğretim yılında Lefkoşa Türk Lisesi'ne nakledildim.

1999-2000 öğretim yılında Yüksek Lisans eğitimi görmek üzere Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne girdim. Türk Dili konusunda yüksek lisans eğitimi gördüm.

Halen Lefkoşa Türk Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak görev aktıyorum.

Uluslararası Gerçek